

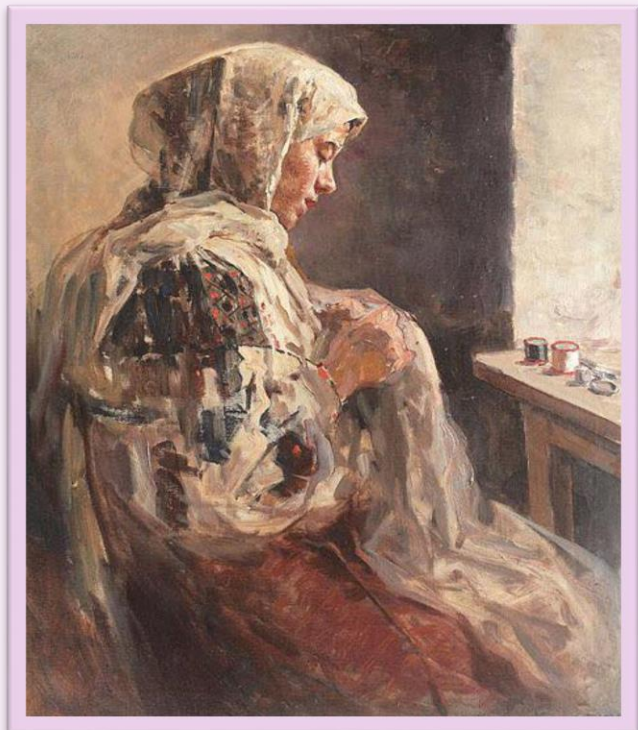
MAMA ESTE LACRIMA PLÂNSĂ PÂNĂ DEVINE CURCUBEU

**SPUNEA TUDOR MUȘATESCU CĂ
“VIAȚA ESTE UN ȚIPĂT ÎNTRE
DOUĂ TĂCERI”.**

Desigur, cuvintele în sine sunt neutre. Dar nu trebuie să uităm măcar o clipă că sunt cele mai miraculoase vehicule purtătoare de lucruri, chiar lumi posibile, capabile să atingă orice destinație. Cu o singură condiție: să fie soldații voluntari ai conștiinței, (care este spiritul nostru sau chiar adevăratul eu) și să poarte în ranițele de campanie numai gloanțe cu emoție pozitivă. Și, cum un glonț tras nu mai poate fi întors la gura țevii, cu siguranță ținta va fi atinsă.

Se crede că pentru a vorbi sau scrie frumos, trebuie să gândești frumos. Doar pare. Orice ființă, aude, înțelege și învață încă din faza embrionară, există numeroase experimente științifice care au dovedit faptul.

Concluzia este una singură: Cuvântul este cel mai de preț dar pe care ni l-a făcut Dumnezeu, pentru a putea fi cu adevărat după chipul și

asemănarea sa. Iar pentru artistului adevărat a lăsat poarta cerului întredeschisă, să poată trage cu urechea, cu ochiul, pentru a cunoaște TOT.

Teologii au pus între om și Creator, Nemărginirea. Savanții au meres și mai departe, au statuat Imposibilul.

Se pare că spiritul a reușit să treacă de aceste bariere, încredințat fiind că Fiul Omului a afirmat Adevărurile că “ Tatăl îți este mai aproape decât cămașa” și “Lumina este în voi, vegheați” Pot spune cu fermitatea celui care măsoară cu inima, cât de aproape suntem de Cel Nemăsurat: doar la distanță de o rugăciune...

După ce vei vei îngenunchea acest gând în inimă, vei simți zborul tresărind în umeri și te vei convinge că este doar la o bătaie de aripă...

Pentru mine, sunt trei mari taine: Dumnezeu, Femeia, și, dacă nu cumva sunt împreună aceeași taină care naște Lumea...

Dacă există ceva prin care Dumnezeu să poată releva pe măsura înțelegerii noastre limitate natura Sa divină, atunci cu siguranță este copilul. Cine ține în brațe un copil, îmbrățișează Veșnicia! Fiecare cuvânt este o lume, sau fața uneia dintre nenumăratele lumi posibile.

Numai prin Cuvânt, imposibilul devine posibil, increatul capătă formă și sens, devine puntea de legătură dintre pământ și cer în cadrul experienței etern deschise.

Pentru un purtător de condei, important este să fugă de vorbe și să aspire să locuiască în interiorul Cuvântului. Versurile să se transforme într-un colind ceresc, în satul de pe celălalt tărâm al părinților plecați să-și petreacă veșnicia. Și cine altcineva decât îngerii copiiiilor din noi ar putea deschide aripile spre atât de sus? Poate că lacrima neplânsă va ajunge acolo lumină, poate că ei ne așteaptă cu Steaua ... așa cum de la facerea lumii toți copii se îndreaptă către casa lor... Să ridicăm ochii către înalt și să le sărutăm chipurile în care noi înșine suntem nemuritori.

Multe putem uita. Dar niciodată ochii în care am văzut lumina prefăcută în lacrimă de bucurie în ochii celor care ne-au adus în această lume să ne dăruiască viața lor. Lacrimile sufletelor noastre nu sunt decât scrisori de dor către lumea lor din neființă. Și promisiunea că vom ciocăni și noi la aceeași ușă a absolutului.

M-aș mulțumi să înțelegă toată lumea că scriu despre Femeie la superlativ deoarece ea este partea de cer care ne-a fost lăsată moștenire, prin care rămânem părtași la veșnicie și putem spera să ne putem întoarce cândva acasă, în Patria Albastră. Nu sunt prea mulți oamenii care văd dincolo de privire. Iar din cei care totuși văd, și mai puțini pot atinge ceea ce văd, dând nevăzutului viață și chip. Cu alte cuvinte, foarte puțini oameni sunt conștienți că se întâlnesc cu nemurirea lor adevărată înainte de a veni în această lume, și primul lucru pe care îl revendică: Mama!

Pentru că oamenii rareori mor din iubire, dar se nasc din iubire tot timpul. Trăim în lumea lui Dumnezeu și nu îl vedem în lumea noastră, nu înțelegem că Tatăl este scara pe care am coborât din cer iar Mama ne dăruiește aripile și ne învață drumul către înapoi.

Desigur, s-au găsit chiar filozofi care să afirme cu ironie că Omului i s-a lăsat libertatea trenului de a ajunge la destinație. Eu întreb numai atât: gara fiind infinitul, unde este peronul? Omul este călător către infinit, nu poate urca și coborî decât în sine însuși. De aceea doar Dumnezeu și mama sunt demni de venerație. Femeia poate fi iubită, dar numai ca Mamă își relevă natura sa divină. Fiecare copil ieșit din pântecele ei urcă pe Crucea Învierii, prin aceasta ea devenind Paștele nostru cel de toate zilele.

De aceea, când mă apropii de mamă, omul din mine tace, să vorbească Dumnezeu. Cel mai mare și unicul miracol permanent pe care îl face Ziditorul este acela că mamele, asemeni Fecioarei Maria, nu mor, doar “adorm”. Mama este lacrima plânsă la infinit. Ce altceva sunt stelele decât lacrimile ei de lumină, semnele drumului pe care să ne întoarcem acasă?

Val Răzeșu

Ovidiu Raetchi

- POLITICIAN, POLITOLOG ȘI
SCRIITOR ROMÂN, DEPUTAT ÎN
PARLAMENTUL ROMÂNIEI.

PACTUL PENTRU CARTE - UN ACORD POLITIC PENTRU O ROMÂNIE EDUCATĂ

Pentru că în primul mandat de deputat am reprezentat un colegiu din Diaspora care includea zona Orientul Mijlociu-Africa, inclusiv Libanul, am avut ocazia să vizitez mai multe orașe din această țară (Beirut, Sidon, Tripoli, Byblos) și am cunoscut o parte din comunitatea românească, de a cărei prietenie mă bucur și astăzi. Dacă nu aș fi făcut asta, probabil că m-ar fi surprins eforturile comunității de aici de a promova cultura românească în toate declinările ei. Sunt mai mult decât laudabile inițiativele culturale ale românilor din Liban și pot spune că prin câteva inițiative legislative recente mă identific cu cel puțin una dintre misiunile asumate de această comunitate: promovarea cititului.

Într-un an de bilanț pentru România, cifrele cu privire la consumul de carte arată o realitate neplăcută: suntem, din păcate, printre codașii Europei când vine vorba de citit. Ideea pachetului legislativ “Pactul pentru carte” a venit tocmai pentru a contribui la reducerea acestui decalaj enorm. România are cea mai mică piață

de carte din Europa, de 80 de milioane de euro, dacă luăm în calcul și manualele. Suntem depășiți cu mult de țări precum Germania, Franța, Italia sau Spania – fiecare cu valori ale pieței de carte de ordinul miliardelor de euro – însă cifrele arată că și dacă ne comparăm cu state din regiune, precum Bulgaria sau Slovenia, avem o performanță mai proastă în domeniu. Dincolo de cifrele și comparațiile expuse, lipsa lecturii are efecte sistemice la nivelul societății – care se transformă în vulnerabilități atunci când le traducem în planul securității naționale. Fără un liant cultural puternic, supraviețuirea unei comunități este amenințată în primul rând din interior.

Urmările unui apetit scăzut pentru lectură și a lipsei măsurilor legislative în acest sens se reflectă direct în performanțele copiilor: statistic, aproape 50% dintre copiii români de 15 ani sunt analfabeți funcțional (conform unei analize educaționale din 2016). Importanța lecturii se vede încă din primii ani de viață – contribuie la formarea vocabularului, la deprinderea și corelarea unor noțiuni din varii domenii, la stimularea curiozității și a multor aptitudini sociale. Sunt studii care arată, de pildă, că atunci când cresc cu o bibliotecă în casă, copiii sunt mult mai predispuși la citit, la performanțe școlare superioare și pleacă chiar cu un anumit avantaj competitiv în viață.

Înainte de finalul anului 2018, președintele Klaus Iohannis a semnat decretul pentru promulgarea uneia dintre legile care fac parte din Pactul pentru Carte. Este vorba despre legea prin care 2019 este declarat Anul Cărții, an în care va fi demarat în școlile din România un program național numit “România citește”. Având în vedere faptul că acesta implică, printre

alte, prilejuirea unor întâlniri ale elevilor cu figuri de seamă din zona literaturii și nu numai, cred că este un prim pas către promovarea și facilitarea lecturilor în școli. Pachetul de legi, în ansamblu, este gândit pentru dublarea pieței de carte din România, proces la finalul căruia vom ajunge la nivelul multor state din regiune. În fine, dincolo de competițiile mai mult sau mai puțin hrănite de ambiții regionale ori de altă natură, creșterea ponderii celor care citesc se reflectă în indicatori economici, în calitatea sau productivitatea forței de muncă, în gradul de corupție al țării, în stabilitatea sa politică.

M-aș bucura ca și comunitatea românilor din Liban să beneficieze de această inițiativă, sporindu-și fondul de carte printr-o donație consistentă de la București.

Ovidiu Raețchi, ianuarie 2019

PETRE CRĂCIUN

SCRIITOR PENTRU COPII

Un om cu suflet mare, cu o energie deosebită și care dăruiește bucurie copiilor. Crede cu tărie în puterea literaturii de a îmbogăți viața copiilor și că îi poate ajuta pe cei mici să caute răspunsuri la marile întrebări. Creează mici bijuterii literare, minuni închise între coperti. Poveștile sunt simple, scrise din suflet. Un om care știe să pună cu pricepere de magician cuvântul în sufletul copilului. Copiii când citesc nu fac analiză literară, ei împart cărțile într-un mod simplu: cărți care le-au plăcut și cărți care sunt plictisitoare și le-au abandonat.

Petre Crăciun folosește în poveștile sale culorile vieții, culorile vii ale tradițiilor românești. Câți copii mai cunosc basmele și miturile panteonului românesc? Toți copiii sunt pasionați de super-eroi, se identifică în imaginea lor, sunt cei mai buni prieteni ai lor, sunt cei cu care se joacă și cu care visează.

Basmele românești au și ele o galerie de eroi. Unii dintre ei se califică fără nici o dificultate la statutul de super-eroi. Cuceresc împărății, salvează fete de împărat sunt isteți și viteji, înving zmei și balauri și se transformă în păsări sau animale sunt cei ce aduc liniștea în casele oamenilor, pe tărâmul acesta și, uneori, și pe celălalt.

Eroii basmelor românești, Făt-Frumos, Prâslea cel Voinic, Harap Alb, Greuceanu, Țugulea, Zmeul Zmeilor, întruchipează virtuțile poporului român la superlativ, sunt expresia înțelepciunii poporului nostru.

Petre Crăciun, scrie povești pentru copii și îi încurajează să descopere pe cei mai spectaculoși super-eroi ai basmului românesc. Copiii pot să îi recunoască, să îi compare, să interacționeze. Copii, părinți și educatori redescoperă lumea basmului românesc și eroii săi, adesea pe nedrept uitați. Și inspirați de ce citesc descoperă că există o lume fantastică autohtonă deosebit de frumoasă și așa vor fi capabili să înțeleagă Miorița și Meșterul Manole.

Este un lucru știut că literatura pentru copii are propriile legi, iar cine se încumetă să pornească pe acest drum, comite un act temerar. Auditoriul deține un statut aparte: vârstă, experiență, orizont de viață evident reduse, dar o disponibilitate uriașă de cunoaștere, și o sensibilitate curată. Autorul care i se adresează trebuie să știe cum să vorbească cu copiii, și să-și potrivească graiul artistic pentru a putea fi înțeles, ascultat. Și nu este simplu.

În plus, scriitorul care se adresează copiilor trebuie să fie conștient că face și educație. Prin intermediul artei, evident. Construind stări și trăsături de caracter pe un teren viran, cum este sufletul copilului.

Petre Crăciun vorbește din suflet copiilor și îi încurajează să gândească creativ. În permanență este în contact cu copiii, în școli și biblioteci, îi îndeamnă spre lectură și cunoaștere. A creat cluburi de lectură, adevărate laboratoare unde copiii intră în contact cu cartea, cu scriitorul. Și fiecare întâlnire este o sărbătoare a cuvântului scris dăruită cu dragoste și caldura sufletească.

Aduce cartea mai aproape de sufletul copiilor și activitățile pe care le organizează face copilăria mai frumoasă și mai bogată. **Respect și prețuire pentru munca dvs. pentru frumosul dăruit cititorilor.**

ORIENT ROMÂNESC

DRUMUL POVEȘTILOR. PE URMELE MARILOR POVESTITORI,

UN PROIECT MENIT SĂ ÎI ADUCĂ PE COPII MAI APROAPE DE AUTORII ROMÂNI DE POVEȘTI

Marți, 15 ianuarie, cu prilejul Zilei Culturii Naționale, scriitorul de literatură pentru copii Petre Crăciun inițiază proiectul cultural DRUMUL POVEȘTILOR. PE URMELE MARILOR POVESTITORI. Proiectul se va derula în perioada 15 ianuarie – 30 iunie 2019 și se va adresa unui public de 1000 de elevi din România și Republica Moldova.

Proiectul, susținut de criticul literar Alex Ștefănescu, își propune să-i readucă la lumină pe marii povestitori români și opera lor, să-i conștientizeze pe copiii din comunitățile unde aceștia s-au născut asupra valorii culturale a poveștilor lăsate moștenire de înaintașii lor, să facă legătura între poveștile de odinioară și cele scrise de autori contemporani.

În perioada menționată, vor fi organizate întâlniri cu elevii școlilor “Ioan Slavici”, com Șiria, Arad, “I. L. Caragiale”, satul I.L. Caragiale, Dâmbovița, “Ion Creangă”, Târgu Neamț și “Mihai Eminescu”, Ipotești, Botoșani, unde s-au născut patru dintre marii autori de povești. Totodată, se vor organiza întâlniri în școlile din satul Semeni, raionul Ungheni, Republica Moldova și Giurgiu, unde s-au născut autorii contemporani Alexandru Plăcintă și Petre Crăciun.

Pentru realizarea obiectivului, au fost redactate și se află în faza de tipărire volumele “Portrete ale marilor povestitori români” și “Drumul poveștilor. Caiet de lecturi”, lucrări care prezintă biografiile a 28 de autori de basme culte sau culegători de basme și o selecție din creațiile acestora. Elevilor le va fi prezentat și filmul “Povești din Țara copiilor

fericiți” (cuprinde trei povești de autor ale scriitorului Petre Crăciun, citite de el însuși).

“Ne propunem să îi aducem pe marii povestitori români printre elevi, să depășim barierele create de manualele școlare, să îi atragem pe elevi spre lectura poveștilor, să cultivăm convingerea că timpul poveștilor este unul continuu, existând oportunitatea întâlnirii elevilor cu autori contemporani de povești”, a declarat Petre Crăciun, el însuși autorul a peste 50 de basme și povești, precum și a 22 de volume pentru copii.

Elevii vor mai avea posibilitatea de a vizita case memoriale ale povestitorilor, Muzeul Literaturii Române, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională, Biblioteca “I.A. Bassarabescu”.

Primele activități vor fi organizate chiar în luna ianuarie, când s-au născut autori importanți: Petre Ispirescu, I.L. Caragiale, Ioan Slavici, Alexandru Vasiliu, Victor Eftimiu, Grigore Botezatu (Republica Moldova).

Toate informațiile despre proiect se regăsesc pe pagina de Facebook "**Drumul poveștilor. Pe urmele marilor povestitori**", creată special pentru proiect.

CALENDARUL PROIECTULUI

-15 ianuarie, Ziua Culturii Naționale – anunțarea oficială a proiectului, prin pagina de FB creată în acest sens, prin mijloacele proprii și prin colaborările existente deja cu RRA, Radio Trinitas și Agerpres.

-Vineri, 29 ianuarie, întâlnire cu elevii din Capitală la Biblioteca Națională. Vor fi prezentate obiectivele proiectului și vor fi citite fragmente din operele autorilor clasici (cei incluși în acest "Drum al poveștilor"). La întâlnire va participa criticul Alex Ștefănescu.

-Luni, 28 ianuarie: întâlnire cu elevii Școlii "Petre Ispirescu", din București (dedicată operei marelui povestitor).

-Miercuri, 30 ianuarie, întâlnire cu elevii Școlii "Ion Luca Caragiale", din comuna cu același nume, jud. Dâmbovița, dedicată operei marelui dramaturg, în calitatea sa de autor de povești. Se va vizita și muzeul "I.L. Caragiale".

-1 februarie, lansarea proiectului la Biblioteca I.A. Bassarabescu, din Giurgiu (partener oficial în proiect). Întâlnire cu copiii din Giurgiu și lectură din poveștile autorului Petre Crăciun.

-Vineri, 1 martie, întâlnire cu elevii Școlii din Humulești, dedicată operei marelui povestitor Ion Creangă.

-Luni, 4 martie, întâlnire cu elevii Școlii "Ion Creangă", din Ialoveni, Republica Moldova. Evocarea personalității marelui povestitor român și valorificarea operei scriitorilor contemporani Alexandru Plăcintă și Petre Crăciun.

-Miercuri, 27 martie, întâlnire cu elevii Școlii "Ioan Slavici", din Șiria, jud. Arad. Dedicată operei marelui scriitor, în calitatea sa de autor de povești. Se va vizita și muzeul "Ioan Slavici".

-Aprilie: vizită la Muzeul Literaturii cu un grup de elevi, pentru a afla informații despre autorii români de povești.

-Aprilie: întâlnire cu elevii Școlii "Mihai Eminescu, din Giurgiu", dedicată operei marelui poet și scriitor Mihai Eminescu.

-Mai: vizită la Biblioteca Academiei Române, discuție cu un reprezentant al Academiei despre manuscrisele marilor povestitori (de ex., jurnalul olograf al lui Petre Ispirescu)

-Iunie: - întâlnire cu elevii Școlii din Ipotești, dedicată operei marelui poet și scriitor Mihai Eminescu.

-Vizită la casa memorială Simion Florea Marian, din Suceava.

*

Petre Crăciun, inițiatorul proiectului, este laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din România la secțiunea carte pentru copii, în 2016, conduce revista "*Regatul Cuvintelor*" și este

președintele juriului național al Concursului Tinere Condeie, organizat de Ministerul Educației Naționale. A înființat, de peste cinci ani, portalul *Literatură Copii*. A inițiat nenumărate activități pentru copiii din România sau din Republica Moldova, Italia, Danemarca, Serbia.

Din 2018 a inițiat, în parteneriat cu Biblioteca Națională a României, proiectul “Lecturile Regatul Cuvintelor”. În cadrul acestui proiect a reușit, în ziua de 26 noiembrie 2018, să organizeze o întâlnire istorică, “*Lecturi basarabene pentru copii*”, la care au participat Ana Blandiana și patru importanți scriitori de peste Prut, printre care și președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, Arcadie Suceveanu.

Tot în 2018 a demarat proiectul “*Povestea de vineri cu Petre Crăciun. 50 de povești în lectura autorului*”, un proiect unic în România și poate chiar în lume, prin care un autor de basme își citește propriile creații. Proiectul a fost deja preluat de patru biblioteci din România și Republica Moldova.

MIHAI EMINESCU

(15.01.1850, BOTOȘANI – 15.06.1889,
BUCUREȘTI)

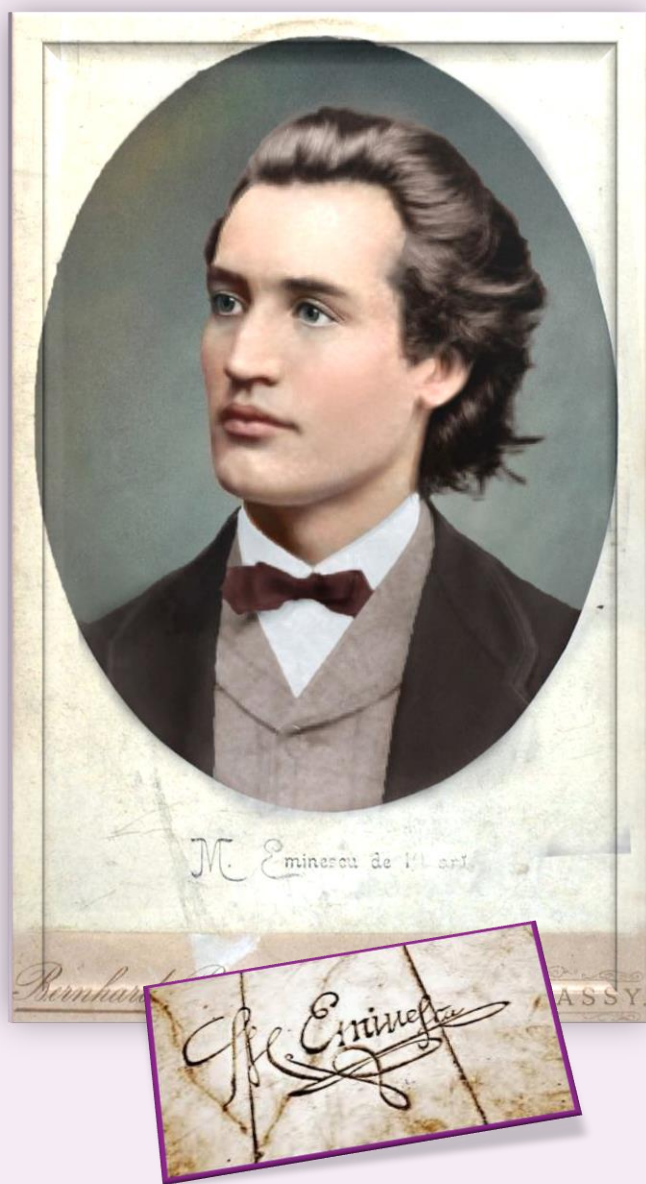
“Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenеști... Cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme... Ne trezim și murim cu ele.”

(Mihai Eminescu)

După un secol și trei decenii de existență în altă lume, Mihai Eminescu este gândit și, mai ales, simțit în continuare ca poet al nostru național. Apărut “(...) ca un meteor din alte lumi” (Garabet Ibrăileanu) într-o literatură care abia începea să pășească, a marcat-o în mod esențial, devenind kilometrul 0 al întregului ei parcurs către modernitate.

Trecând de numeroase controverse, data și locul nașterii sale au fost oficial acceptate ca fiind 15 ianuarie 1850, Botoșani. Al șaptelea dintre cei 11 copii ai soților Eminovici (Gheorghe și Raluca), băiatul Mihai pare să fi trăit o copilărie de “haimana sănătoasă” (George Călinescu) la Ipotești (jud. Botoșani), bucurându-se de libertatea pe care i-o ofereau o familie numeroasă și părinți foarte ocupați. Tovarăș de joacă i-a fost fratele Ilie, mai apropiat ca vârstă, care a murit foarte tânăr. De altfel, familia Eminovici a fost marcată de tragedia pierderii mai multora dintre copii, lucru care nu putea să nu-și pună amprenta și asupra viitorului scriitor. Gheorghe Eminovici, mic boier de țară (căminar), fiind un autoritar de modă veche, nu și-a apropiat copiii, acest rol asumându-și-l mama, blândă și tandră, dar foarte firavă.

Trimis de tatăl său la școală la Cernăuți, pe urmele celorlalți băieți Eminovici, urmează cursurile cu intermitențe, între 1858-1866. În acest timp, părăsește școala de câteva ori, pentru a însoți prin țară trupa de teatru Tardini-Vlădicescu sau pentru a lucra ca funcționar la Tribunalul și la Primăria Botoșani. Neputând accepta o programă școlară pe care o va critica mai târziu ca fiind mult prea încărcată cu

inutilități și dăunătoare, elevul Mihai Eminovici repetă clasa a II-a gimnazială, fapt considerat de mulți ca manifestare a geniului rebel. A urât matematica, în schimb a iubit fotbalul și a fost un foarte bun înotător.

Moartea profesorului său de română, Aron Pumnul, în 1866, îl îndurerează, prilejuind apariția poeziei La mormântul lui Aron Pumnul, semnată “M. Eminovici”.

Tot în 1866, debutează, cu poezia De-aș avea, în revista “Familia” din Pesta. Directorul acesteia, Iosif Vulcan, îi propune pseudonimul literar “Eminescu”, nume pe care îl vor adopta, mai târziu, și alți membri ai familiei Eminovici. În același an, revista “Familia” îi mai publică cinci poezii.

În vara anului 1866 pornește pe jos spre Blaj, pentru a vedea locul “unde a răsărit soarele românismului” (M. Eminescu). Până în 1869 cutreieră țara (Blaj, Sibiu, Giurgiu, București), intrând în contact cu limba, obiceiurile și realitățile românești. Continuă să fie foarte atras de viața teatrală, fiind o vreme sufleur și copist de roluri în trupa lui Iorgu Caragiale, apoi la Teatrul Național, cunoscându-l și pe Ion Luca Caragiale, care va mărturisi mai târziu, la moartea poetului, cât de mult l-au impresionat ochii mari ai acestuia – “la aceste ferestre ale sufletului se vedea bine că cineva este înăuntru” (I.L.Caragiale).

Student (auditor) la Viena, între 1869-1872, cunoaște doi oameni care îi vor influența în mod esențial destinul – Ioan Slavici și Veronica Micle. În această perioadă începe colaborarea la “Convorbiri literare”, publicația societății ieșene Junimea, patronată de Titu Maiorescu, personalitate culturală care, de asemenea, va juca un rol foarte important în viața poetului. Intuindu-i de la început talentul, Maiorescu îl promovează pe tânărul Eminescu și, mai târziu, îl va sprijini financiar în repetate rânduri.

Între 1872-1874, Junimea îi acordă o bursă de studii la Berlin pentru obținerea unui doctorat în filozofie, dar Eminescu nu se prezintă la examene. Întors în țară și stabilit la Iași, are slujbe temporare - director al Bibliotecii Centrale (care îi poartă actualmente numele), revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui (prilej cu care

îl cunoaște pe învățătorul Ion Creangă), redactor la ziarul “Curierul de Iași”. Prietenia cu Ion Creangă (pe care îl convinge să scrie și îl introduce în Junimea) îl ajută să suporte dificultățile materiale, greutățile de familie (mai ales moartea mamei) și sinuozitățile relației de iubire cu Veronica Micle.

În 1877 se mută la București (plecare foarte greu suportată de Creangă), fiind redactor la ziarul “Timpul”, împreună cu I.L.Caragiale și I. Slavici.

Surmenat și bolnav, în 1883 publică poemul Luceafărul, considerat punctul său de apogeu liric, fiind apoi internat în sanatoriul de boli psihice “Caritas” din București, condus de doctorul Alexandru Șuțu. Titu Maiorescu afirmă că poetul ar fi dorit să se călugărească, epuizat de boală. În același an, va apărea primul (și singurul) volum eminescian antum, Poesii, îngrijit și prefăcut de Titu Maiorescu.

Punându-i-se diagnostice foarte controversate astăzi (printre care demență și sifilis) și administrându-i-se tratamente și mai controversate (în special cel pe bază de mercur), Eminescu își va trăi ultimii șase ani într-o succesiune de perioade lucide și de internări, fiind o vreme îngrijit și la Botoșani de sora sa, Harieta, invalidă din naștere. Continuă să scrie, dar puțin, iar acești ultimi ani conțin multe necunoscute. Tristețea bolii sale o surprinde foarte plastic George Călinescu atunci când se

referă la migrenele teribile ale poetului, care era convins că îi creștea în cap un diamant, ceea ce, spune criticul literar, era, metaforic, adevărat.

Înainte de zori, pe 15 iunie 1889, Mihai Eminescu moare fizic, în sanatoriul doctorului Șuțu. Este înmormântat la Cimitirul Bellu din București, sub un tei, învecinându-se, cu timpul, cu I.L.Caragiale, G. Coșbuc și M. Sadoveanu.

Consacrat în conștiința publică mai ales ca poet, Eminescu a mai fost prozator (autor de nuvele, povestiri, un roman neterminat, basme), dramaturg și publicist. Patriot și preocupat de problemele neamului său, a încercat să propună guvernului un sistem de învățământ pentru întregul popor, în condițiile în care patru cincimi din populația țării nu știau să scrie și să citească.

Impresionanta sa personalitate a fost și este unanim recunoscută, inclusiv prin compunerea unor piese muzicale pe versuri ale sale, prin realizarea câtorva filme cu caracter biografic, prin editarea mai multor mărci poștale cu chipul său (în România și în Republica Moldova), prin emiterea de monede comemorative și de bancnote cu imaginea sa. De asemenea, casa memorială de la Ipotești, căreia i s-a adăugat un complex memorial, este loc de pelerinaj literar și de organizare a unor activități culturale importante. Opera sa a fost tradusă în numeroase limbi și a fost răspândită în toate părțile lumii, iar poeții români care l-au urmat și-au mărturisit descendența din lirica eminesciană. Nichita Stănescu îl vedea astfel: “Cel mai mare poet sunt vreo optsprezece, printre care mă număr și eu. Mari poeți sunt vreo patru (respectiv Lucian Blaga, Tudor Arghezi, George Bacovia și

Ion Barbu), dar, Doamne, poet este numai unul și acela este Mihai Eminescu!”.

Interesul său pentru folclor, cu rădăcini în copilăria la Ipotești, sporit și de spiritul epocii, s-a concretizat în efortul culegerii de creații populare din diverse părți ale țării. Urmându-i în această direcție pe Vasile Alecsandri și pe Alecu Russo, i-a depășit, devenind primul nostru scriitor care a asimilat specificul literaturii populare și l-a turnat în creații proprii, profund originale. Fascinat de frumusețea doinei românești, a fost, totuși, mai ales culegător și creator de basme.

Pornind de la surse populare, Eminescu a șlefuit îndelung și a scos la iveală câteva povești – *Făt-Frumos din lacrimă, Călin-Nebunul, Frumoasa lumii, Borta-vântului, Finul lui Dumnezeu, Vasilie-finul-lui-Dumnezeu*. Fără a avea verva și umorul operei lui Ion Creangă, basmele lui folosesc elementele supranaturalului din literatura populară, dar abordate în maniera lirică, metaforică ce l-a consacrat. Tot povești sunt și poemele *Făt-Frumos din tei* și *Călin* (file din poveste). Dar cea mai valoroasă prelucrare a sa este poemul *Luceafărul*, pornit din esența basmului popular *Fata în grădina de aur*, cules de germanul Richard Kunisch și descoperit de poetul român într-o revistă nemțească. Din aceeași sursă preia Eminescu și basmul *Frumoasa fără corp*, pe care îl va transforma în poemul *Miron* și *frumoasa fără corp*. Considerându-l “un povestitor fantastic”, Tudor Vianu afirmă: “Câteva din frumusețile cele mai de seamă ale artei românești de-a povesti au căzut din condeiul poetului”. Dorința de a scrie povești poate fi determinată și de credința lui Eminescu potrivit căreia “Copilului nu aur, nu mătase, nu viață bună, ci iubire îi trebuie”. Iar basmele sunt iubire și sunt întoarcere într-o vârstă în care boala și suferința erau departe. Nostalgie cuprinsă în opt cuvinte: “Unde ești, copilărie, / Cu pădurea ta cu tot?” (O, rămâi).

Din volumul “Portrete ale marilor povestitori români”, autori Petre Crăciun și Mihaela Hură, în curs de apariție la Editura Zorio.

ARTĂ, ȘTIINȚĂ ȘI RELIGIE

În căutarea drumului comun

**O EMISIUNE REALIZATĂ DE
MIOARA GRAM, LA RADIO PRO
DIASPORA, CERCETĂTOR
ȘTIINȚIFIC- ISTORIA
CULTURILOR- HOUSTON, TEXAS.
EMINESCU ȘI INDIA DE AMITA
BHOSE**

În 1971, Amita Bhose – scriitoare, cercetătoare, traducătoare, profesoară de bengali, sanscrită și civilizație indiană – se stabilea în România, din dragoste pentru poezia lui Eminescu. În 1975, sub conducerea prof.dr.docent Zoe Dumitrescu Bușulenga, susținea teza de doctorat cu tema “Influența indiană asupra gândirii lui Eminescu”. Cercetarea își avea sorgintea în “nevoia lăuntrică, tot mai stringentă, de a mă lămuri pe mine însămi, deplin, de misterul apropierei versului eminescian de sensibilitatea și profunzimea liricii indiene. Care sunt influențele și confluențele indiene în opera marelui poet român, cât de mult aprofundase el cultura poporului meu? – iată întrebările cărora doream cu ardoare să le răspund”, mărturisește Amita Bhose într-un interviu.

INTERFERENȚE CULTURALE: IZVORUL COMUN DE INSPIRAȚIE

În lumea culturii fiecare clipă înregistrează pulsul identității noastre; această zvâcnire vibrantă care ne motivează să ne înțelegem rădăcinile și conexiunile existente între ele, care ne ajută să ne armonizăm cu timpul în care trăim și să alegem conștient fraternitatea fără frontiere, și care ne semnalează că direcția de dezvoltare și adaptare la condiția prezentă a vieții este una și

Teza de doctorat a fost publicată în 1978 sub titlul “Eminescu și India”, fiind “cea mai amplă și mai sistematică tratare a problemei relațiilor dintre gândirea indiană și opera lui Mihail Eminescu” (Sergiu Al-George) iar autoarea și-a câștigat renumele de “a fi unul dintre cei mai avizați cercetători ai istoriei pătrunderii culturii indiene în spațiul cultural european.” (George Munteanu).

Cu o prefață și o postfață realizate de doamna Zoe Dumitrescu Bușulenga, "Eminescu și India" se înscrie în rândul lucrărilor de referință dedicate marelui poet român. Autoarea a mers pe drumuri nebătute, concluzionând: "Mihai Eminescu e singurul poet european care a făcut India nemuritoare în țara sa".

Eminescu și India (I)

Editura Junimea, Iași, 1978

Reeditată în "Eminescu", Mihai Dascal Editor, 2001, pp. 3-154.

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Este pentru prima oară, și momentul mi se pare încărcat de semnificații, că o minte indiană se pleacă asupra operei eminesciene, judecând-o, și nu în sine, ci în raport cu o străveche cultură a răsăritului.

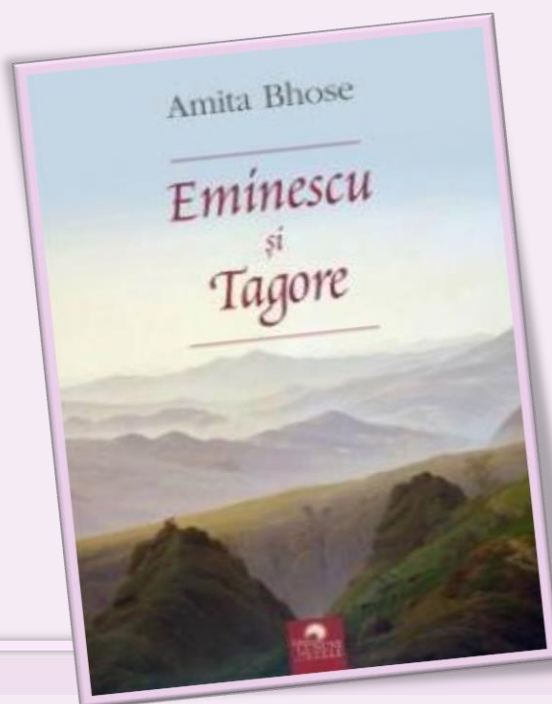
Desigur, în uimitorul destin postum al acestei opere, întâlnirea cu India marchează doar o etapă de verificare a unei vocații universale în curs de afirmare. Însă rezultatele scrutării cu ochi proaspeți, nepreveniți, a creației poetului român, întreprinsă de un specialist cu competența și finețea dr. Amita Bhose în lucrarea de față și în altele care au precedat ori urmează, înseamnă pentru întreaga cercetare eminescologică de la noi o strălucită confirmare.

Într-adevăr, ceea ce specialiștii români au încercat ca ipoteze în legătură cu rădăcinile lui Eminescu, înfipte departe, în solul sintezelor indo-europene, se vede ilustrat de cercetarea dublată de o pătrunzătoare intuiție a scriitoarei indiene. Domnia sa a început marea aventură eminescologică traducând din opera poetului român în limba bengali. Și înțelegând valoarea materialului pe care-l mânuia, a pornit la investigarea operei ca întreg și la detectarea spiritului care o primea.

Din treaptă în treaptă, cu o determinare constantă, depășind dificultățile limbii române (pe care azi o stăpânește desăvârșit) și ale adresării la izvoare, dr. Amita Bhose a regândit creația eminesciană într-o comparație neîncetată

cu înțelepciunea tradițională, cu filosofia și literatura Indiei. Și a fost izbită de analogiile profunde dintre demersul gândirii mito-poetice și acela al poezilor patriei sale, de la autorii Imnurilor Vedice la Kalidasa și până la Rabindranath Tagore. Atunci a încercat să se întoarcă spre cauzele posibile ale confluențelor, pe care le-a cercetat și le-a sistematizat, cu minuție indiană și cu rigoare științifică europeană. Punctele de contact au fost socotite, și pe bună dreptate, influențele indice în literatura populară română (de la Alexandria la Varlaam și Ioasaf, la Sindipa etc) în primul rând, apoi influențele masive ale Indiei în romantismul european.

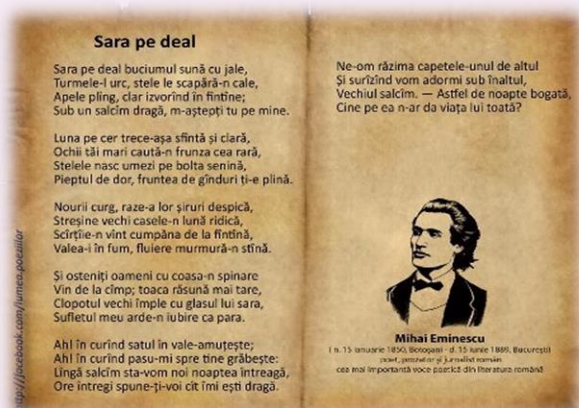
În altă direcție, dr. Bhose a studiat motivele poetice comune lui Eminescu și scriitorii indieni înainte de anii petrecuți de el la Viena, pentru descoperirea unui fond de sensibilitate și inspirație mito-poetică asemănător.

În felul acesta, de la Venere și Madonă, poema pusă de dr. Amita Bhose sub semnul influenței lui Kalidasa, și până la cosmogonia din Scrisoarea I sau la accentele cosmogonice din Rugăciunea unui dac, inspirate din Imnurile Vedice, autoarea lucrării de față urmărește comparativ textele și trage concluziile adevărate ale unor analogii profunde care denotă nu numai un fond de teme de inspirație în comun, dar și o neobișnuită putere de sinteză din partea poetului român, între viziunea despre lume a inzilor și a europenilor. Imaginea lui Eminescu se constituie, în varianta dr. Amita Bhose, ca aceea a unui bard cu o capacitate de cunoaștere globală, așa cum erau vechii poeți ai Indiei, cu o aspirație spre unități originare exprimate în polaritățile creatoare de tensiuni superioare caracteristice romantismului. Adică pe un substrat, pe un fond arhaic care-l leagă pe poetul național al românilor (ca și pe Brâncuși) de originile poporului său și de acelea ale inzilor, se înalță clasicitatea și modernitatea sa, capacitatea sa de a fi contemporan cu orice etapă a istoriei românești și printr-o curioasă convergență sau identitate, procesul este la fel de caracteristic pentru Mihai Eminescu ori pentru Rabindranath Tagore, poeți venind dinspre străfundurile vechimii popoarelor lor și apti de a folosi mijloacele cele mai moderne ale expresiei poetice. Or, valoarea lucrării întreprinse de dr. Amita Bhose stă în tentativa de

a lumina aceste aspecte comune a două spiritualități care s-au întâlnit în mai multe momente decât se crede și decât se știe. Și mi se pare că este suficient să citim câteva cuvinte din lucrare, ca să înțelegem cuprinzătorul ambitus al comparației izbutite de dr. Bhose între Eminescu și poezia Indiei, comparație care, cum se va vedea, are sunetul curat ca argintul, al adevărului: **"Sinteza celor două culturi (indică și europeană n.n) nu s-a realizat nici în Anglia... nici în Germania. Deși orientalismul a avut un impact mai pronunțat în literatura germană decât în cea engleză, odată cu trecerea valului romantismului a trecut și el. Sufletul indian n-a fost, nici n-a putut să fie transplantat în solul apusean. În schimb, poetul țării Mioriței l-a integrat spiritualității poporului său". Dr. Amita Bhose**

Răsună în acest cuvinte scrise de distinsa intelectuală indiană, nu numai o recunoaștere prețioasă prin calitatea persoanei care o face, a sintezei izbutite de Eminescu, dar și o întărire a locului de hotărâtoare răscruci și confluente pe care-l reprezintă în cultura universală contribuția românească. Și este pentru noi o legitimă mândrie să primim această confirmare și din partea unei nobile reprezentante a străvechii culturi indice, atât de atașată spiritualității române cum este dr. Amita Bhose, căreia îi mulțumim pentru iubirea pe care ne-o poartă.

ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA

CUVÂNT ÎNAINTE

Prima mea întâlnire cu poezia eminesciană mi-a produs o mare uimire. Descopeream o întreagă lume, în care Orientul se întâlnește cu Occidentul, Europa se unește cu Asia, finitul se "desmărginește" și granițele se șterg. Poezia lui Eminescu în totalitatea ei, de la oda funebră La mormântul lui Aron Pumnul până la epitaful purificat al poetului, Mai am un singur dor - mi s-a dezvoltat astfel ca o melodie neîntreruptă, îngemănând toate hotarele timpului și ale spațiului.

O asemenea experiență am avut numai cu literatura indiană, de la imnurile vedice până la scrierile budiste, de la operele lui Kalidasa până la cântecele vaișnave și poeziile lui Rabindranath Tagore. De atunci n-am mai putut să-l consider pe Mihai Eminescu doar un poet european. Pentru mine, Eminescu a fost și este un kavi (poet-înțelept) indian, un gânditor care privește viața prin prisma filozofiei.

Dar Eminescu e poetul României. Momentul Eminescu simbolizează întreaga spiritualitate românească. Creația eminesciană oglindește pe deplin cultura românească... Totuși Eminescu ar fi putut să fie și un poet al Indiei.

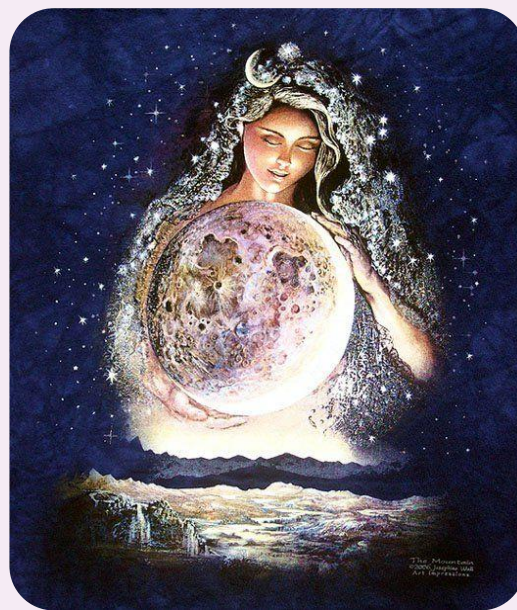
Oare acest fapt nu-i destul de grăitor să indice că poporul român și cel indian au un fond comun de sensibilitate? Altfel cum au putut versurile eminesciene să-mi amintească imediat poezia lui Tagore? Cunoscându-l pe Eminescu, parcă l-am redescoperit pe Tagore, poetul țării mele.

De aceea, mi s-a părut de la început că indianismul lui Eminescu n-a fost deloc întâmplător, cu atât mai puțin un ecou al orientalismului romantic german sau o manifestare a influenței schopenhauriene. Caracteristicile literaturii indiene, adeseori întâlnite în opera eminesciană, sunt, pe de o parte, înrădăcinate în tradiția literară a pământului său natal, iar pe de altă parte, exprimarea sentimentelor sau cugetărilor proprii ale poetului. Cunoștința textelor indiene i-a slujit

doar să-și cristalizeze gândurile pentru a ajunge la un anumit nivel al perfecționării artistice.

În această lucrare am încercat să urmăresc evoluția gândirii eminesciene în lumina gândirii indiene. Dificultatea unei asemenea cercetări este în afara oricărei discuții. Riscurile sunt și ele inevitabile, ca în orice nouă abordare științifică.

Cercetarea operei eminesciene, antume,

postume, precum și variantele lor, editate sau încă rămase în filele manuscriselor, m-a îndemnat să cred că influența indiană la Eminescu n-a fost una suprapusă, adăugată din afară; ea a fost o asimilare organică. Poate de aceea e nevoie ca Eminescu să fie citit și cercetat cu sentimentele și sensibilitatea unui indian, ca "asemănătorul" să poată mai lesne recunoaște "asemănătorul".

În acest scop am demonstrat câteva paralele cu Tagore pentru a atrage atenția asupra similitudinii între gândirea și modul de exprimare ale celor doi poeți, unul simbol al literaturii române, celălalt, al culturii indiene. Punctele de convergență înșirate aici nu întreprind un studiu strict comparatist; ele prezintă doar câteva

indicații, pe care aș dori să le amplific și să le nuanțez într-un studiu ulterior.

Lucrarea de față a fost scrisă ca teză de doctorat și susținută la Universitatea din București. Pentru desfășurarea acestei cercetări în România am beneficiat de sprijinul financiar al Ministerului Educației și Învățământului din R.S.România, fapt pentru care rămân recunoscătoare Ministerului și Universității din București.

Cu această ocazie îmi exprim gratitudinea profundă față de conducătorul meu științific, doamna prof. dr. docent Zoe Dumitrescu-Buşulenga, care mi-a oferit o deschidere largă spre orizontul eminescian și plasarea poetului român într-un context universal.

Rămân recunoscătoare domnului prof. dr. Cicerone Poghiră și domnului prof.dr. Devipada Bhattacharya (Universitatea din Jadavapur, India) pentru a-mi fi comunicat opiniile lor de specialiști asupra acestei lucrări. Îi mulțumesc călduros domnului prof. dr. Marin Bucur pentru unele sugestii importante în privința redactării finale a cărții.

În încheiere, îmi aduc mulțumirea tuturor celor care m-au susținut în munca mea și m-au încurajat să străbat acest drum aproape nebătut.

Amita Bhose

Capitolul I

INDIA ÎN ROMANTISMUL EUROPEAN

Calcutta. 1789. Sir William Jones (1746-1794) publică traducerea engleză a Sakuntalei, drama sanscrită, capodopera poetului indian Kalidasa. Bucurându-se de înalta apreciere a lui Goethe și Herder, Sakuntala creează o adevărată senzație în Europa. Oamenii de cultură din Apus, îndeosebi romanticii, se preocupă de literatura veche a Indiei și unii învață sanscrita ca să exploreze tezaurul ei literar.

Interesul englezilor față de această limbă se trezise cu câțiva ani mai înainte, mai ales din motive administrative. Din inițiativa

guvernatorului general al Indiei, Warren Hastings (1732-1818), se realizase o compilare a legilor vechi indiene în limba sanscrită; textul alcătuit de sanscritologii indieni fusese tradus în engleză în 1776 după o traducere persană. Aceasta îi dăduse Europei primele informații despre limba străveche a Indiei.

În 1785, Charles Wilkins (1750-1836) publicase volumul *The Song of the Adorable one*, traducerea engleză a Bhagavad-gitei cu prefața

lui Warren Hastings; peste doi ani, același autor publica traducerea unei culegeri de fabule sanscrite, *Hitopadesa*. Aceste lucrări au avut darul să promoveze un acut interes față de cultura indiană în Europa; traducerea Sakuntalei însă, datorită deosebitei sale valori artistice, a trezit un entuziasm și o curiozitate atât de mare, încât în cursul secolului următor întreaga literatură sanscrită, a cărei cantitate echivalează literaturilor greacă și latină puse la un loc, fusese cercetată și o mare parte a ei tradusă în principalele limbi de circulație europeană.

Sir William Jones, poet și savant de același merit, care a scris poezii în șapte limbi, inclusiv sanscrita, venise în India în 1783 ca un înalt funcționar al companiei "East India". De la

bun început Jones a fost dornic să cunoască limba veche a Indiei ; șederea sa de câțiva ani în orașul Nadya din Bengal, un vechi leagăn al culturii sanscrite, i-a oferit acest prilej.

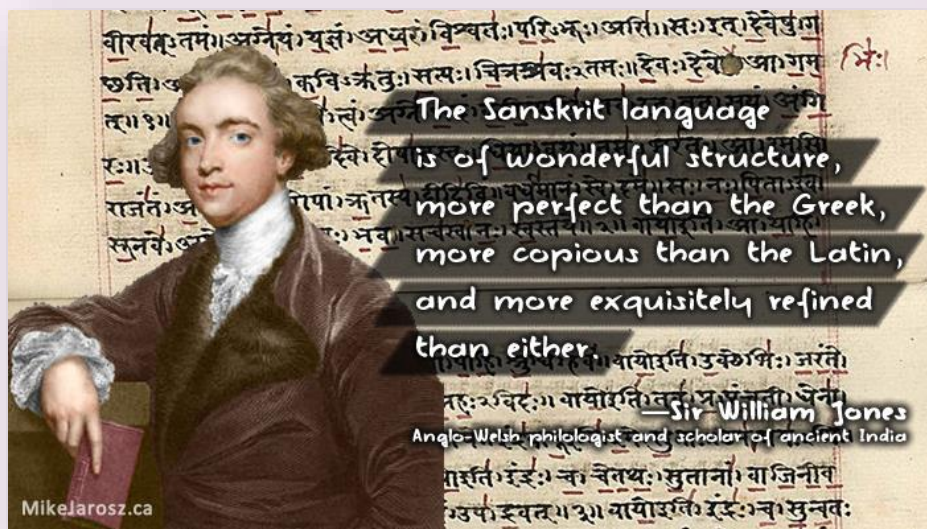
Aflând de interesul lui Jones față de literatura sanscrită, un sanscritolog bengalez, Radhakanta, i-a recomandat să citească Sakuntala, cea mai frumoasă operă a marelui poet Kalidasa. Impresionat de descrierea piesei, Jones a început s-o studieze și cu ajutorul învățătorului său Ramalocan a tradus-o mai întâi în latină și apoi în engleză.

Implicit traducerea Sakuntalei a adus cu sine promovarea studiilor sanscrite în Europa, și, bineînțeles, a fost urmată de traducerea altor opere ale lui Kalidasa, pe care Jones l-a numit Shakespeare al Indiei. Înalta prețuire a limbii sanscrite de către Jones se exprimă în unul dintre discursurile sale susținute la Societatea Asiatică, înființată la Calcutta în 1784; în acest discurs Jones a observat că sanscrita e mai desăvârșită decât greaca, mai bogată decât latina și mult mai rafinată decât amândouă.

Prin traducerea Sakuntalei, Jones a deschis Europei o poartă spre literatura indiană. Pe de altă parte, prin cercetările sale științifice a făcut primul pas spre descoperirea izvoarelor comune ale limbilor și civilizațiilor indo-europene.

Eseurile lui Jones apărute în paginile jurnalului Societății Asiatică din Calcutta, Asiatick Researches, ca și imnurile sale indiene, unde el îmbinase unele imagini ale lui Pindar cu mitologia indiană, au fost mereu solicitate de romanticii englezi; notele ample ale lui Southey și Moore poartă dovada acestui fapt. După părerea unor critici, Shelley și Tennyson au împrumutat unele motive din imnurile lui Jones. Alții au descoperit ecouri ale gândirii indiene în unele opere ale altor scriitori englezi, de pildă, Wordsworth, Blake, Southey și De Quincey.

Succesul poemului Lalla Rookh al lui Thomas Moore, ale cărui întâmplări se

desfășoară în India, constituie încă o dovadă a interesului culturii engleze față de exotismul indian. Imnurile lui Jones consacrate personajelor mitologice indiene au trecut cu mare succes în Germania, fiind salutate călduros de Goethe. După un an de la apariția ediției londoneze a Sakuntalei (1790), Georg Foster a publicat retraducerea ei în germană. Herder, cunoscător profund al literaturilor antice, a fost încântat de descoperirea unei asemenea opere și și-a exprimat bucuria în lectura prefetei la a doua ediție a traducerii lui Foster. Marele romantic german a și proslăvit India, țara Sakuntalei, într-o frumoasă poezie:

"Wo Sakontala lebt mit ihrem
entschwundenen Knaben

Wo Duschmanta sie nu, neu von der
Gottern empfängt

Sei mir gegrusst, o heiliges Land und du
Fuhrer der Tone

Stimme des Heryens, erhebe oft mich in
Ather dahin."

Lui Herder îi revine meritul de a fi insuflat lui Goethe un puternic sentiment de adorație pentru spiritualitatea indiană, modificându-i o optică deformantă, mai ales asupra mitologiei.

Traducerea Sakuntalei i-a făcut o deosebită impresie. În Călătoriile în Italia Goethe spune că Sakuntala a fost cartea vieții sale. De altminteri, admirația sa față de Sakuntala revine

și altă dată, într-o poezie a cărei primă strofă este cunoscută ca epigramă a lui Goethe.

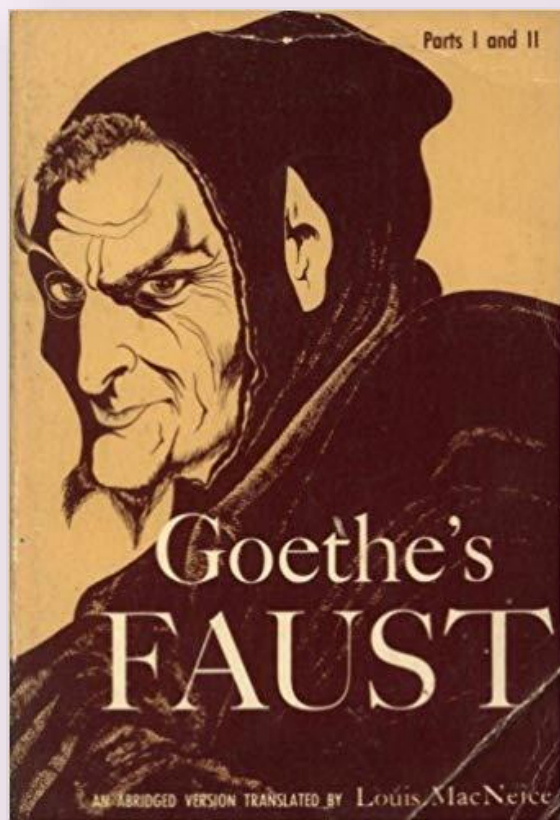
"Willst du die Blute des fruhen, die Fruchte des spatern Jahres,

Willst du was reizt und entzuckt, willst du was sattigt und nahrht,

Willst du den Himmel, die Erde mit einem Namen begriefen

Nenn ich Sakontala, dich, und so ist alles gesagt".

E cunoscut faptul că Goethe a adăugat un prolog la Faust după modelul prologului din Sakuntala. Pasiunea sa pentru Sakuntala nu se atenuase cu anii. Peste 40 de ani de la prima cunoaștere a ei, Goethe l-a felicitat pe Antoine de Chezy pentru traducerea franceză a acestei piese, spunându-i că Sakuntala era una dintre stelele

care îi făceau noaptea mai plăcută decât ziua.

Analizând motivele fascinației lui Goethe pentru Sakuntala, orientalistul britanic Arthur A. Macdonell a observat că tocmai aici, în această

operă, geniul indian a ajuns la echilibru între calm și pasiune, îmbinarea armonioasă a diverselor sentimente umane și la împletirea artistică a profunzimii cu subtilitatea; de aceea ea a exercitat o influență atât de mare asupra intelectualității calme a lui Goethe.

Inspirat de ideile lui Herder, Novalis s-a străduit să caute o revelație a lumii originare în simbolismul mitului păgân. În Jurnal: Crist și Sophie (1797), el a creat un mister cosmic din amintirea logodnicei sale, moartă în adolescență, și a susținut că iubirea absolută este religia. Aceasta este și ideea din Gitagovinda, poemul sanscrit despre iubirea mistică a lui Jayadeva, care devenise cunoscut în Europa prin traducerea engleză a lui Jones și retraducerea germană a lui Dahlberg (1802).

Gitagovinda îl impresionase și pe Schelling; el a interpretat iubirea mistică din acest poem ca primul mister al spiritului uman; influența Gitagovindei asupra gândirii lui Schelling se manifestă în unele scrisori adresate lui G.Schlegel.

Fascinația pentru India se vede și în romanul Hesperus (1795) al lui Jean-Paul Richter, unde un personaj indian, Emmanuel, spune: "povestea mea neclară zace în adâncul Gangelui cu cenușa părinților mei".

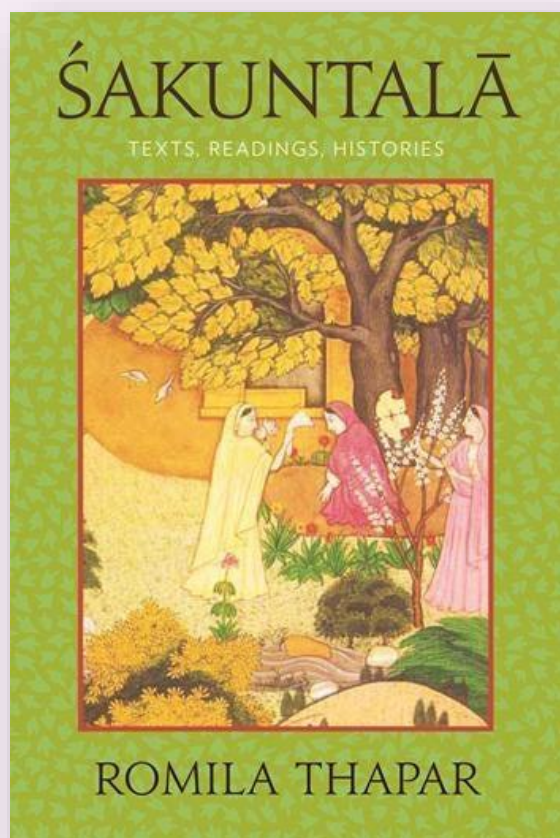
Filozofia indiană, îndeosebi gândirea upanișadică și cea budistă, a conturat gândirea filozofilor germani ca Schopenhauer, Hartmann și Nietzsche. Schopenhauer a citit câteva Upanișade în traducerea latină a lui Anquetil Duperron, realizată după o versiune persană, și i s-a părut că sunt cele mai frumoase cărți din lume. Mai târziu, Paul Deussen a tradus Upanișadele în germană, iar textele budiste au fost cunoscute în Germania prin traducerea lui Naumann. Legende și învățăturile budiste i-au influențat pe Richard Wagner și H. Heine.

Contactele cu literatura antică a Indiei au avut un efect impulsator asupra romantismului german. Descoperirea Vedelor indiene, vechi de mii de ani, l-a îndemnat pe Herder să susțină că primul limbaj al omenirii a fost poezia. În Gedanken einiger Brahman, Herder a situat

leagănul copilăriei umane în India. Această ipoteză se află și în Divanului Goethe.

Poeziile vedice indiene, consacrate elementelor naturii, au contribuit ulterior la cristalizarea conceptului de Naturpoesie în Germania, de unde a pornit și ideea de Naturphilosophie.

Astfel, momentul Sakuntala a dat naștere la o nouă epocă în cultura europeană, pe care Edgar Quinet a numit-o "Renașterea orientală" și a salutat-o prin următoarele cuvinte în *Genie des Religions* (1841): "Voilà la grande affaire qui se passe aujourd'hui dans la philosophie. La

pantheisme de l'Orient, transforme par l'Allemagne, correspond à la renaissance orientale, de même que l'idéalisme de Platon, corrigé par Descartes, a couronné, au XVIIe siècle, la renaissance grecque et latine"

Reproducem mai jos fragmentul respectiv din scrisoarea lui Goethe: "Von dem heutigen Tage wäre schwelich Reichenschaft zu geben. Wer hat es nicht erfahren dass die

fluchtige Lesung eines Buchs, das ihn unwiderstehlich fortriss, auf sein Ganzes Leben den grossten Einfluss hatte und schon die Wirkung entschied, zu der Wiederlesen und ernstliches Betrachten kaum in der Folge mehr hinzutun konnte. So ging es mir einst mit Sakuntala, und geht es uns mit bedeutenden Menschen nicht gleicherweise?"

Privitor la data scrisorii existase o confuzie. Scrisoarea e datată din 1787, când Sakuntala nu fusese tradusă nici în engleză. De aceea, unii au susținut că în manuscrisul lui Goethe apare numai "S", deci aici poate fi vorba de Seneca. Dar cartea respectivă a apărut în 1816-1817, în timpul vieții poetului, și încă s-a scris "Sakuntala". De altminteri, referindu-se la această scrisoare, Max Muller spune în *A History of Ancient Sanskrit Literature*: "Goethe was one of the greatest admirers of Sakuntala, as may be seen from the lines written in his *Italian Travels at Naples*" pag1.

Recent, Devipada Bhattacharya din Calcutta a cercetat această problemă și a verificat la autoritățile Muzeului Goethe și Schiller din Weimer că numele "Sakuntala" apare în manuscrisul lui Goethe. Deci, D. Bhattacharya conchide că întrucât Călătoriile în Italia n-a fost scrisă decât în 1796, Goethe uitase că în 1787 el nu citise această carte.

O amplă discuție se află în eseu Sakuntala: **Goethe, Vidyasagar o Rabindranath de D. Bhattacharya, în Rabindracarya, Calcutta, 1973, p. 107-114.**

Mihai Eminescu cunoscător al filosofiei, al credințelor religioase; pasionat de marile scrieri ale lumii), setea de cunoaștere (interesul constant pentru nou, pentru teoriile științifice, economice, filosofice etc.), modestia (refuzul premiilor și al gloriei; simplitatea pe care o dovedește în discuția cu regina României, Carmen Sylva).

Multitudinea de idei filosofice, religioase, științifice, mitologice care se regăsesc la Eminescu, cultura excepțională a acestuia, talentul excepțional dovedit în mânăuirea limbii, concretizat în alegerea cuvintelor celor mai potrivite pentru exprimarea ideilor.

Mihai Eminescu, (Mihail Eminovici), 15 ianuarie 1850 - 15 iunie 1889) a fost un romantic poet, romancier și jurnalist, considerat, în general, cel mai faimos poet român până în ziua de azi. Eminescu a fost membru activ al societății literare Junimea și a lucrat ca editor pentru ziarul Timpul ("The Time"), ziarul oficial al Partidului Conservator (1880-1918). Poezia lui a fost publicată pentru prima oară la vârsta de 16 ani și a plecat la Viena pentru a studia când avea 19 ani. Manuscrisele poetului, conținând 46 de volume și aproximativ 14.000 de pagini, au fost oferite de Titu Maiorescu ca un cadou Academiei Române în timpul întâlnirii care a avut loc la 25 ianuarie 1902. [3] Lucrările notabile includ Luceafărul, Odă în metru antic și cele cinci scrisori (Epistole / Satire). În poemele sale a folosit frecvent subiecte metafizice, mitologice și istorice.

În 1866, în ianuarie, profesorul român Aron Pumnul a murit, iar elevii săi din Cernăuți au publicat o broșură, *Lăcrămioarele învățăcelilor gimnaziști*, în care poemul intitulat *La mormântul lui Aron Pumnul* - apare, semnat "M. Eminovici". La 25 februarie, poezia lui *De-aș avea* a fost publicată în revista literară a lui Iosif Vulcan Familia din Pest. A început o serie constantă de poezii publicate (și traducerea ocazională din limba germană). De asemenea, a fost Iosif Vulcan, care nu a dorit sufixul sursă slavă "-ici" din ultimul nume al tânărului poet, care a ales pentru el "nom de plume" mai evident, Mihai Eminescu.

Negruzzi a scris mai târziu cum ar fi putut să-l aleagă pe Eminescu dintr-o mulțime de tineri într-o cafenea vieneză prin aspectul său

"romantic": părul lung și privirea pierdută în gânduri.

În 1870, Eminescu a scris trei articole sub pseudonimul "Varro" în Federația din Pest, privind situația românilor și a altor minorități din Imperiul Austro-Ungar. Apoi a devenit jurnalist pentru ziarul Albina din Pest. Din 1872 până în 1874 a continuat ca student în Berlin, datorită unei burse acordate de Junimea.

Din 1874 până în 1877 a lucrat în calitate de director al Bibliotecii Centrale din Iași, profesor supleant, inspector școlar pentru județele Iași și Vaslui și redactor al ziarului Curierul de Iași, datorită prieteniei cu Titu Maiorescu, liderul Junimea și rector al Universității din Iași. El a continuat să publice în Convorbiri Literare. A devenit un bun prieten al lui Ion Creangă, scriitor, pe care la convins să devină scriitor și introdus în clubul literar Junimea.

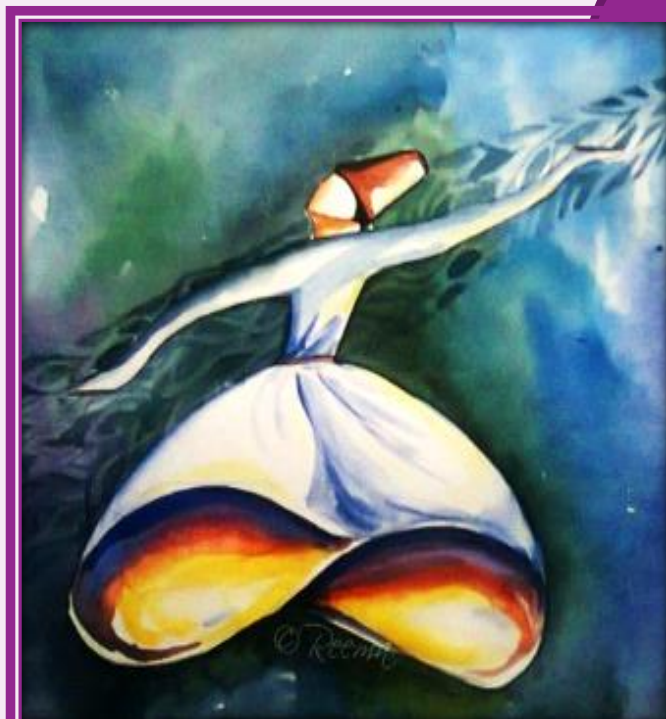
În 1877 s-a mutat la București, unde până în 1883 a fost primul jurnalist, apoi (1880) redactor-șef al ziarului Timpul (The Time). În acest timp el a scris Scrisorile, Luceafărul, Odă în metru antic etc. Majoritatea pieselor editoriale notabile aparțin acestei perioade, când România se lupta cu Imperiul Otoman în războiul ruso-turc din 1877-1878 și în întreaga clasă diplomatică care în cele din urmă a adus recunoașterea internațională a independenței românești, dar sub condiția acordării cetățeniei române tuturor subiecților credinței evreiești. Eminescu s-a opus acestei alte clauze a Tratatului de la Berlin: România trebuie să dea Rusiei sudul Basarabiei în schimbul Dobrogei de Nord, o fostă provincie otomană pe Marea Neagră.

FAUST

Am studiat cu râvnă, ah, filosofia
Din scoarta-n scoarta, dreptul, medicina,
Si din pacate chiar teologia,
Arzând de zel.
Si iata-ma acum un biet nebun,
Cuminte ca si mai-nainte.
În fata semenilor sunt magistru sau chiar doctor.
De-atâtia ani înțelepciunea o încerc,
Îmi port de nas discipolii
De-a curmezisul sau în cerc.
Si vad ca nu puteam sa stim nimic.
Amaraciunea-mi arde inima în piept.
Sunt, eu, ce-i drept, mai breaz si mai destept
Decât acei magistri, doctori, gramatici si popi
Toti împreuna: scrupule si îndoieli
În cuget nu mi se aduna.
Si nici de iad si nici de diavol teama nu mi-e.
În schimb nici bucurie n-am pe lume.
C-as sti ceva deplin eu nu-mi închipui
Si nu ma amagesc ca as putea
Sa-ndrum pe altii sau sa-nvat pe cineva.
Nu am nici bunuri, nici argint,
Nici cinste si nici slava pe pamânt.

RUMI

Ce este această goană de umbre colorate?
Fantastica lor fugă absurdă-i și sublimă.
Ea naște dintr-o mare ce astfel se exprimă
Și în aceeași mare se-ntorc pe urmă toate.

Ascultă vocea-nțelepciunii ce spune dintru început:
Viața e scurtă. Omul nu se aseamănă c-o plantă
ce poate crește mai înaltă,
după ce coasa a trecut

Țin într-o mână cupa și-n alta un Coran
Și fac ce-mi spune legea, și-o-ncalec în chip viclean
Așa îmi trece viața sub cerul diafan
Nu-s nici păgân cu totul, nici sincer musulman.

Viața e tot atât de scurtă ca un suspin.

Niciodată despre dusul ieri să nu-ți aduci aminte,
Iar de ziua care vine nu te plânge dinainte.
Nu te bizui pe mâine, nici pe ieri, și-ntoarce-ți fața
Către astăzi, și petrece, să nu-ți pierzi zădarnic viața! Rumi

KHALIL GIBRAN

În vârtejul vieții, fericiți sunt numai acei care se cred savanți
și acei care nu vor să se instruiască.
Am căutat să desleg toate tainele Universului,
și m-am întors în singurătatea mea, invidiind orbii pe care-i întâlneam...

OMAR KHAYAM

Am întrebat Savantul și-am întrebat și Sfântul
Sperând c-au să mă-nvețe suprema-nțelepciune.
Și, dup-atâta trudă, atât se poate spune:
Că am venit ca apa și că plecăm ca vântul

EGIPTUL - MIHAI EMINESCU

Nilul mișcă valuri blonde pe câmpii cuprinși de maur,
Peste el cerul d-Egipt desfăcut în foc și aur;
Pe-al lui maluri gălbii, șese, stuful crește din adânc,
Flori, juvaeruri în aer, sclipesc tainice în soare,
Unele-albe, nalte, fragezi, ca argintul de ninsoare,
Alte roșii ca jeratec, alte-albastre, ochi ce plâng.

Și prin tufele de măhuri, ce cresc verzi, adânce, dese,
Păsări îmblânzite-n cuiburi distind penele alese,
Ciripind cu ciocu-n soare, gugiulindu-se cu-amor.
Înecat de vecinici visuri, răsărit din sfinte-izvoară,
Nilul mișc-a lui legendă și oglinda-i galben-clară
Către marea liniștită ce îneacă al lui dor.

De-a lui maluri sunt unite câmpii verzi și țări ferice;
Memfis colo-n depărtare, cu zidurile-i antice,
Mur pe mur, stâncă pe stâncă, o cetate de giganți -
Sunt gândiri arhitectonice de-o grozavă măreție!
Au zidit munte pe munte în antica lor trufie,
I-a-mbrăcat cu-argint ca-n soare să lucească într-un lanț

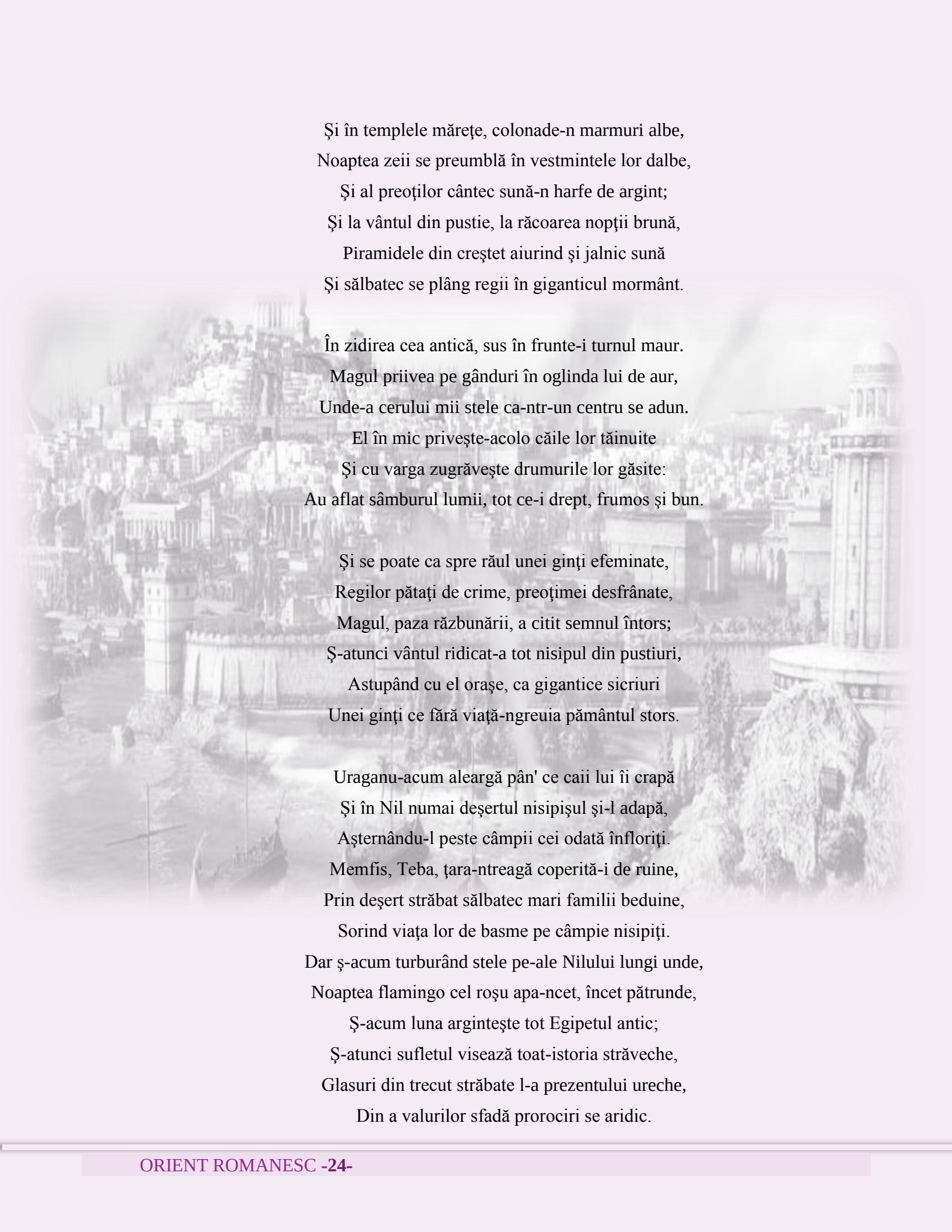
Și să pară răsărită din visările pustiei,
Din nisipuri argintoase în mișcarea vijeliei,
Ca un gând al mării sfinte, reflectat de cerul cald
Ș-aruncat în depărtare... Colo se ridic' trufașe
Și eterne ca și moartea piramidele-uriaeșe,
Racle ce încap în ele epopeea unui scald.

Se-nserează... Nilul doarme și ies stelele din strungă,
Luna-n mare își aruncă chipul și prin nori le-alungă.
Cine-a deschis piramida și-năuntru a intrat?
Este regele: în haină de-aur roș și pietre scumpe,
El intră să vad-acolo tot trecutul. - I se rumpe
Al lui suflet când privește peste-al vremurilor vad.

În zadar guvernă regii lumea cu înțelepciune,
Se-nmulțesc semnele rele, se-mpuțin faptele bune;
În zadar caut-al vieții înțeleș nedeșlegat.
Iese-n noapte... ș-a lui umbră lungă-ntins se desfășoară
Pe-ale Nilului lungi valuri. - Astfel pe-unde de popoară
Umbra gândurilor regii se aruncă-ntunecat.

Ale piramidei visuri, ale Nilului reci unde,
Ale trestiilor sunet ce sub luna ce pătrunde
Par a fi snopuri gigantici de lungi sulite de-argint,
Toat-a apei, a pustiei și a nopții măreție
Se unesc să-mbrace mândru veche-acea împărăție,
Să învie în deșerturi șir de visuri ce te mint.

Râul sfânt ne povestește cu-ale undelor lui gure
De-a izvorului său taină, despre vremi apuse, sure,
Sufletul se-mbată-n visuri care-alunecă în zbor.
Palmii risipiți în crânguri auriți de-a lunei rază,
Naltă zveltele lor trunchiuri.- Noaptea-i clară, luminoasă,
Undele visează spume, cerurile-nșiră nori.

Și în templele mărețe, colonade-n marmuri albe,
Noaptea zeii se preumblă în vestmintele lor dalbe,
Și al preoților cântec sună-n harfe de argint;
Și la vântul din pustie, la răcoarea nopții brună,
Piramidele din creștet aiurind și jalnic sună
Și sălbatec se plâng regii în giganticul mormânt.

În zidirea cea antică, sus în frunte-i turnul maur.
Magul priivea pe gânduri în oglinda lui de aur,
Unde-a cerului mii stele ca-ntr-un centru se adun.
El în mic privește-acolo căile lor tănuite
Și cu varga zugrăvește drumurile lor găsite:
Au aflat sâmburul lumii, tot ce-i drept, frumos și bun.

Și se poate ca spre răul unei ginți efeminate,
Regilor pătați de crime, preoțimei desfrânate,
Magul, paza răzbunării, a citit semnul întors;
Ș-atunci vântul ridicat-a tot nisipul din pustiuri,
Astupând cu el orașe, ca gigantice sicriuri
Unei ginți ce fără viață-ngreuia pământul stors.

Uraganu-acum aleargă pân' ce caii lui îi crapă
Și în Nil numai deșertul nisipișul și-l adapă,
Așternându-l peste câmpii cei odată înfloriți.
Memfis, Teba, țara-ntreagă coperită-i de ruine,
Prin deșert străbat sălbatec mari familii beduine,
Sorind viața lor de basme pe câmpie nisipiți.
Dar ș-acum turburând stele pe-ale Nilului lungi unde,
Noaptea flamingo cel roșu apa-ncet, încet pătrunde,
Ș-acum luna argintește tot Egiptul antic;
Ș-atunci sufletul visează toat-istoria străveche,
Glasuri din trecut străbate l-a prezentului ureche,
Din a valurilor sfadă prorociri se aridic.

Ș-atunci Memphis se înalță, argintos gând al pustiei,
Închegare măiestrită din suflarea vijeliei...
Beduini ce stau în lună, o minune o privesc,
Povestindu-și basme mândre îmbrăcate-n flori și stele
De orașul care iese din pustiile de jele;
Din pământ și de sub mare s-aud sunete ce cresc.
Marea-n fund clopote are care sună-n orice noapte;
Nilu-n fund grădine are, pomi cu mere de-aur coapte;
Sub nisipul din pustie cufundat e un popor,
Ce cu-orașele-i deodată se trezește și se duce
Sus în curțile din Memphis, unde-n săli luminează luce;
Ei petrec în vin și-n chiot orice noapte pân-în zori.

ÎNȚELEPCIUNE ȘI EDUCAȚIE

”Când înțelepciunea va veni în inima ta, și cunoștința va fi desfătarea sufletului tău; chibzuința va veghea asupra ta, și priceperea te va păzi, ca să te scape de calea cea rea.”

Proverbe 2:10:11

”Toate fiintele sunt în condiția degradabilă și mizerabilă din cauza ignoranței lor, și ele însele pot fi fericite prin dobândirea cunoștințelor corespunzătoare.”

Jainism

”Cunoașterea trebuie continuu să fie reînnoită prin efort neîncetat, dacă nu trebuie pierdută.”

Eisntein

”Studiați trecutul dacă veți defini viitorul. Nu sunt unul care să nască în posesia cunoașterii; Eu sunt cel care este îndrăgit de antichitate și serios căutându-l acolo. Învățarea fără gândire este pierderea forței de muncă; gândul cu învățarea fără învățătură este periculos.”

Confucius Analects. 551 - 479 î.H.

”Educația este un ghid, cunoașterea este o cheie” - ***Budhha***

”Întreaga inspirație a civilizației noastre izvorăște din învățăturile lui Hristos și din lecțiile manifestărilor lui Dumnezeu.”

- Scripturile Baha'i

”Mi-e teamă că școlile vor dovedi chiar porțile iadului, dacă nu se angajează cu sârguință în explicarea Sfintelor Scripturi și gravarea lor în inima tinereții. ”

- Martin Luther King

Tru Edu trebuie să includă încrederea în sine, încrederea în sine și optimismul într-un individ.

”Citește în numele Domnului tău care a învățat prin stiloul; El a dat omului ceea ce nu știa. ”

Coranul 96: 1-5

În lumea culturii fiecare clipă înregistrează pulsul indentității noastre; aceasă zvâcnire vibrantă care ne motivează să ne înțelegem rădăcinile și conexiunile existente între ele, care ne ajută să ne armonizăm cu timpul în care trăim și să alegem conștient fraternitatea fără frontiere, și care ne semnalează că direcția de dezvoltare și adaptare la condiția prezentă a vieții este una și aceeași pentru întreaga omenire.

A fi uniți într-o cultură mondială, nu înseamnă a ne pierde cultura și identitatea noastră, ci a le întări, îmbogăți și valorifica, și mai mult, a înțelege și împărtăși, cu celelalte culturi, din moștenirea noastră culturală. A fi uniți sub stindarul culturii umanității înseamnă, mai presus de toate, a defini și păstra un sanctuar sufletesc comun.

MIOARA GRAM, HOUSTON, 2019

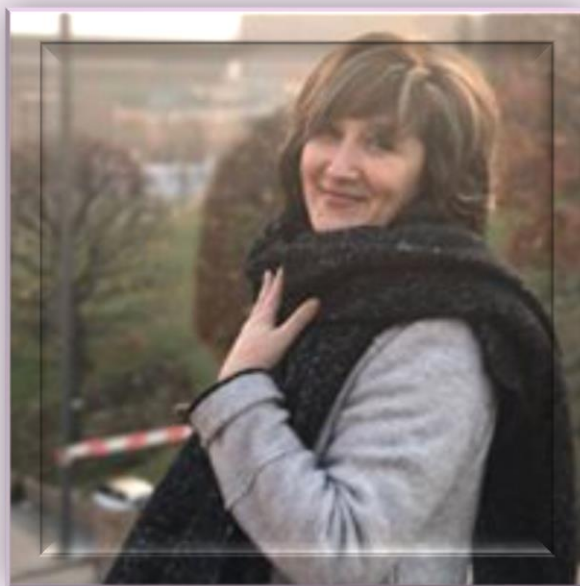
Cucuteni - Identitate Prin Negura Vremii

- “VOUS ÊTES D'OU?”
- “J’SUIS ROUMAINE”.
- “BAH... ROUMAINE?”

De ce-o fi având tânărul proprietar al noului magazin - expoziție de mobilă “Fabriqué en France” reacția asta? Explicația mă cam strânge-n spate... îmi spune că el îi știe pe români un pic altfel... mai închiși la culoare... și se pierde în explicații din care mă grăbesc să-l salvez: “seulement une confusion de termes.”

Te cred, el, francez, nu are probleme dintr- astea... cum nu ar avea un german, un grec sau un englez. Și nici un italian, de altfel, căci e știut: ei sunt “Imperiul Roman”. Eh, românii - mă refer la cei cu imperiul, nu la cei care fac nația românească ... și nici la ceilalți cu care făcea și el confuzie, săracul. Eu cred că avem noi o karmă de tras, karma naționalismului, poate. Nu am nimic împotriva conaționalilor mei cu origini îndepărtate tocmai prin India, și am avut mereu parte să cunosc dintre ei numai oameni de treabă; mă supără numai situațiile cam cum a fost aceea când s-a crezut că Louvrul a fost închis din motive de securitate din cauza pickpocketilor români - deci nu “români”, cum era cazul, după noua denumire a vechilor țigani, adoptată prin anii ‘90. Dar asta nu-i de fapt, o problemă, și nu-i mai mult decât o neînțelegere: genetic suntem atât de diferiți, ei aparținând haplogrupurilor H pentru cromozomul Y, și M pentru cromozomul mitocondrial.

Noi, le avem tipic europene, balcanice – I și J, cu puțin R1b de pe la tații noștri Traiani, și puțin R1a, zis Slavic. Poate de asta spun unii că am fi venetici... că am fi fără rădăcini, fără neam... că am fi ba pui nelegitimi, bastarzi lăsați în urmă după retragerea legiunilor romane din Dacia, ba chiar că Dacia nici nu ar fi existat; ba că am fi fost “sklavoi”, ba că suntem un amestec de neamuri de tot soiul, cu Greci, Evrei, Ruși,

Bulgari, Sași, Unguri, Polonezi, și cine mai știe sângele al câtor alte nații ne mai curge prin vine.

Că am fi o nație care și-a lepădat limba și portul ne-o spunem chiar noi cu mândrie în imnul național:

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume/ Ca-n aste mâini mai curge un sânge de Roman/Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală- un nume/Triumfător în lupte, un nume de Traian.

Asta cu Dacia care nu ar fi existat ne-o spune un istoric al zilelor noastre: “nu a existat niciodată un popor dac, e o aberație...” El își explică teoria prin idea că ar trebui să ne exprimăm aceeași mândrie pe care-ar fi simțit-o strămoșii noștri când, în Dacia romanizată, se declinau în fața “barbarului” (fratele dac, din partile neocupate): “*Romanus sum!*” sau, “*civis romanus, natus dacus*”. “Adică sunt cetățean, om liber”, explică el citatele, dar nici nu realizează propria sa contradicție, cum că dacul romanizat și-ar fi declinat statutul de om liber în fața “barbarului” din partea neocupată.

Ar mai fi și alte detalii care nu ar trebui să-i permită unui “istoric” ca dumnealui să exprime astfel de teorii riscante, cum ar fi citatele atâtor istorici din vechime care descriu

teritoriul Daciei cu uimitoare detalii, sau măcar faptul că a existat o “Dacie liberă” pe lângă “Dacia romană”, una unde erau “*Dakoi prosoroi*” (lat: *limitanei*) adică *Dacii învecinați*, după Dio Cassius.

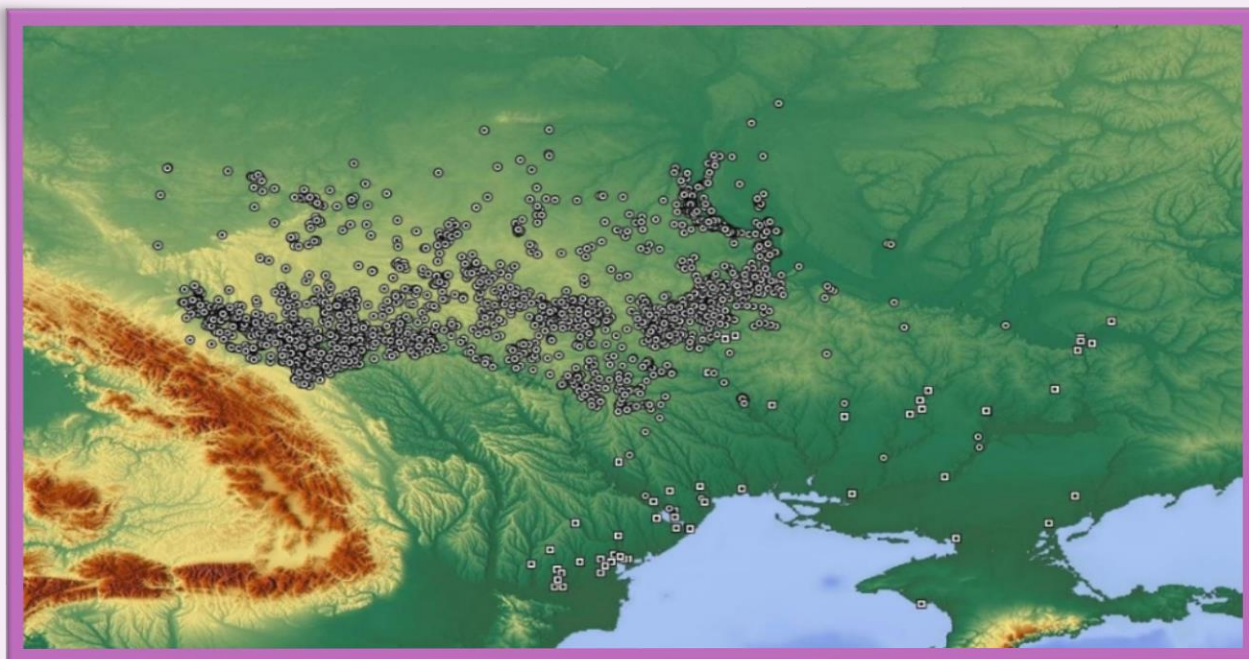
Mai aflu mai departe, tot din Wikipedia - o pagină despre *Limba Dacilor* - că nici nu prea putem spera la *meritul* de a ne fi recunoscută limba ca având origine latină; după Retragera Aureliană în 271, “*statutul lingvistic rezultat este disputabil*”, și ipoteza precum că “*o populație vorbitoare de Latină a persistat până în timpurile medievale*” nu ar avea nici o bază. Nu numai asta, dar știm “*cu certitudine*” că “*pe la anul 300 întregul spațiu de la nord de Dunăre a stat sub*

dominația politică a grupurilor germanice”, și că sunt câțiva istorici care afirmă ca acest spațiu “*a devenit vorbitor de limba germanică în această perioadă*”. Acuma, stau și mă gândesc: eu, care nu știu o boabă de germană, am avut stră-străbunici care o rupeau destul de bine -asta, după spusele “unor istorici”.

Dar ce spun eu, germane, și nu numai; în “cel puțin o parte, Valahia, s-ar putea ca populația să fi devenit vorbitori de limba slavă până pe la 600 AD, deoarece se fac mereu referințe (la această zonă) că Sklavinia (în greacă “Pământul Slavilor”) de către cronicarii Bizantini ai epocii.”

Mă uit să verific termenul într-un dicționar Oxford, unde aflu că Sklavinia este o regiune ocupată de Sklavenoi (gr.). Termenul desemna triburile slave din Macedonia bizantină și Peloponesul, și Dacii or fi stat ei prin multe locuri, dar numai în Peloponez nu. Încep să nu mă mai încred de loc în Wikipedia și înțeleg clar că nu aici voi afla date reale despre cultura, identitatea și limba poporului meu, la care - Davele se întindeau mult spre nord și vest.

Eu sunt din Iași și am avut ocazia să merg la Cucuteni, aflat la numai 50 de km depărtare - am răspuns doar unei invitații, fără un interes special. Poate din vina programei de învățământ din vremea mea, care o fi avut la baza și alți factori, poate pentru că niciodată nu mă interesase istoria sau arheologia, fapt e că nu auzisem și nu văzusem nimic despre Cucuteni, deși primele vestigii au fost descoperite la 1884, aproape în paralel cu alt site similar în Ucraina. E o cultură veche din eneolitic (5500 - 2750 î.e.n.) și se întinde pe un teritoriu între România, Moldova de azi și Ucraina - de aceea se numeste *Cucuteni - Tripolie*.

nici nu ar fi necesar; civilizațiile grecești ulterioare au produs la acest nivel de măiestrie numai cu 2000 de ani după Cucuteniei -Tripolie.

Ceva m-a impresionat de fapt aici, mi-am amintit de niște nedumeriri pe care le aveam mai dinainte; una, când am vizitat situl templului dacic de la Șinca-Veche (acum cunoscut ca *Mănăstire Rupestră* datând din 1800) unde am văzut pentru prima dată pe teritoriul românesc două simboluri vechi, așa numita *Steaua lui David* și simbolul *Yin-Yang*, ori *Taiji*, cum o numesc în China. M-a mirat și mai mult forma de spirală a deschizăturii dinlăuntrul templului afară la cer. Cealaltă nedumerire am avut-o când am aflat de la o persoană din China că ar fi văzut artefacte cu semnele *Taiji* cu ocazia Expo 2010 din țara sa, la pavilionul Ucrainei.

La Cucuteni am văzut puține exemplare expuse, și mi s-a spus că majoritatea se află la Muzeul dedicat Cucuteniului din Piatra Neamț - și am decis că voi face o vizită acolo cu prima ocazie când voi reveni în țară.

Am făcut-o târziu, peste vreo trei ani - nu știam că mă va uimi cu totul, dar așa s-a întâmplat. Am văzut acolo piese care nu se pot compara în calitate cu nimic din ce-a produs omenirea - mă refer la marile civilizații Mesopotamiene, Egiptene, China sau India la acel timp - când erau încă departe de a exista ca marile civilizații pe care le știm azi.

Calitatea artistică, măiestria execuției și gradul de stăpânire a materiei la această populație este de nedescris - aş putea să aduc aici nenumărate exemple de vase și obiecte din lut produse de alte civilizații pentru comparație, dar

Dar nu calitatea execuției unor obiecte este ceea ce uimește la această cultură - care ar putea fi numită Civilizație, dar încă sunt rezistențe în acest sens - inerentul “război al specialiștilor” întotdeauna prezent când se cere o răsturnare de teorie generală. Pe teritoriul Ucrainei, unde s-au găsit cele mai mari adunări de populație a culturii Cucuteni-Tripolie s-au identificat adevărate orașe: Talianki ocupa 450 ha, cu peste 100 de străzi, la 10 000 de locuitori; Dobrovody ocupa 250 ha cu 9000 locuitori, iar Nebelivca, la 300 de ha, număra 11 000 de locuitori. Aveau sisteme de apărare complexe, cu palisade, metereze și șanț de apărare. Străzile erau dispuse în cercuri concentrice întretăiate de piețe largi. Casele erau și pe două nivele și atingeau până la 120 m². Existau și clădiri comunitare care atingeau între 400 și 600 m lungime.

Cu toate acestea, cultura lor nu a lăsat urme materiale în afară de urmele de vase și obiecte găsite pe teritoriile României, Moldovei și Ucrainei. Dacă cei în domeniu interpretează descoperirile corect, înseamnă că practicau o religie de regenerare și ciclicitate a existenței. Aveau ritualuri ciudate și nu practicau înhumările, ci ardeau periodic tot, case și obiecte, de-a valma, la fiecare 60-80 de ani - de aici bogăția extraordinară de materiale descoperite.

Poate casele lor aveau o dimensiune cosmică, poate reprezentau ființa umană căreia îi erau dedicate; dacă omul se naște, crește, trăiește și moare, tot așa trebuie să fie și casa - îmbătrânită, trebuie să moară, cu tot ce-i în ea, să li se elibereze spiritul la oameni și la obiecte, ca pe urmă să se regenereze. Arborele Vieții, Apa Vieții, Spirala Timpului, Nivelele Cosmosului, Continuitate, Ciclicitate: dispariție- fertilitate, regenerare, sfârșitul și începutul, sămânța germinată, pământul, luna și soarele, cele patru direcții - semne și simboluri de mult cunoscute pentru că au fost găsite în toate colțurile lumii - dar nicăieri mai înainte de Cucuteni Tripolie și de celelalte culturi semnificative care s-au rânduie pe pământul nostru - Yin-yang, spirale, swastika, triskele, labryx (topor cu ambele tășuri) așa se traduc liniile drepte, frânte, unduite și cu sinuozități, romburile, nivelele, punctele și spiralele.

Este greu pentru noi să le interpretăm mesajele, dacă nu ne este chiar imposibil să penetrăm într-o mentalitate magico-religioasă cum este această realitate a strămoșilor noștri, atât de diferită de materialismul nostru *rațional*. Ca să-i putem înțelege ar trebui să ne transpunem în epoca lor, în universul lor, să vedem lumea exact așa cum o vedeau ei.

Cu cât ne vom afunda în manuale și cărți descriptive și analizante, cu cât vom măsura și cataloga, cu atât ne vom îndepărta de sensul lor. Creația acestor oameni era făcută într-un cosmos însuflețit în care lucrurile, timpul, oamenii, natura, aveau alt rost și alt chip decât pentru noi azi.

Pentru că ceea ce ne-au lăsat ei “înscris” este învăluit în taină, în sensuri profunde și în simboluri ascunse, am căutat un mijloc potrivit de traducere între ei și noi și am găsit că cel mai nimerit ar fi să mă aplec peste textele cele mai vechi în care se descrie “taina” olăritului, în vechile Upanishade.

În *Satapatha Brahmana*, în *White Yajurveda*, în patru *Samhitas* din *Black Yajurveda* și încă alte lucrări este descris procesul fabricării acestor vase după criteriile *ariene*, care sunt, după cei ce le scriu, criterii unice potrivite pentru ritualul religios, cu alte cuvinte, plăcute zeilor. Numai vasele făcute de mâna olarului (sau ale olăresei, femeia fiind cea care conducea ritualul), sunt acceptate de divinitate, pe când cele făcute de roată își pierd proprietățile căutate. Se caută cu grijă lutul care

se pune pe un loc special destinat, acoperit cu nisip. Peste lut, elementul pământ, se adaugă apa - elementul ceresc. Sunt cinci substanțe, căci “pământul însuși a fost creat din cinci substanțe”; se amestecă deci praf de piatră, samota (praf de argila arsă), păr de capră (elementul animal), anumite părți din ierburi (elementul plantă). Femeia apoi face o placă din lut pe care o pune ca bază, peste care omul ei face în continuare vasul din trei benzi-suluri de lut pe care pune “trei semne”, apoi îl modelează pe dinăuntru și pe dinafară folosind “măsurile divine de grosime și înălțime” după care vasul se netezește și șlefuieste cu mănunchiuri de iarbă, arderea se face o zi și o noapte, iar la urmă vasul fierbite se umple cu lapte de capră să se răcească - se definește deci aici o tehnică superioară, aceea a “coacerii încete”, făcută la temperatură mai scăzută, procedeu care se recomandă și azi pentru obținerea unui obiect de calitate.

Este surprinzător cum, în religia Vedelor, care este o religie ce favorizează bărbatul, se insistă deci ca femeia să participe cu partea ei importantă. Mai mult, la anumite vase pentru anumite ritualuri se insistă ca ele să fie făcute numai de femeia preotului și nu de el, ceea ce indica o origine a meștesugului foarte veche, dinaintea Vedelor, dintr-un timp în care femeia era cea care le fabrica - lucru considerat ca sigur în cazul Cucutenienilor. Se mai insistă în aceste texte vedice, care sunt mult mai recente (între 1000 î.e.n și 900 e.n) decât perioada care ne privește pe noi, pe faptul că zeita Aditi - Zeița Mamă a tuturor lucrurilor - îi protejează pe arieni. Ea este Mama Pământ, ea “îl ajută să sape

pământul, dar fără să-l rănească”, și așa, “cu ajutorul lui Aditi face el *ukha*-, baza vasului”.

Ukha- fiind fundația vasului, deci partea fundamentală, acesteia i se aduc un fel de ode, adresate direct (bazei vasului): “Dishana este cunoaștere - zeița *te* va lumina în casa pământului”; “zeițele *te* vor arde”; “Varutri e noapte și ea e ziua - Varutri- doua zeițe *te* vor arde pe tine, *ukha*-”; “ele ard toată ziua și toată noaptea”. E important să fie făcute vasele după ritualul potrivit, căci “zeițele, femeile primilor zei au făcut primele *ukha*-” aflăm din *Maytrayani Samhita*, iar *Satapatha Brahmana* spune: “Marea Aditi, ea face vasul, cu îndemânare și forță, cu mâinile ei amândouă.” - iar aici textul se referă atât la vasul de lut, cât și la pământul pe care trăim, baza vieții.

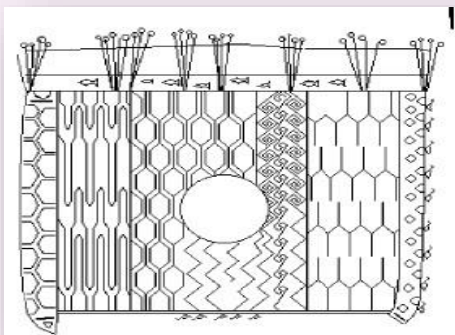
Înțelegem deci că lutul este trupul zeiței, iar apa este cerul; iar *ukha*- , fundația vasului de lut este pământul oamenilor și-al zeilor (este în relație cu zeii *Vasu*).

Kathaka Samhita este foarte prescriptivă: “*vasul se va face numai din trei benzi*”; aceasta pentru că vasul este mai mult decât un obiect, e o ființă cosmică. Dacă partea de jos este spațiul nostru, omenesc, în care trăim și suntem îndrumați și protejați de zeii binevoitori, banda a

doua este în relație cu spațiul aerian dintre cer și pământ - sunt *rudras*, aspecte ale lui Shiva-Rudra - temperamente și energii ale naturii care ne guvernează existența; unele sunt vânturile, suflul vieții. A treia bandă, cea superioară, este Cerul cu sălașul zeilor cerești.

Această împărțire a lumii în trei spații este foarte persistentă în multe culturi, dar aici voi menționa doar pe cele care ne interesează pe noi. În Ucraina arheologii au identificat clar atât petroglife cu vechime de 22-30 000 ani care la fel, împart spațiul în cele trei zone, cât și tumuli, presupus similari cu movilele neexplorate de la noi din țară; în acești tumuli, sau *kurgani*, ceremonialul de înmormântare reflectă, la fel, aceeași viziune a lumii în trei spații, în care omul intra prin moarte numai ca să se regenereze și să renască la viață din nou.

S-au găsit în Oltenia, la Căscioarele, printre alte obiecte cum ar fi *Panteonul de la Căscioarele*, și doi stâlpi din teracotă cu înălțimea de 2,3 metri, cu diametrul de 0,5m, într-o încăpere largă de 72m², cu destinație cultică; stâlpii au o vechime între 4500 -5000 de ani, și ar fi avut rol de “tatana, sau axul lumii”. Unul dintre ele are și acuma, după trecerea miilor de ani, un aspect deosebit de frumos, de parcă ar fi ieșit din mână unui Vasareli, celebru grafician francez al anilor ‘60.

Dar ce uimește aici este că același design s-a găsit și pe o rocă pictată în Jaora, India, în regiunea Bhopal. Este cunoscută de specialiști ca fiind reprezentarea cosmosului cu cele trei nivele (Newmayer, 1933).

Nu este singura asemănare cu obiecte sau culturi diferite și aflate la mare distanță. Obiectele Cucuteni Tripolie au o asemănare peste posibilitatea coincidenței cu obiecte - mai recente chiar cu un mileniu - din China, cultura Yangshao.

Se poate vorbi la infinit despre unicitatea sau înaltaietatea atâtor artefacte găsite pe pământul României și în areale care au fost, într-un chip sau altul, în legătură cu acest popor, a cărui unitate de limbă, cultură, civilizație și tradiție este de mirare și de aceea greu de crezut. Se poate vorbi de tabletele de la Tărtăria cu scrisul anterior Sumerului, de tăblițele de la Vadu Rău, Fărcașa, găsite în 2009, pentru cine nu crede ca cele de la Tărtăria erau veridice; se poate vorbi de atâtea și atâtea dovezi, de la atâtea culturi ale căror urme se mai găsesc încă pe pământul nostru.

Un popor care mai mult a fost gânditor la rânduielile Cosmosului decât la ale războiului, (vezi Gânditorul de la Târpești, cu mult precursor al celui de la Hamangia - înscris de altfel pe lista a primelor 10 obiecte ale umanității care nu trebuie să dispară; vezi cei patru gânditori de pe vasul de la Gârla Mare, vezi-i pe cei patru prinși pe vecie în *Hora de la Frumușica*) atât cât a ținut vremea Marii Zeițe, întruchipată în mii de reprezentări care ne-au rămas peste milenii, până când s-a întâmplat ceva , poate un cataclism climatic, o răcire a vremii și Cucutenii nu s-au mai exprimat așa cum știau ei, cam în urmă cu vreo 4500 de ani; de-atunci puterea a fost luată femeii și dată bărbatului - de-atunci am devenit și noi războinici, așa cum îi știm pe Daci, și-n imnul țării merităm măcar să-l avem și pe Decebal, nu doar pe Traian.

Dar Cucutenienii, și toate neamurile care s-au perindat, s-au așezat și au creat cultură și civilizație pe acest pământ nu au murit, ei au rămas vii în vorbă (dar asta e altă istorie), tradiție, în port, în obiectele și casele noastre de la țară - atât cât le mai știm de la bunici. Am stat și eu pe scăunelul cu trei picioare, ghemuită la masa rotundă ce se așeza în mijlocul odăii, lângă vatră, când se turna mămăliga. Am mâncat și eu cașul cald din căuș tot ca acela de la Cucuteni. Dar iile? Iile noi au pierdut “codurile cosmice” și simbolurile Cucutenienilor, dar cele de până la 1900, ca cele culese din grija Dnelor. Elena Cornescu (Album de Semne Cusute -1906) și a Elisei I. Brătianu (Cusături Românești - 1942) păstrează aceeași legătură veche a omului cu cosmosul.

Ca și dacii noștri, de altfel - ei, “barbarii” au mai știut de svastică.

Și uite-așa, a trebuit să călătoresc nu numai prin spațiu, dar și prin timp, ca să-mi aflu, precum Santiago, comoara nici măcar visată “chiar la mine sub pat”, aici, la mine-acasă - Cucuteniul strămoșilor, la 50 de km distanță. Om fi având și noi Românii, ceva din sângele lor, că semne sunt prea multe.

Mirela Pintilie Jaber, Beirut, martie 2019

Țara în care călătorești obiceiul pe care îl găsești

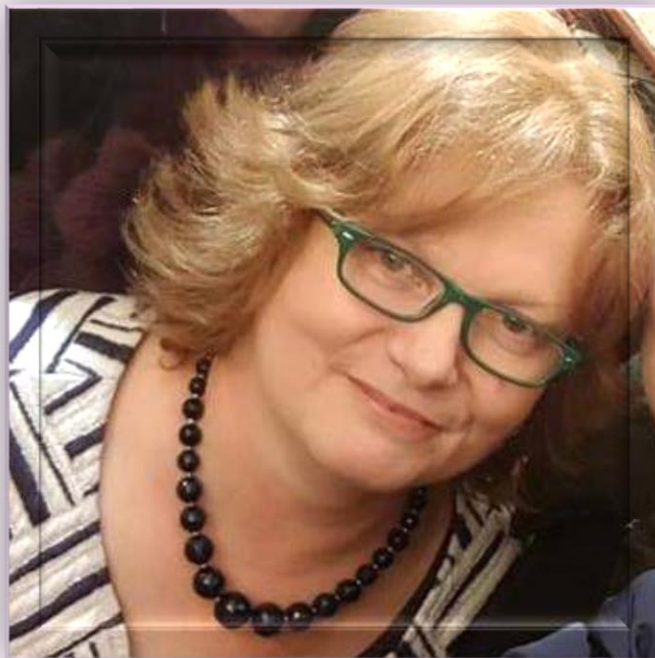
DESPRE 1 MARTIE - SĂRBĂTOAREA DE PRIMĂVARĂ A MĂRȚIȘORULUI

Folclorul românesc a fost dezvoltat la confluența a două țări importante ale civilizației occidentale și sud-europene. De-a lungul secolelor, românii și-au cristalizat propria cultură. În cultura noastră, se comunică între oameni, cu natura și cu obiectele. Spiritualitatea dacului și mai apoi a românului era în perfectă armonie cu poziția geografică a țării noastre în practicile populare ale romanilor.

Cultura românească păstrează cu grijă amintirea străbunilor, astfel încât în miturile principale ale românilor ne vom întâlni cu Miorița și Baba Dochia, femeia martir, strâns legată de Întâi

Martie ca un talisman. Românii sărbătoresc sosirea primăverii într-un mod unic la începutul lunii martie. De Întâi Martie în religia ortodoxă se celebrează ziua Evdochiei, o femeie martirizată, numită de poporul român Dochia. Sărbătoarea este de fapt dinaintea timpurilor creștinismului, iar Dochia este un personaj păgân. Cuvântul *mărțișor* este o moștenire a strămoșilor romani, are origini latine (*gingillo*) și este numele popular al lui martie. Acest obicei

vechi de primăvară este specific poporului român și își are rădăcinile în credințele și practicile agricole. Sărbătoarea are loc în prima zi a lunii martie, considerată prima lună de primăvară. În antichitatea romană, pentru a sărbători începutul noului an la 1 martie, luna calendaristică își ia numele de la Zeul Marte, patronul câmpului și Dumnezeu vitelor care personifică renașterea naturii. Grecii antici au aceleași atribute pentru Zeul *Marsia Silen*, considerat inventatorul fluierului, cultului *gliei* care este legat de maternitate și vegetație. Românii au dedicat această sărbătoare vacanței școlare de primăvară, florilor și rodniciei naturii.

precauție este luată pentru a evita orice dezastru posibil care s-ar putea întâmpla florilor și copacilor și ar putea împiedica buna continuare a naturii.

În originile *mărțișorului* se adăuga o monedă de aur, care se lega de o frânghie făcută din două părți întrețesute, una roșie și una albă, pentru a o da copiilor să o poarte în jurul gâtului. În credința ortodoxă, se crede că acest talisman este purtătorul norocului și fericirii. Fetele purtau *mărțișor* până dădeau copacii în floare și la acel moment, se lega de un trunchi de copac și era folosit ca monedă de schimb pentru a cumpăra brânză, ca o garanție a ritualului de a avea o față albă și frumoasă tot anul. După un timp, mărgelile colorate au devenit ratele de schimb valutar. În unele părți ale țării, *mărțișorul* este purtat ca o brățară pe încheietura mâinii, toată luna lui martie. Apoi, înainte de ivirea zorilor, fetele înnoadă fire de *mărțișoare* pe un trunchi de copac sau le pun într-un trandafir cu credința că toate dorințele lor vor fi satisfăcute. Firele simbolice, fabricate din două părți răsucite, una albă și una roșie, au fost inițial folosite de gali înainte ca românii

În multe săpături din România s-au găsit ciucuri și bijuterii cu proveniență de peste opt mii de ani în urmă, precum pietre mici de râu pictate în alb și roșu, purtate ca pandantive la gât. Roșul ce reprezintă focul, sângele și soarele, a fost atribuit vieții, femeilor. În schimb, culoarea albă înseamnă puritatea apei, norii înțelepciunii omului, specific ritualului din primăvară. Mai mult decât atât, firul ce unește cei doi ciucuri ai *mărțișorului* exprimă amestecul inseparabil al celor două principii ca o mișcare permanentă a materiei, a pământului și a apei. Aceasta înseamnă împărtășirea forțelor vitale ce dau naștere la viață, ciclului zilnic al naturii. Roșu și alb a rămas până astăzi ca un simbol al egalității, fiind interconectat în pomul căsătoriei și al funeraliilor.

Când vine primăvara, oamenii folosesc ritualul pentru a lega frânghiile alb roșu de copaci, pentru a evita spiritele rele. Această

să le cucerească teritoriile. În acel moment, frânghia era compusă din alte două culori: alb-negru. Firul negru de lână reprezintă Baba Dochia și întunericul ei, iar alb simbolizează iarna. Lumina albă mai simbolizează și primăvara. Luna a schimbat fața, conform legendei, sacrificiul de sânge reprezintă întunericul lui Isus Hristos, simbolizat de *mărțișor*.

În alte țări, cum ar fi Bulgaria, la 1 martie, se văd multe fețe fericite, iar ceea ce prinde ochiul este bijuteria costumului cu care hainele lor sunt decorate pentru petrecere. Puteți observa, de asemenea, bijuterii de costume purtate de câini și pisici. În satele mici de munte, oamenii împodobesc animalele în curte (oi, cai, capre, etc.) într-un mod sofisticat. Casele au, de asemenea, trinketul.

Ați putea întreba de unde provine obiceiul? În cele mai vechi timpuri, *martenitsa*, așa cum sunt numite *mărțișoarele* în limba bulgară au fost acceptate ca un semn de ritual, special conceput ca un talisman pentru a se proteja de spiritele rele. Astăzi, aproape toate aceste simboluri au fost uitate, lăsând doar un obicei legat de sosirea primăverii, bulgarii au convingerea că vor fi sănătoși pentru întregul an, dacă poartă *martenitsa* în luna martie. Există o veche zicală: *Dacă nu porți mărțișor, Baba Marta va aduce spiritele rele în casă. Baba*

Marta personifica caracterul mitic al primăverii, iar soarele poate arde cu ușurință fețele timide. Conform credinței naționale, *Baba Marta* este ca un bătrân impotent. Acesta este motivul pentru care este pusă întotdeauna o tijă de fier care servește drept suport pentru trinketul casei.

Bulgarii cred că bătrâna are un temperament instabil. Deci, când *Marta* zâmbește, soarele strălucește în cer și atunci când cineva este nebun, vreme rea îl face să simtă prezența ei. Majoritatea ritualurilor au avut drept obiectiv curățarea de spirite rele a casei pe care *Baba Marta* a trebuit să o viziteze. Din acest motiv, în fiecare an, la sfârșitul lunii februarie, bulgarii au tendința de a face curățenia generală a casei. De fapt, este un simbol al răului recoltat pe tot parcursul anului, ce trebuie curățat, de toate lucrurile vechi și sterile, de care ar trebui să se scape odată sosirea primăverii. Pentru a se purifica, *Baba Marta* are cerințe specifice pentru cei care se întâlnesc la începutul lunii martie. Astfel, persoanele în vârstă nu trebuie să plece acasă prea devreme în aceste zile, deoarece bătrânul vrea doar să întâlnească tinere și femei. Se spune că așa cum va fi vremea, frumoasă și caldă pe tot parcursul anului, va fi *martenitsa*. Toată lumea poartă *martenitsa* în Bulgaria, inclusiv animalele de companie. *Mărțișorul* bulgar este similar cu cel românesc. El este alcătuit din două bucăți de mătase, una albă și cealaltă roșie, împletite între ele, care se atașează de monedele, părul împletit, mărgelile, usturoiul, ciupercile etc. împreună cu acest talisman. În unele regiuni din Bulgaria *mărțișorul* este purtat în funcție de condiția socială a persoanelor în cauză. Astfel, fetele necăsătorite vor purta *mărțișorul* pe partea stângă a rochiei, în timp ce fetele mai mari pot purta pe degetul mic al mâinii stângi. Oamenii căsătoriți poartă *martenitsa* la șoseta dreaptă.

Mărțișorul se poartă într-o perioadă bine definită, după care se agață de copacii care urmează să înflorească. Procesul de înlăturare a *mărțișorului* a fost legat de practicile prognozelor meteorologice. În sud, de exemplu,

oamenii cred că ar trebui să ia *mărțișor* numai atunci când observă un stol de berze. În alte regiuni acest lucru se întâmplă la vederea unei lebede, există convingerea spre a avea tot anul harul acestei păsări. *Mărțișorul* este pus de fete necăsătorite sub o piatră mare pentru a încerca să ghicească cine va fi alesul.

Îndepărtarea ritului *mărțișor* este bine fondată, pentru a marca tranziția de la sfârșitul iernii până la începutul noului sezon. Martenitsa, acest talisman magic moștenit de la predecesori este primul semn al primăverii viitoare. El simbolizează credința tuturor că totul va fi mai bine pentru anul viitor.

În România, puține sunt tradițiile ce vin din obiceiurile populare legate de calendar, care au fost păstrate până în zilele noastre, cu schimbări foarte mici, aducând cu ele din secolele trecute simbolismul cu o încărcătură deosebită. Aceste tradiții puternice neschimbate, inclusiv *mărțișor*, ca un simbol ce marchează luna martie de astăzi, ca și mai înainte, trecerea de la iarnă la primăvară. De asemenea, una parte care a făcut parte dintr-o suită completă de astfel de momente, este aceea ce începe cu ziua de 24 februarie *Dragobete* (similar cu 14 februarie Valentine Day - Ziua Îndrăgostiților) și se termină pe 9 martie sau pe 12 martie, după *Baba Dochia*, care contribuit mâna la finisare.

Să începem o călătorie imaginară în lumea vechiului sat, pentru a afla unde provine acest obicei atât de iubit de români. Cercetarea originilor etnografice au găsit urme despre aceasta chiar și la romani, care, se pare, au introdus această tradiție în ajunul unui festival de primăvară numit *Matronalia*, un prilej pentru bărbați pentru a da daruri femeilor.

Legenda românească de *Mărțișor*, așa cum o știm astăzi, este plină de farmec și aromă. Este atât de modernă, că nu este nici un mod să se găsească urmă de falsitate. Ascultând legenda, e ca și cum ne-am imagina *mărțișorul* în dimineața când, trezindu-ne la bunica după cuptor, găsim încheietura mâinii înfășurată de un cordon roșu și alb, dăruit cu menirea de a fi sănătos și ager pe tot parcursul anului. În memoria copilăriei mele neobișnuite la 9 martie,

după *Dochia* toate paltoanele erau scuturate de bunica, după care lua firele întrețesute pentru a le lega în grădină la ramurile unui măr, pregătite să înflorească. Și dacă acest copac frumos înflorit avea o bogăție de fructe, atunci și anul nostru era bun, cu sănătate și prosperitate. Astfel, mărul devenea cel mai bun prieten, cel pe care îl verificam cu atenție în fiecare zi după ce mă întorceam de la școală, pentru a vedea dacă s-a mai schimbat ceva.

La începuturi amuletele din martie au fost făcute din lână (simbolizând lumina și întunericul, rece și cald) neagră sau albă, două fire răsucite într-o frânghie mică, ceea ce însemna timpul de coardă. Aceste prime brățări au fost date de mame copiilor, iar a mea a fost întotdeauna meșteșugită cu mâinile grijulii ale mamei. Înainte de zori, se trezea mama să pregătească în secret modestul *mărțișor*, îl lega la mâna copilului mic, dorindu-i sănătate în

continuare, amintiri pline de farmec, fire întrețesute de lână în alb și roșu. Cu timpul, a apărut legat de acest șnur un mic medalion, în familiile mai înstărite mai special, în argint, ori în metal, ceramică sau lemn. Aceste *mărțișoare* se purtau în piept sau la mână, până la sosirea primelor berze sau până la prima înflorire a copacilor, în primăvară, când se legau de aceștia. Era convingerea adânc înrădăcinată că între pomul care primea *mărțișorul* și cel care s-a dăruit pe sine, pentru a crea o relație specială, se constituia o legătură. Dacă arborele arăta bine, persoana trebuia să fie frumoasă și sănătoasă tot anul.

În unele zone ale țării, *mărțișorul*, cunoscut și sub denumirea de *mărțișuș*, se îndepărtează de pe mâna fetelor la *Sărbătoarea Sfinților 40 de martiri* din 9 martie. Obiceiul firului de legătură al *mărțișorului* a coexistat din timpuri de demult, ca un fir la gât sau care atârna de gulerul paltonului. Astăzi, obiceiul de a se agăța de rever ca purtător de primăvară de la bunici la fiice și nepoți sau de la mame la fiice sau de la băieți la fete.

Deși în ultimii ani a devenit un produs cu un caracter comercial pronunțat *mărțișorul* rămâne o autentică sărbătoare folclorică românească. Toate ornamentele care se adaugă firului, sunt legate de urățenie, nu de tradiție, și nu înfrumusețează gestul mai mult decât ceva lipsit de valoare. Cu toate acestea, firele de mătase albă și roșie se mențin bine până în timpurile noastre și aproape că nu ne putem imagina începutul primăverii fără el.

În mod tradițional, 1 martie marchează *ziua Babei Dochia*, bine cunoscută ca un personaj din mitologia românească, cunoscută în întreaga țară prin credința populară că, între 1 și 9 martie, sunt ultimele zile de iarnă când soarele se luptă cu stratul de zăpadă târzie. După 9 martie, credințele oamenilor sunt că ogoarele sunt pregătite, iar primăvara este instalată și că se poate gândi la însămânțare. Nu întâmplător această sărbătoare este în prima zi a lunii martie, o lună pe care românii o consideră ca fiind începutul agriculturii. Apoi, în satele din trecut ca și astăzi, oamenii încep să ardă ramurile curățate ale copacilor și să planteze primele răsaduri, curățându-și grădinile și curțile. În calendarul popular, aceeași perioadă coincide și cu Dragobete, o sărbătoare care nu a avut o anumită dată în trecut. La începutul lunii martie, fetele și femeile *aleg o babă*, așa cum va fi și pentru întregul an: liniștită, frumoasă, urâtă sau turbulentă, ca și baba lor.

Legendele Dochiei au fost legate de ceea ce se întâmplă în viață, în sate. Soacra și nora, de exemplu, aceste două personaje antagoniste, au inspirat una dintre legendele *Babei Dochia*.

Aceste tensiuni între mamă și fiică sunt utilizate cu îndemânare pentru a reproduce contrastul dintre anul vechi, care moare și noul an care se naște, între iarnă și vară, între frig și căldură. *Dochia*, personificarea anului vechi, vrea să urce oi la pășuni de munte spre sfârșitul iernii, la sfârșitul lunii februarie începutul lunii martie. Pentru a fi convinsă că a sosit timpul, își trimite fiica în pădure la cules, pentru a obține căpșuni coapte. Ajutată de Dumnezeu, deghizată ca Moș Crăciun, fiica găsește căpșuni și poartă un coș întreg. Văzând căpșunile coapte – care sunt un simbol al vară - *Dochia* începe să pregătească oile pentru a urca la munte. *Baba* nu ia în considerare părerea celorlalți păstori, care avertizează că nu este timpul să urce pe munte și nu se teme de nici zeul răzbunător, *Marte*, căruia îi atribuie cuvinte ofensatoare. Cu toate acestea, îmbrăcată cu 9 sau 12 cojoace începe urcarea.

Însuși fiul său o însoțește. Pe măsură ce începe urcarea îi ajunge o ploaie torențială, ce nu se oprește nouă zile și nouă nopți. Deoarece cojoacele cu apă devin mai grele, *Dochia* se dezbracă de câte unul pe zi, ultima zi rămânând doar în ie. Potrivit altor legende, nu din cauza ploii ar fi aproape goală, ci din cauza căldurii prea mari. Alte legende spun că pe drumul spre stână, *Dochia* alunecă cu furca de lână împiedicându-se în firul de panglică al mărțișorului. În ziua a 9-a sau a 12-a, reducerea simbolică reprezintă cele 12 luni, *Dochia* moare degerată de frig împreună cu turma ei din cauza

unui îngheț. *Marte*, șocat de faptul că puterea lui fusese disprețuită, împrumută câteva zile reci de la fratele său mai mic, să ucidă pe *Dochia*.

Baba Dochia moare, pe 9 martie, după vechiul stil, echinocțiul de primăvară este imediat urmat de nașterea *copilei Dochia*, care coincide cu *Ziua Bunei Vestiri*. În termen de trei luni de la solstițiul de vară, câmpurile de grâu sunt mature, ea devine *Zeîța Virgină* numită *Sânziana* ori *Drăgaica* sau după mai mult de trei luni de la echinocțiului de toamnă, devine *Zeîța Mumă*, și în cele din urmă la solstițiul iarnă. Obiceiul de a bea 40 de pahare de vin pe 9 martie amintește de vechile sărbători ale lui Bacchus. Oamenii credeau că vinul roșu băut regenerează circulația sângelui și aduce putere de muncă. Numărul 40 corespunde numărului de pahare de vin în cinstea *Sfinților Mucenici din Sebastia*.

Este un ciclu de 9 sau 12 zile, corespunzând *zilelor Dochiei în ascensiune*. Obiceiul *Pusu la Babe* este încă păstrat. Această diviziune constă în 9 sau 12 zile de urcare pe baza principiului *Similia similibus*, pentru a descoperi dacă acestea vor fi prolifică pe tot parcursul anului. Costumele și practicile de moment magic de reînnoire se concentrează în prima zi a ciclului, 1 martie, în funcție de zonă este numit *Dochia*, *Marta*, *Trinca*, iar ultima zi, moartea *Dochiei*, 9 martie mai este numită și, *Ziua de Moși* sau *40 de Sfinți*. Reînvierea simbolică a incinerării spiritului de iarnă și a verii este făcută simbolic cu iluminarea

focului din zori, în dimineața de 9 martie, când începea în antichitate noul an agrar. Divinitatea care moare și renaște, începutul simbolic al anului este supus unui ritual funerar. *Mucenicii* și *Coliva* sunt cele mai cunoscute mâncăruri rituale personalizate cu aprinderea de lumânări, ritual legat de împrăștierea pământului cu făclii, practică magică pentru a speria frigul.

Mărțișorul este un mic obiect ornamental cusut cu fir alb și roșu, care apare la populațiile tradiționale și învecinate României. Femeile și fetele primesc acest fermecător dar și-l poartă în martie ca un semn al sosirii primăverii. Împreună cu oferta *mărțișor*, se dau adesea primele flori de primăvară, cei mai reprezentativi fiind ghiociei. Un mit povestește cum Soarele coboară pe Pământ în rolul unei fete frumoase. Dar un zmeu a luat-o pe fată de la masă și a închis-o în palatul său. Când păsările au încetat să cânte, copiii au uitat jocurile, bucuria și lumea au căzut în durere. Văzând ce se întâmpla cu ea, un tânăr curajos a început să insiste la palatul zmeului pentru a elibera fata frumoasă. Merse în căutarea lui pentru un an întreg, iar când a fost găsit, l-a provocat într-o luptă loială. Tânărul a învins

creatura și a eliberat-o pe fată, ridicând-o în cer și luminând întregul pământ. Așa că primăvara a venit, oamenii au recăpătat bucuria lor, tânărul a învins zmeul ce dormea în palat după multe lupte grele. Mult sânge fierbinte a fost vărsat pe zăpadă până când tânărul l-a lăsat fără suflare. În locurile în care s-a topit zăpada, au înflorit primii ghiociei de primăvară. Se spune că de atunci lumea onorează memoria tânărului curajos cu un fir alb-roșu care leagă două flori. Culoarea roșie simbolizează dragostea pentru frumusețe și curajul care îl amintește pe tânăr și albul simbolizează ghiocelul, prima floare de primăvară. Legenda Trincăi este foarte veche, datând în Bulgaria din timpul primului han. Când sora și fratele său se aflau în captivitate, hanul trimitea un șoim pe care îl legase cu un fir alb care să le spună că îi va ajuta să scape. Cei doi au reușit să scape, dar aproape de malurile Dunării, a fost ucis de urmăritori, ce apoi au dat drumul șoimului care a avut la picior firul alb înroșit de sângele fratelui său, să ducă vestea morții în hanul fratelui. După această știre dureroasă, hanul a ordonat soldaților să poarte un fir de lână albă și un fir de lână roșie pentru a păstra bovinele sănătoase, așa cum încă se crede că acest lucru va speria spiritele rele.

În Bihor se crede că, dacă oamenii spălați cu apă de ploaie vor cădea pe 1 martie, vor deveni mai frumoși și mai sănătoși. În Banat se practică spălarea chipului fetelor cu zăpadă pentru a fi iubite. Aici, fetele sunt cele care oferă bijuterii băieților măștișoare făcute de ele însăși. Talismanele din martie sunt purtate în Dobrogea până la sosirea păsărilor migratoare, apoi suflate pentru fericirea de a fi păsări mari. În zona Moldovei la 1 martie, se oferă *măștișoare*, băieții le oferă fetelor, mai recent, *măștișorul* este oferit pentru *Ziua Internațională a Femeii 8 martie* cu o mică diferență față de restul țării. Sărbătoarea Măștișorului se întâlnește în Balcani la aromâni, meglenoromani, și la bulgari care-l numesc martenitsa. De asemeni acest simbol poate fi întâlnit în Macedonia și Albania.

Întâi Martie este o sărbătoare tradițională românească originile sale datând din Balcani de peste 8000 de ani, fiind sărbătorită în cele mai vechi timpuri de geți. Simbol al sosirii primăverii și renașterii naturii, fetele și femeile de *Măștișor* poartă fir roșu și alb de lână, pentru noroc, sănătate și un an nou fericit. În vechiul calendar roman 1 Martie era Sărbătoarea Matronalia, ziua lui Marte, Dumnezeul forțelor naturii, primăverii și agriculturii. În folclorul românesc există numeroase legende cu privire la această

sărbătoare. Una dintre aceste legende populare spune că, în prima zi a lunii martie, frumoasa primăvară a ieșit în pădure și observând lunca, într-un tufiș de porumbar, de sub zăpadă, văzu un ghiocel. Ea a decis să-l ajute și a ferit zăpada și a rupt ramurile spinoase. Iarna care a văzut ce se întâmplase, furioasă a trimis vântul și înghețul pentru a distruge floarea. Ghiocelul îngheț a imediat. Primăvara îl acoperi cu mâinile delicate, dar din cauza spinilor se răni.

O picătură de sânge cald căzu din degetul său, peste ghiocel și îl făcu să trăiască din nou. În acest fel, primăvara a câștigat în fața iernii. Culorile roșu și alb reprezintă sacrificiul sângelui său pe zăpada albă.

Lidia Popa

NOTĂ:

Lidia Popa s-a născut în România, în comuna Piatra Șoimului, județul Neamț. Locuiește și scrie în italiană și română la Roma din 2002. Este autoare de poezii, narațiuni și eseuri, făcându-se cunoscută ca scriitoare de limba italiană. A publicat trei cărți de poezie în italiană și ediții bilingve. Colaborează cu reviste literare și asociații culturale italiene și românești. A primit premii la concursuri literare internaționale. Traduce texte din alte limbi în limbile italiană și română.

Pictorul florilor

ȘTEFAN LUCHIAN

(1 FEBRUARIE 1869 – 26 IUNIE 1916)

"Luchian avea toate darurile marelui artist și, în primul rând, acel caracter autentic, acea neîmblânzită vehemență a personalității după care recunoști pe maeștri... Profunda capacitate afectuoasă și energie, o melancolie îmbinată cu o viguroasă autoritate..., un sentiment nervos al formei, sunt trăsăturile pe care le sesizăm mai bine în caracterul și în talentul său. Într-o limbă totodată sonoră și suavă, Luchian a fost un mare revelator al sufletului românesc". spunea Vianu despre Luchian.

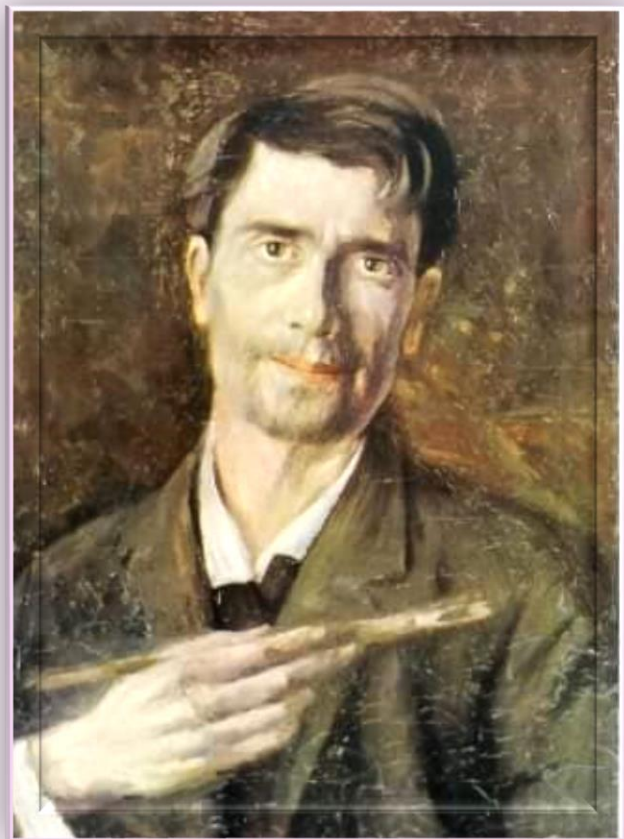
POETUL PLASTIC AL FLORILOR, ȘTEFAN LUCHIAN

Cunoscut drept pictorul florilor, Luchian rămâne unul dintre cei mai talentați pictori români.

Despre Ștefan Luchian profesorul lui Nicolae Grigorescu spunea "În sfârșit, am și eu un succesor!". Ca și Grigorescu sau Tonitza, Luchian a studiat la Paris și Munich. Influențat de impresionism, curent la modă în acea epocă, artistul reușește să transmită emoție și candoare în portretele sale.

În 1900, la vârsta de 31 de ani, pictorul este răpus de o boală teribilă (scleroză multiplă), ce-l duce la paralizie și la incapacitatea de a picta. Îndurând chinuri groaznice, Luchian nu renunță nici un moment la pictură. Continuă să expună neîncetat la diverse expoziții. Deși nu apucă să cunoască succesul real, artistul s-a bucurat de un grup restrâns de admiratori și prieteni care îi apreciau arta. În 1905, singurul tablou vândut este cel achiziționat de Grigorescu.

Fie că vorbim de peisajele sale sau de natura statică, având subiect central, compozițiile florale, tablourile lui Luchian ating o măiestrie inegalabilă.

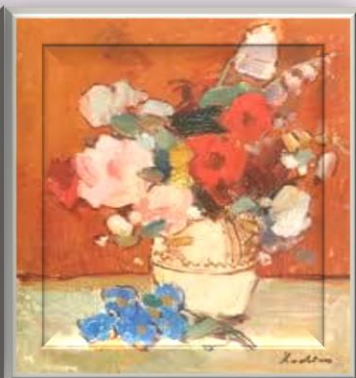

Opera lui Luchian se constituie din peisaje, flori și portrete. Luchian nu-și propune subiectele, îi sunt propuse de bucuria înzestrării sale la fața locului în ziua în care pictează, starea naturii luminii prin care pictorul pătrunde ființa acesteia nu poate fi prevăzută. Această realitate face din artist un organ al mărturisirii adevărului unui loc, expresia cea mai nemijlocită a imanentului permanent în starea inefabilă a vieții. Luchian pictează după natură, lucrările sale exprimă realitatea unui loc.

Despre florile lui Luchian este mai greu de vorbit, poate și pentru că par a fi fibra cea mai intimă, expresia lirismului neobișnuit al acestui neistovit izvor de frumusețe. În priveliști floarea nu se vede, domină verdele nediferențiat, viața luminii e mai presus de chipul în amănunt al unei flori. Aici arborele este totul, pe el se sprijină cerul cu umbra pe pământ. În natură, floarea se pierde în armonia unui întreg verde a cărui mireasmă tinde să edifice și să înprospăteze. În ulcior ajunsă, floarea este altceva decât cea din natură. Floarea în natură pare fi acolo pentru sine, pentru fluturile și albino care o cercetează, pentru aroma aurorei și umbra lunii și raza luminii ce o îndeamnă spre rodnicie. Ruptă din matca ei și adusă în ulcior, floarea pare a nu mai fi pentru sine ci pentru om, fragile sa alcătuire cunoaște ceasul unei înstrăinări, transfigurări și înnoiri necunoscute în brațele naturii. În ulcior, floarea a devenit *acest trandafir* și *această garoafă*, prezente în istorie și potire.

Roza a devenit *rozetă*, înscrisă în arhitectura vitraliilor ce îmbracă fața Europei în atâtea ctitorii nemuritoare, garoafa de asemenea, ca și liliacul sau crizantema, în poem sau în culoare, sunt simboluri cu semnificații morale și spiritual făuritoare de civilizație, de umanitate. În cazul de față, avem doi trandafiri: cel din natură, viu și cel din pânza lui Luchian. În amândoi stăruie mireasma trandafirului, amândoi sunt realitate istorică, mireasma trandafirului din natură o simte nemijlocit natura mea omenească, nara și ochiul meu biologic, mireasma trandafirului din rozeta lui Luchian, nara și ochiul meu spiritual, care însă în momentul funcțiunii lor conglăsuiesc, simt, se nuanțează și se înnoiesc reciproc, au nevoie vitală de a se stimula reciproc

În vederea rămănerii a ceea ce sunt, anume trandafirul de pe fața pământului. În imaginea pictorului, natura dobândește o evidențiere a ceea ce poate fi mai grăitor pentru om. Fundalul florilor lui Luchian este aurul roșcat așa cum îl întâlnim și la Rembrandt. În acest fel natura nu este moartă, ci are deschiderea pe care o presupune ființa copacului desfășurat spre cerul înstelat. Ulciorul de pământ ars în care odihnesc florile închipuie lada de lemn în care viața se poate întoarce într-ale sale, sămânța care moare să cunoască taina transfigurării. Ulciorul de lut pentru floare este pământul din care a fost luată pentru a fi împletită în veșnicie, este aripa ei transfigurată prin foc, noul lăcaș în care este adusă din natură, mutată în ctitorie, adusă în spirit. În noul lor lăcaș, în ulcior, florile sunt o ultimă sărbătoare a luminii, flori care își iau rămas bun într-o ultimă seninătate. Convoiul lor are măreția rituală a sufletului atins de aripa văzduhului. Dintre flori, anemonele par a fi răscolit cel mai adânc geniul lui Luchian. Celebra pânză dina noul 1908 pare a fi culmea creației sale. Anemona sălbatică este floarea de primăveră, denumită popular la noi Floarea Paștelui sau Floarea vântului, nume apropiat de semnificația arhaică a acestui cuvânt de origine orientală. În

greacă, în latină și în limbile europene, anemona provine etimologic de la cuvântul *anemon*- vânt, de unde vine *animus*, etimologia cuvântului *suflet*, *sufflare*. În tradițiile noastre vechi, anemona este floarea Sfintei Vineri, pe care Luchian o cunoaște încă din tinerețe. Este floarea pe care o alege ca simbol al vieții sale. *Anemonele* lui Luchian sunt o mărturisire de izbândă asupra morții, asupra întinericului.

Valoarea intrinsecă a picturilor lui Luchian este categorică, iar importanța sa în istoria picturii românești este incalculabilă.

Despre tablourile cu flori ale lui Ștefan Luchian, Octavian Paler afirma: *A vedea florile lui Luchian fără a ști ce se află în spatele frumuseții lor ar echivala cu gestul de a smulge dinlăuntrul corolei anemonei grăunțele de frig, de noapte, care face ca petalele să ardă și mai intens. Despărțirea creației lui Luchian de suferința lui Luchian ne-ar priva de cel mai clar exemplu din pictura noastră că suferința nu dă talent, dar pune un om talentat la o răspântie de unde poate ieși un învins sau un învingător.*

Aura Manole

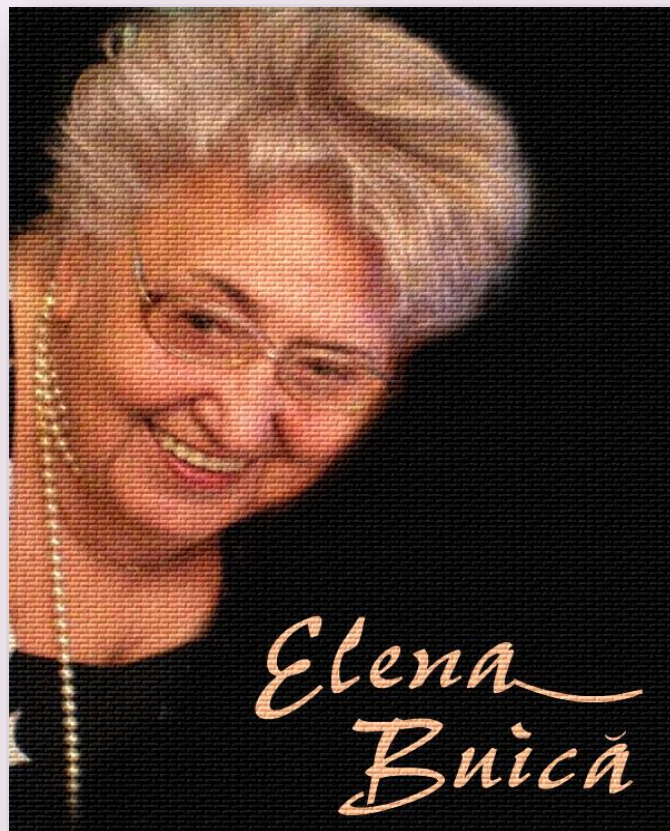

VORBIND DESPRE PRIETENIE

Pornesc de la ideea că prietenia este și va rămâne o coordonată existențială a omului, indiferent de vârstă sau de timp. Deși nu mai avem timp ca altădată nici pentru prietenie, nici pentru iubire, nici pentru noi ca să mai stăm de vorbă pe îndelete cu noi înșine, totuși nu putem renunța la aceste valori profund umane. Prietenia, fiind, în primul rând, o stare de afinitate, ne îndeamnă să ne căutăm semeni aflați pe aceeași lungime de undă cu noi, cu orizonturi comune și care aspiră și gândesc asemănător cu noi.

Nu putem altfel, fiindcă ne naștem cu nevoia de comunicare și ne simțim bine unii în prezența altora, ne face plăcere să schimbăm impresii, să ascultăm părerile altora și să ne spunem propriile păreri. Simțim nevoia să ne împărtășim bucuriile și necazurile unii altora, ne bucurăm să primim afecțiune și în același timp să dăruim. Lipsa comunicării între oameni, izolarea, e un dezastru, era una dintre cele mai drastice pedepse în pușcăriile comuniste.

În ceea ce mă privește, eu cred că m-am născut cu vocația prieteniei. Cu prietenii mă simt ca în mijlocul altei familii. Mă regăsesc cu bucurie în aforismul clasic al filosofului francez Michel de Montaigne: "În prietenie simți o căldură generală și universală, domoală, totuși egală sieși, o căldură constantă și așezată, numai dulceată și netezime, în care nu găsești nimic aspru sau zguduitor." Nu mai trăim ca pe vremea filosofului Michel de Montaigne (1533 - 1592), căci astăzi, viteza cu care evoluează mijloacele tehnice, mai ales cele din domeniul comunicării - internet, laptop, mass-media, telefoane mobile deosebit de complexe - a determinat multe schimbări în relațiile interumane, inclusiv în relațiile de prietenie. Dar indiferent de epoca în care trăim, scânteia Dumnezeiască sădită în om rămâne aceeași. Eu rămân statornică în convingerea că viața ne aduce prieteni ca să nu fim singuri, că ea ne învață să fim mai toleranți, mai buni, mai fericiți, mai dedicați, ne învață să prețuim mai mult viața și oamenii cu toate

limitele lor. Nu trebuie să ne pierdem încrederea nici chiar atunci când suntem nevoiți să înghițim nedrept și pe neașteptate paharul amar ce ni-l întind întorsăturile dureroaselor ingratitudini.

Indiferent ce formă îmbracă prietenia de-a lungul timpului, ea rămâne în esență o afecțiune care dă puls vieții și o înfrumusețează. Dorința de a dăru și de a primi afecțiune o întâlnim adesea și la alte viețuitoare de pe acest pământ, Facebook-ul abundă de imagini pe această temă și privind-le, simțim că ni se încălzește inima. Știu că există șioameni care trăiesc fără relații de prietenie, dar știu despre mine că sunt tocmai pe partea cealaltă. Chiar dacă Facebook-ul lărgeste mult spectrul prietenilor, pentru mine prietenia de felul acesta rămâne mai la suprafață. Eu simt pe fiecare prieten în parte ca pe un alter ego al meu. O prietenă a făcut o remarcă: *«Aveți vocația prieteniei, și chiar vă simțiți în largul dvs. când sunteți între prieteni. Eu cred că vă și reîncărcați, vă înveseliți, dați și primiți energie, rezonați și în funcție de ceilalți, lângă care sunteți»*.

Sosită de curând din România, îmi stăruie în minte frumusețea, căldura și noblețea acestui sentiment trăit în toată strălucirea sa în vizitele pe care le-am făcut în țară în fiecare an și continuate apoi la telefon și pe internet. Ei mi-au uns sufletul cu caldă și statornica lor prietenie. Vorbesc de o prietenie în sensul veritabil și demn al cuvântului, prietenie născută din confluente valorice, dintr-un atașament care nu se schimbă peste noapte, în raport de jocurile de culise, o prietenie cernută prin sita anilor. Au rămas în lumină chiar și unele prietenii ale celor care s-au înălțat în zarea cea albastră. Am totuși convingerea că și de acolo ei ne învâluie cu caldă lor prietenie, cu încredere și delicatețe. Am prieteni peste tot în lume, în Canada, Austria, Spania etc., pe care îi păstrez în buzunarul inimii, dar prietenia cu cei din țară mi se pare mai specială. Prin prietenia cu ei trăiesc în spațiul sentimentului că mă aflu încă “acasă”. Ei m-au făcut să cred că, de mi se întâmplă să alunec, nu sunt singură, așa cum mi s-a dovedit în ultima vizită făcută în acest an, 2018, în România.

Am avut ghinionul să-mi iasă în cale probleme serioase de sănătate. Norocul meu a fost că mi-au sărit în ajutor prietenii mei dăruți cu inima de aur. Au prins foc cu gura și m-au scos din primejdie sau din situații mai greu de străbătut. O altă dovadă a fost la cele două lansări

de carte, una la Alexandria și alta la București. Mă clătinam pe picioare, dar prietenii mei au făcut ca totul să se desfășoare cu bine și chiar plăcut. Îmi tot caut cuvintele potrivite pentru a le mulțumi și nici până acum nu am ajuns la ele.

Prietenia constantă mi-a adus în această vară și bucuria de a retrăi o etapă din viața mea în care prietenii și iubirile de odinioară păreau rupte din Rai. Asta s-a datorat reîntâlnirii după o jumătate de veac cu un fost coleg de facultate. Reîntâlnirea cu acest prieten a făcut ca o armată de gânduri și valuri de emoții să mă trimită în câmpurile de sensibilitate ale vremurilor încărcate cu elan înălțător. A avut forța scufundării în universul pe care mersul vieții ne obligă să îl părăsim cel mai adesea nebăgând de seamă.

Revenind la zilele de acum, de aproape sau de la distanță, pe toți prietenii mei îi învâluie cu căldura inimii, iar celorde «acasă» le închin un gând curat pentru raza de soare pe care am luat-o cu mine în Canada.

Elena BUICĂ

Pickering, Toronto, Canada, 17 ianuarie 2019

Magdalena ALBU

ARGUMENT PRO TEATRU

Artă a efemerului, circumscrisă fugii timpului și fragilității interpreților ei, teatrul, în genere, reprezintă o altă definiție din multele formulate până acum, o expresie funciară a unei epoci anume, dar și un liant puternic între faciesul polimorf al unei realități exterioare și capacitatea creatorului de teatru de a o înțelege și de a o reda cu fidelitate sau de a o redefini într-o altă cheie decât cea obiectivă, prin prisma parametrilor personali, ce definesc ansamblul afectivo-cognitiv propriu. “Teatrul a reprezentat un veritabil laborator de cercetare a gestualității, dar și a comunicării interumane în general”, scria Mihai Dinu în cartea sa “Comunicarea - repere fundamentale”. Poate de aceea întreg universul teatral a și fost definit, la un moment dat, drept “o comunicare despre comunicare realizată prin intermediul unei comunicări”. Așa că, dincolo de estetica superioară pe care o naște arta în sine, teatrul înseamnă și acel sistem de semnificații complexe comunicate pe o scenă cu decor variat,

de către o sumă de emițători diferiți, unor receptori la fel de diverși, care sparg norma realității și o închid într-o convenție sui-generis, cu un aparent (doar) caracter ludic.

Teatrul, departe de a fi doar o simplă artă a fascinației scenice de moment sau un principiu estetic oarecare, ce a căpătat diverse forme interpretative de-a lungul secolelor, este și acel veritabil tablou imagologic, care ține ascuns în mrejele sale realitatea din jur, dar și un interesant discurs semiotic al acesteia. Imagine și cuvânt totdeodată, arta interpretativă teatrală s-a impus repede în conștiința publicului, comunicându-i acestuia o seamă de date certe despre sine însuși. Pentru că a existat dintotdeauna, am putea spune, în sufletul Ființei umane acea nevoie - declarată sau nu - de a-și vedea propria față - cea reală ori mulțimea de măști, volițional așezate pe chip, în contexte situaționale diferite -, ca într-o oglindă, în chipul Celuilalt, acest Celălalt nefiind altcineva decât Actorul, creatorul de mesaj și partenerul său de dialog constant, în același timp.

Receptorului de spectacol nu i-a fost niciodată teamă de ceea ce scândura a revelat în conștiința sa, tocmai pentru că acolo multitudinea

măștilor sale zilnice cădeau, una după alta, cu repeziciunea cu care el și le lipea, la nevoie, și tocmai pentru că acolo, în acel loc - devenit, între timp, sacru -, nimeni nu-și putea închipui, în raport cu ființa din proximitatea sa, tot acel întreg cortegiu de faciesuri contrafăcute, pe care actorul social de această dată avea disponibilitatea de a și le inventa și juca neîncetat în fața celorlalți. Este, dacă vreți, un soi de dorință psihanalitică neconștientizată, până la urmă, de spectator de a-și recunoaște multifățetatul său chip în cadrul unui spectacol anume - care îi aparține, în final, lui însuși și nu vreunui ins inexistent -, dar și o nevoie de a se ascunde în spatele măștilor purtate de alții din frica de a nu i se descoperi adevărata sa identitate mozaicată de către cei cu care interacționează permanent. Cu alte cuvinte, spectatorului nu îi este deloc jenă de mesajul diseminat pe toată dimensiunea scenică, motiv pentru care și libertatea de creație a unui artist este una totală (sau ar trebui să fie așa în sensul pozitiv, al decodificării corecte și nu mistificate, experimental, a realității propuse de autorul unei piese de teatru). El caută, de fapt, acest tip de mesaj în afara lui sub o formă sau alta - iar arta i-l oferă mereu împachetat în diferite ambalaje interpretative -, pentru că Omul fuge, de fapt, de o evidență - fuge se sine -, evidență pe care, în circumstanțe firești, nu ar recunoaște-o cu niciun chip. Reflectarea acesteia în actul teatral îl transformă, dintr-o dată, pe Omul "obișnuit", în spectatorul propriei sale lumi. Putem vorbi, așadar, atât despre o funcție de autocunoaștere prin teatru, cât și despre una terapeutică, în aceeași măsură, a publicului și a creatorului de spectacol deopotrivă, amândouă reunite sub generoasele auspicii ale unui estetism aparte, ce depășește zăgazurile Realiei spre a se cufunda, totalmente, în teritoriul eclectic al imaginarului. Este un dublet comunicațional aici, iată, stabilit, de comun acord, între cel care își împărtășește arta și între cel avid de a o primi, cu brațele deschise, în sufletul său, oricând.

De nenumărate ori, în teatru se trăiește spectacolul în cadrul unei alte dimensiuni spațio-temporale decât cea în care tu, ca receptor de mesaj, ești, motiv pentru care fascinația născută de teatrul în mintea publicului său se bazează nu

pe "iluzia prezenței realității descrise" (Laura Mesina), ci chiar pe însăși realitatea descrisă în limitele precise ale cadrului scenic. Sigur că orice spațiu, nu numai cel instituțional, poate fi definit până la urmă drept scenă de teatru. "Aș putea să iau orice spațiu gol și să-l numesc scenă goală.", ne spune Peter Brook în "Spațiul gol". Și tot el continuă în aceeași notă menționată de noi anterior: "Un om traversează acest spațiu gol în timp ce altcineva îl privește, și asta e tot ceea ce trebuie ca actul teatral să înceapă. Și, totuși, când vorbim despre teatru, nu despre asta este vorba. Cortine roșii, proiectoare, vers alb, râsul, întunericul, toate se suprapun într-un mod confuz, într-o imagine neclară reprezentată printr-un cuvânt bun la toate."

Arta a cunoscut de-a lungul timpului o dinamică uluitoare din toate punctele de vedere. “Teatrul, cea mai în schimbare dintre arte...”, după spusele actorului Radu Beligan, parcurge aceleași metamorfoze complexe ca și vremurile. Forța sa deosebit de puternică pe care o exercită asupra spectatorului, faptul de a face ca bucata de realitate prezentată pe scenă să vieze aidoma unui duh înomenit, creându-i receptorului sentimentul că asistă la un ritual unic, toate acestea și încă multe altele zămislesc, de fapt, o “magie greu de definit, după Liviu Ciulei, ce coboară din scenă în sală și se întoarce din sală pe scenă.” În limitele ori nelimitele acestei magii, am încercat să construim și noi această lucrare despre arta interpretativă teatrală și slujitorii ei, Actorii, o schiță aproximativă, construită din perspectiva spectatorului critic nu ca pe o datorie de bună credință, pe care o datorăm teatrului în sine ca formă de cultură sui-generis ce transcende, hotărât, timpul, ci ca pe o declarație plină de respect și admirație față de o modalitate de comunicare artistică veche de când lumea, în care Homo ludens și-a dorit continuu să se regăsească pe el însuși, având, ulterior, impulsul de a se întoarce, cu acest prilej, din ce în ce mai mult, către propria sa interioritate, către dialogul sincer

cu sine însuși, către zonele opace din lăuntru și din afara lui, dar și către coordonatele fixe ale sistemului său axiologic definitoriu.

Scurtă istorie a începuturilor teatrului românesc

“Cuvântul “teatru” are prea multe sensuri vagi. În multe locuri din lume, teatrul nu are un loc exact în societate, nici un scop clar, el există numai fragmentar: un teatru aleargă după bani, altul după glorie, altul după emoție, altul după politică, altul după distracție”, ne spune Peter Brook. Motiv pentru care, a vorbi despre existența unui teatru național ori a unei școli proprii de teatru reprezintă un veritabil non-sens conceptual, în diverse sfere culturale contemporane existente pe Globul pământesc.

În ceea ce privește teatrul național pe teritoriul cultural românesc, acesta, definibil acum drept un construct estetic cu limbaj specific și mesaj bine conturat, a fost născut, putem spune, din indignare și sacrificiu. Din indignarea lui Dinicu Golescu în fața călătorului german care, o dată ajuns în Țările Române, dorea să vadă diverse reprezentații ale unor piese de teatru într-un locaș de cultură adecvat, aidoma celor din marile capitale europene ale vremii, și din sacrificiul inginerilor Gheorghe Lazăr, din Țara Românească, și Gheorghe Asachi, din Moldova, care doreau cu înverșunare ca și spațiul moldo-vlah să dispună de un sanctuar al artei scenice autohtone, unde să fie jucate, deopotrivă, atât piese din repertoriul național de teatru, cât și piese din zestrea individuală a culturilor Europei. O dorință firească în plin secol XIX, afirmăm azi, care avea să se concretizeze, destul de curând, în vârtejul aceluși timp istoric cu iz revoluționar pe întregul continent european.

Dar teatrul a apărut și ca o tendință a lui Homo ludens de a desluși mereu, în spatele multiplelor aparențe din jur, viața. Ioan Massof și George Băiculescu ne spun, în lucrarea “Teatrul românesc acum o sută de ani”, din care am ales citate reprezentative pe tot parcursul acestei lucrări, faptul că panglicarii și păpușarii erau “singurii reprezentanți” ai artelor, în genere, la sfârșitul perioadei fanariote, în Țările Române, “care nu mai mulțumeau dorința de spectacol a

poporului”. Dacă, pe teritoriul transilvan, primele forme de spectacole organizate au fost celesusținute în cadru școlar, profesorul Grigore Maior dând reprezentații cu elevii Gimnaziului din Blaj și în alte localități precum Alba Iulia ori Sebeșul, cea dintâi autorizație din Țările Române eliberată unor actori străini, trei mimi și gimnaști din spațiul francez - Blesit, Mueni și Bevilah -, are ca dată 27 mai 1798, în timpul domniei lui Hangerli-Vodă. Ceva mai târziu, sasul Mathias Brody “și-a așezat o panoramă în curțile caselor Banului Manolache Brâncoveanu”, situate la intersecția străzilor Edgar Quinet și Academiei, iar, la Iași, în 1814, elevii, fii de boieri, ai școlii dascălului Kiriac au jucat câteva piese de teatru în greacă și în franceză. În Bucureștiul anului 1817, fiica domnitorului Caragea, domnița Ralu, susține, tot în grecește, primele reprezentații de teatru de pe cuprinsul Țării Românești, într-o cameră a palatului domnesc, unde se face remarcat Costache Aristia, pe care domnița îl sprijină să ajungă la Paris, pentru studiul amănunțit al artei dramatice sub îndrumarea renumitului actor al Comediei franceze François-Joseph Talma. Și tot domnița Ralu construiește,

în curtea palatului, la întretăierea străzii General Berthelot cu Calea Victoriei, primul teatru din București numit Teatrul de la “Cișmeaua roșie”, unde domina, în mijloc, “o mare sofa pentru Vodă, precum și 14 rânduri de bănci”, iar luminile erau asigurate cu lumânări de seu și, doar când sosea domnitorul fanariot la spectacol, cu lumânări de ceară.

Considerată un simplu “dialect grosolan, întrebuințat doar pentru înțelegerea cu slugile”, în epoca fanariotă nu se putea discuta, așadar, despre apariția teatrului în limba română. Capitala Moldovei, în schimb, a cunoscut în 1816, datorită inginerului Gheorghe Asachi, înființarea unui mic teatru de societate, în saloanele hatmanului Costache Ghica. Anul 1819 aduce cu sine, în București, trei momente deosebit de relevante pentru istoria teatrului românesc, și anume: prima reprezentație teatrală susținută vreodată în limba română pe teritoriul Țărilor Române, prima direcțiune a teatrelor înființată de către domnitorul de atunci, Alexandru Șuțu, la data de 8 noiembrie a aceluiași an, așa-numita “eforie a teatrului” și, un fapt demn de semnalat în acest context, tot pentru

prima dată se naște acum cenzura unui spectacol. Puțin mai târziu, în 1827, cei care au inițiat societatea secretă din Brașov, împreună cu Dinicu Golescu și Ion Heliade Rădulescu, pun bazele “Societății literare”, ce prevedea, în cadrul programului ei, “formarea unui teatru național”. Ocupația rusească din anul 1828 nu stăvilește, însă, cu niciun chip dorința de a merge mai departe a cărturarilor români în ceea ce privește scopul pentru care au depus jurământ - deși generalul rus Kiseleff se împotriva acestui lucru -, motiv pentru care, la Sf. Sava ori în sala pitarului Andronache, aveau loc, de două ori pe lună, diverse reprezentații de teatru, unde s-a făcut remarcat pe atunci și tânărul de doar 16 ani - C.A. Rosetti.

În vremea Regulamentului Organic, 1833, se va naște o nouă societate culturală, devenită publică abia un an mai târziu - “Societatea Filarmonică” -, ce va continua programul societății secrete din 1827, având ca ax central reluarea ideii de formare a teatului național. Prioritar, în acest sens, pentru inițiatorii ei - Ion Câmpineanu, Ion Heliade Rădulescu și Costache Aristia, sprijiniți de boierimea Bucureștiului de atunci - era înființarea unei instituții de artă dramatică, a unei școli, practic, de “declamație și muzică vocală”, unde va studia, începând cu anul 1835, Costache Caragiale, alături de alți elevi, deveniți, ulterior, nume mari ale teatului românesc, precum Eufrosina Vlasto-Popescu și Ralița Mihalache. Școala a fost

deschisă la data de 15 ianuarie a anului 1834, avându-l ca prim profesor de mimică și declamațiune pe nimeni altul decât Costache Aristia.

Cel dintâi spectacol de teatru al “Societății Filarmonice” a fost susținut la 29 august 1834, în limba română, cu piesele “Mohamet sau Fanatismul” de Voltaire și “Amftrion” de Molière. Putem considera, astfel, anul 1834 drept un punct de reper deosebit de important în ceea ce privește geneza oficială a Teatrului Național pe teritoriul românesc, dar și a costumului în teatru, precum și a modului său de a fi confecționat după canoanele modei specifice timpului istoric reprezentat, costume realizate de către profesorul Costache Aristia, în urma documentării sale minuțioase în bibliotecile călugărilor greci din București. Iată ce povestește artistul Ioan Curius, citat de I. Massoff și G. Băiculescu, despre momentul unic 29 august 1834: “Pentru întâia oară de când există România s-a văzut un teatru Românesc, artiști tineri români de familii bune, muzică militară românească, parterul era plin de boierii cei mari ai țării, strigând în gura mare: Să trăiți copii!”, iar Eliade, în “Curierul românesc”, scria despre cei care interpretaseră piesele anterior menționate următoarele: “În minutul acesta, am dorit să nu fi fost Român, spre a putea cu toată slobozenia - fără de a mă teme de fanatism - a lăuda cât se cuvine pe acești tineri.”

Un an mai târziu, în noiembrie 1835, avea să apară Gazeta Teatrului Național, cel dintâi număr al foi oficiale a “Societății Filarmonice” - și prima revistă literar-teatrală, de altfel, de pe tot cuprinsul Țărilor Române -, de mare valoare privind conturarea spiritului criticii teatrale românești fiind cronicile dramatice semnate de Eliade în paginile revistei. În aprilie 1836 (an în care, în luna iunie, s-a susținut și prima reprezentație de operă în limba română cu “Semiramida” rossiniană), avea să se cumpere cu 5500 de galbeni Hanul Câmpinencei16, o bucată de teren pe care va fi construit abia în anul 1852 clădirea Teatrului Național din București, fiindcă “Societatea Filarmonică” avea să se desființeze chiar în acest an. La Iași, tot în

anul 1836 se naște Conservatorul filarmonic-dramatic, un rol fundamental avându-l aici inginerul Gheorghe Asachi, iar în 1850 are loc premiera piesei lui Vasile Alecsandri “Coana Chirița la Iași”. Primul turneu în țară este întreprins de către actorul Matei Millo în anul 1851, iar în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza se semnează, practic, actul de naștere al Conservatoarelor de muzică și declamație din Iași și București (1864).

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mai precis în 1867, actorul Mihail Pascaly joacă rolul principal în premiera piesei istorice “Răzvan și Vidra” a lui de Bogdan Petriceicu-Hasdeu, iar anul de grație 1875 reprezintă momentul când, sub conducerea lui Alexandru Odobescu, Teatrul cel Mare din București capătă denumirea folosită și azi, aceea de Teatrul Național, pe scena căruia va avea loc patru ani mai târziu, în 1879, premiera piesei lui I.L. Caragiale - “O noapte furtunoasă”, pentru ca în 1884, în cadrul aceleiași instituții teatrale bucureștene, să fie jucat alt text caragialian intitulat “O scrisoare pierdută”.

Sfârșitul de secol XIX, un ev al transformărilor de ordin cultural, politic și istoric la nivel european, găsește teatrul românesc, la care visase atât de mult Dinicu Golescu, pregătit pentru primul său turneu în afara granițelor țării, mai precis, în spațiul cultural al Vienei, unde actori ca Aristizza Romanescu, Grigore Manolescu ori C.I. Nottara prezentau publicului vienez două piese de bază din creația shakespeariană - “Romeo și Julieta” și “Hamlet”.

Începutul de secol XX vine să consolideze noi viziuni despre teatru pe un fundament solid creat cu anterioritate de cărturarii veacului precedent. Petre Gusti sau Alexandru Davila vin la cârma Naționalului bucureștean, unde vor evolua nume mari ale istoriei teatrului românesc precum: Maria Filotti, Marioara Voiculescu, Aristide Demetriade. Se vor înființa, însă, și o serie de companii teatrale particulare până la izbucnirea Primului Război Mondial, în 1914, iar, după sfârșitul războiului, în anul 1919, se va înființa Teatrul Național din

Cluj Napoca, urmat de cele din Chișinău și din Cernăuți.

Acestea au fost câteva dintre coordonatele sonore, care au marcat începuturile teatrului național pe teritoriul cultural românesc din perioada sfârșitului de secol XVIII și începutul de secol XX, un timp, practic, destul de lung întru consolidarea filonului artei dramatice din spațiul authton. Geneza actului artistic în sine trebuie văzută, așadar, ca o rezultată a aspirațiilor, dar și a tenacității unor renumiți cărturari patrioți din Transilvania, Moldova și Țara Românească (Gh. Asachi, Gh. Lazăr, Dinicu Golescu etc.) de a construi un veritabil patrimoniu valoric național comparabil, fără dar și poate, cu cel specific tuturor culturilor Europei și ale lumii, în genere. Reușita acțiunii lor a necesitat sacrificii și curaj, așa încât ceea ce constituie astăzi conceptul larg de “teatru național” încheie în el toată această istorie tumultuoasă de început a sa, care formează baza matriceală palpabilă a edificiului artei dramatice românești.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Artă cu sensuri multiple și reprezentanți diverși, teatrul constituie expresia unui timp istoric anume, o legătură, sociologic vorbind, evidentă între coordonatele intrinseci ale unei realități exterioare concrete și creatorii săi efemerici, care se străduiesc să exprime cadrul lor existențial în fel și chip, ca o reflexie a unei raze de lumină în luciul unei ape. Macrouniversul teatral, dincolo de estetica superioară pe care și-o conține, semnifică și acea unitate, uneori fragilă, alteori indestructibilă, dintre emițătorul mesajului dramaturgic și receptorii acestuia. Mitul, pe care l-a dezvoltat, de-a lungul timpului, arta dramatică, este, de fapt, mitul propriei realități trăite, unde totul pleacă mereu de la zero într-o repetiție imanentă, parcă, a sa. “Jocul e să joci”, spune Peter Brook, la un moment dat, în al său “Spațiu gol”. Iar teatrul joacă. Joacă (sau încearcă să joace) destine, propune forme sau antiforme, stări sufletești felurite, cuvinte, care spun totul, și imagini care sugerează cuvinte etc., devenind un fel de fascinație continuă, ce stă,

alături de alte componente caracteristice, la baza formării și definirii culturii unui popor.

În cadrul fugii Omului de realitate sau de el însuși, arta dramatică se constituie într-o evidență capabilă să reflecte chipul celui care se ascunde de viață. Am arătat și aici, dar și în cadrul altor lucrări realizate, funcțiile pe care le cunoaște teatrul, analizând triada comunicațională autor-actor-public, evidențiind punctele ei tari, dar și punctele slabe, ce apar în acest lanț cauzal unic. De asemeni, am subliniat faptul că, în teatru, se intră brusc, o dată cu ridicare cortinei, într-un alt cadru spațio-temporal, care se comunică pe sine prin intermediul decorurilor și a costumelor, o dimensiune spațio-temporală alta decât cea cu care receptorul de mesaj este obișnuit în general, de aceea fascinația teatrului în mintea publicului se reduce la percepția realității înseși prinse între limitele precise ale cadrului scenic.

Dinamica uluitoare pe care a cunoscut-o arta dramatică în timp este subliniată, repet acest lucru, prin ceea ce Radu Beligan spunea, anume faptul că teatrul este “cea mai în schimbare dintre arte...”, forța sa constând, practic, în forța personalităților care au creat personajul, nu oricum, ci ca pe o entitate cu destin propriu și coordonate intrinseci. Fie că aducem în discuție modele reprezentative ale istoriei teatrului românesc, precum Maria Filotti, George Calboreanu, Silvia Dumitrescu-Timică, Toma Caragiu, Leopoldina Bălănuță, Olga Tudorache, Gina Patrichi, Marin Moraru, Petre Gheorghiu, Irina Petrescu ș.a.m.d., care au spus ceva anume în arta interpretativă teatrală prin creațiile realizate în mod unic, ei bine, pentru toate aceste modele, bucată de realitate jucată pe scenă a fost întotdeauna, ca să reiau ideea expusă într-un paragraf anterior, aidoma unui duh înomenit, care i-a indus receptorului sentimentul că asistă la un ritual concret și nu la o iluzie scenică oarecare. Încadrându-ne, la rândul nostru, între ne-limitele

facinației teatrului, am încercat să construim un punct de vedere personal referitor la ceea ce înseamnă meșteșug interpretativ în teatru în raport cu Actorul și capacitatea acestuia de a transmite, cu fidelitate, informația concepută de dramaturg și prelucrată, apoi, în forul său lăuntric complex.

Datorăm teatrului, ca formă de cultură, acea atitudine plină de respect și admirație tocmai fiindcă el reprezintă o modalitate singulară de comunicare interumană - veche de când lumea -, în care Homo ludens, aruncat “într-o lume în care totul se diversifică la infinit” (Galina Maievski), a simțit nevoia de a se regăsi, în genere, pe sine, prin dialogul sincer cu creatorul de spectacol de teatru, spectacol unde, în afară de viața sa, mai poate trăi și viețile altora, explorând sfere interioare, caratere umane și culturi felurite, în lăuntrul cărora cu greu poate, altminteri, intra, dar, în afara cărora, evident că poate rămâne. Teatrul devine, așadar, un soi de torana universală către cunoașterea alterității, dar și a identității proprii, în același timp.

BIBLIOGRAFIE

Baiculescu George și Massoff Ioan, 1935: Teatrul românesc acum o sută de ani, Editura Vremea, București

Brook Peter, 1997: Spațiul gol, Editura Unitext, București

Carandino Nicolae, 1973: Autori, piese și spectacole, Editura Cartea Românească, București

Massoff Ioan, 1961: Teatrul românesc - privire istorică, Editura pentru literatură, București

Magdalena ALBU, București, 2012-2019

SPUNE-MI

Cum ți-e gândul Primăvară, vrei să vii, sau te tocmești
sub un strat de-agoniseală, sub zăpadă să mai crești...

Cum ți-e sufletul, mai spune-mi, nu te pierde-n nicăieri,
Iarna aceasta-i o minune: zămislește primăveri!

Cum să-ți fie ție teamă, cum să crezi că te-am uitat,
când ai lacrimă de mamă și ai muguri în oftat?!

Te pândește veșnicia, te visează muritorii,
esti vecină cu-agonia și tot tu...extazul florii!

Eu te-asemăn cu-o femeie care atunci când se arată
mor războaiele-n tranșee neștiind că au fost odată...

Te asemăn cu-o grădină, unde înfloresc cuvinte,
cresc copii din rădăcină, ce au zâmbetele sfinte!

Lasă-te acum iubită, nu te crede înșelată,
mersul vremii e-o ispită, ești sămânță germinată!

Uneori, semeni cu mama și cu tot ce este-al ei...
alteori, semeni cu mine...spune-mi Primăvară, vrei?

Lili Lazăr

JUMĂTATEA MEA

Jumătate ți-s femeie, jumătate-s poezie,
dintr-o aripă sihastră m-am trezit pereche ție,
zbor asupra acestei lumi, pân' la moarte și-napoi,
unde stă adolescența și ne-așteaptă pe-amândoi.

Să ne învăluie sfiala, dintr-un vis cu heruvim,
o iubire ancestrală, să trăim și când murim,
să fii iarăși pui de om , creator, din care eu
voi fi aripă în zbor, de-mi va cere Domnul meu.

Facem parte din Minunea dinainte de păcat,
când Edenul recunoaște orice trup nevinovat,
flacăra ce-o port în suflet rostul de a ne avea
e din tine, Poezia, care-i jumătatea mea .

Lili Lazăr

DE DRAGUL TĂU

Din hârjoneală, iarna, ne bântuie nămeții,
se potopesc în noi zăpezi necunoscute
și se topec troiene, ca-n anii tinereții,
curgând apocaliptic cu lacrimile mute.

La mine-n suflet, eu ți-aș scrie carte,
să-mi fie drumul drept , epistolar,
tu să respiri lumina cuvintelor departe
și din condeiul iernii, să mă primești în dar.

De-atâta drag, ți-aș împleti cuvinte,
veșminte de iubire ce fulguie din Cer,
să-ți fie cald și bine, aș toarce-o zi fierbinte,
să te-nvelesc în noapte, de teamă și de ger.

De dragul tău, m-aș naște într-o iarnă,
să fiu copil pribeag, al fulgilor de nea,
zburând de sus, zăpada să mă cearnă,
să vindec așteptarea dormind în palma ta.

Acolo, unde venele se întâlnesc,
de unde lacrima își are începutul,
acolo să-mi rămâi și îți doresc,
să auzi cum cântă sângele și lutul!

Lili Lazăr

إنتفاضة الشفاه

في الليالي الباردة تنتحر الشفاه

عند شفاه كؤوس النبيذ

وتعبق رائحة البخور

المُمسك بفتيت الذكريات

فلا ندري أين ترسو (1)

سفن العشق بنا

وفي أي اتجاه

للشفاه لغة وحروف

أبجديتها من عوالم أخرى

نتعلمها

ننجد أحياناً ونرسب (2)

في أكثر الأحيان

إذا أسقطنا بعض الحروف

في قعر النسيان

للشباب معاناة

وللشيخوخة معاناة

وهذا العمر المشطى

لا تسعفه التعاويذ (3)

ولا كؤوس النبيذ

وعند كل إستفاقة

وإنتفاضة

تنتحر الشفاه

رأيتها ذات ليلٍ

في ركنٍ مقهى

تبعثر أوراقاً

وترشف قهوتها

العابقة بحبات الهال

اليمني

تتفحص وجوه القادمين (4)

العابرين

إلى مربع الذكريات

ومن عبروا في البال

شفاه تنتحر عند شفاه الوجد

وشفاه تنتفض

على الوعد

المترهل المحبط الكسول (5)

هي عادة غيداء نجلاء

تمقت الرجل الخجول

وتمقت تبريرات الزمان

والمكان

وكل الظروف

محمد موسى حمادة

2016/12/16

إن غفونا ساعة
نشتهي النوم السعيد
ونمئي النفس
بأحلام الشباب
ونغني العشق فينا
من جديد
كجياذ ترمح فوق الضباب
أجمل الأحلام
تبقى حين نبقى
من بعيد
نرمق حباً قادنا نحو السراب

محمد موسى حمادة

الثلاثاء 2016/12/13

خضراء العينين

يؤرّقني طيف في المسايا
فاستجير بخضرة العينين
اللّتين اسكنهما
واترك فوق وسادتي
بقايا ذكريات
خبأتها لقادم السنين
علني أقوى على النوم
في ليل متاح

رجوت الأمس مراراً
وأومأت إلى شمس الظهيرة
أن تفلح وجهي
واخترت نهراً
يشبه وجه حبيبي
ويشبه تلك الضفيرة

فوق شرفة العشق
يتزاحم العاشقون
يقولون ولا يفعلون
وعند هبوب الهوى
وهمس الجوى
تموت الحقيقة
ولا يموتون

أي نبيذ معنّق لا يثمل العاشقين
هو خمر هجين
لا سكر فيه
أحب روضة بريّة
تعبق بأريج الطهر المعافى
ولا أستهي زهراً
يعبق بعطر مستعار
بلى أحب لفح الشمس
في روعة النهار

رصيف الإنتظار

واقفاً.. عند الرصيف

كالضوء المنبعث

من أعمدة الكهرباء ..

ينتظر تقاطع الإشارات

ليعبر الشارع المؤدي

إلى بيت مجهول العنوان

مجهول الزمان والمكان

يباعد بين الخطى

يحاذر تساقط

وريقات الخريف

رصيف الإنتظار، محراب العاشقين

المسافرين مع الأحلام

يكرهون الضوء

ولا يكثرثون لأسراب

الحمام

ولا لعصافير البرد الآتية

من صوب الغمام

أحلام العشق

سنونة

تبثّر بالزهر

وجريان النهر

ولطيف الأنسام

نباتات العوسج

لا تصلح لأفراح

الأعراس

ولا خيط رفيع

يصلح

ليكون لجام

للأعراس مواويل غناء

حقول عشق

وهيام

للأعراس فراشات

تحترق عند الضوء

نحسبها تنام

فيها عطر الصعتر
البري
أزقة القرى
تحفظ أسرار
المحبين
إذا عشقت يوماً
فابتعد عن أرصفة
الانتظار

محمد موسى حمادة

2016/12/22

العاشقون كفراشات الليل الطويل

يعشقون الضوء
ولا يدرون أن الموت
في الضوء أو يدرون !
المسافة بين الضوء
وأجنحة الفراشات
كتنهيدة الحبيب للحبيب
تراه يستجيب؟

بعد الموت ، قد تموت الفراشات
ويبقى ضوء القنديل

أرصفة المدينة
لا تشبه أزقة القرى
أرصفة المدينة
لا دفء فيها
أزقة القرى فيها
أنفاس حميمة
ندية كعبق الزيزفون

SIMFONIE CU MACI (66)

(LÂNGĂ MACUL ADORMIT)

Ești atâta de frumoasă, că te-am pus coroană vieții
și urcăm în primăvară cei mai tainici domnitori,
bea lumină rasăritul și aprinde dimineții
lumânări aprinse-n roua din biserica de flori.
Sub sprâncenele mirate că m-ai scris acestei sorți,
pe o lacrimă de soare cuibăresc privighetori
într-un liliac de aur înflorit deasupra morții
ce-mi lovește cu pumnalul visele în care zbori.
Te-a zidit Nemuritorul taină binecuvântată
unde va pe lumea asta, pe mirabilul tărâm
cerurile și pământul dorm la sânul tău de fată
de surâde veșnicia ca o floare de salcâm.
Asta nu e poezie, în frumosul tău descântec
din cuvinte nerostite ploi de stele se desfac,
mi se luminează fruntea, bate inima a cântec
și îmi curge prin artere vara florilor de mac.
De va fi să obosească de atâta înflorit
și va înceta tic-tacul , surâzând, atât aș vrea,
să zâmbești a rai albastru lângă macul adormit,
nimenea să nu te vadă lacrimă sub pleoapa mea.

VAL RĂZEȘU

SIMFONIE CU MACI (64)

(NU ÎNCAPI ÎNTRE CUVINTE)

Ești atâta de frumoasă că nu-ncapi între cuvinte,
nici lumina din surâs nu încape într-o carte,
îmi șoptesc nemărginirea, mai albastră și fierbinte,
ochii verzi a primăvară, decât literele moarte.

Fruntea freamătă a sud, ce stilou s'-o zugrăvească
- înălțimea unui gând nerostit n'-o poate scrie;
abanos e, ce cuprinde liniștea dumnezeiască,
părul revărsat pe umeri a izvor de bucurie.

Cine poate desena zborul unor albatroși
ce înalță marea toată picătură către cer
și-o revarsă înfinit peste sânii tăi pietroși
și sub palmele mirate îi preface în mister...

Ce nebun ar îndrăzni să amestece culori
pentru zbuciumul din visul fluturilor tăi din pântec
când îi însetează dorul și răsar sub palme flori
gingașe de mac a flăcări coborând pe coapse cântec...

Nu putea nici Praxitele, nu ar fi putut Rodin,
să cioplească spre genunchi a văzduh, sub glezne pașii
care din îmbrățișare ne îndreaptă, la refren,
către Liliput, aevea unde suntem uriașii.

Între ceruri și pământ ne strivește așteptarea,
în sărut nevinovat veșniciei te șoptesc,
clipa dă pe dinafară, o cosește înoptarea
și la flacără de maci îngerii din noi zâmbesc.

VAL RĂZEȘU

A ÎNFLORIT MAGNOLIA

Când depărtarea a-nceput să doară,
în calendarul inimii, deschis,
ca floare de magnolie te-ai scris
și ai urcat în mine primăvară.

Îmbrățișez florii ce te poartă
în visul ce te-nalță tot mai sus,
pe ramurile inimii ai pus,
din clipe înflorite, primăvară.

Te-mbrățișez sub pleoapa zilei calme,
se contopesc pe buze doi de eu,
se face că nu vede, Dumnezeu,
cum te cuprind cu flacăra din palme.

Ești toată numai muguri de iubire,
petale de lumină când desfaci

doar eu, când alții cred că taci,
aud un Cântec mai presus de fire.

Unde ai fost, în care poezie
ca aerul în flaut ai pătruns?
Îmbobocind în mine pe ascuns,
te-ai ridicat pe ramuri veșnicie.

De unde vii atâta de frumoasă
că lacrimă de stele poți zâmbi?
... Și depărtările din noi vor ști
că doar îmbrățișați suntem acasă.

Cine-a văzut un răsărit în seară?
A înflorit magnolia, priviți
cum se sărută mirii rătăciți,
e primăvară, iară primăvară!

VAL RĂZEȘU

Dor de mamă

Aș vrea să-ți scriu o carte dragă mamă,
și s-o trimit spre Cer !
Ce cale lungă...

Să știi că-n iarna asta îmi e teamă,
că Moș Crăciunul meu, nu o s-ajungă.

Se chinuia sărmanul ca să vină
atunci când ochii tăi mi-erai alături,
și-l așteptam, vrăjit de vocea-ți lină,
iar tu, mă înveleai, cu două pături...

Zburau lumini prin colțuri de tavane
desprinse din vârtejul lor din sobă...

Eu, somn vroiam, dar gândul la bomboane,
sau jucării, mă lua să stăm de vorbă.

Și auzeam din casă, cum afară
lătrat de câini curma tăcerea nopții,
și-l așteptam pe Moș, sperând s-apară,
tot ascultând vreun scârțâit al porții.

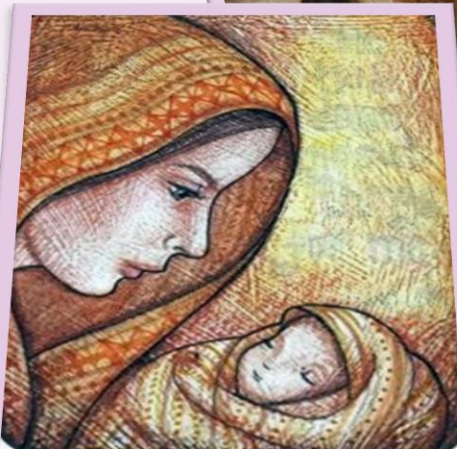
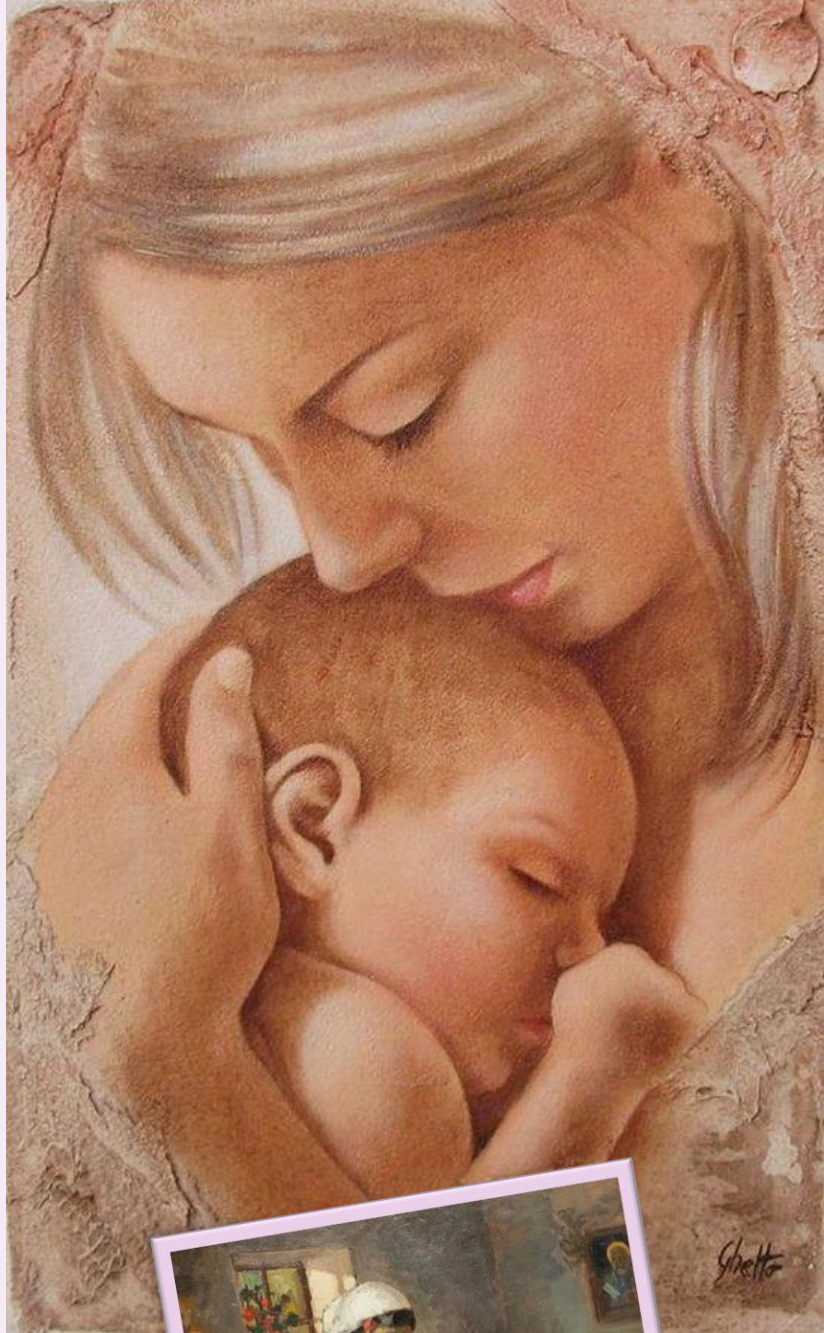
Când basmele de tine desenate
în mintea mea, mă alergau prin stele,
eu te simțeam pășind cu pietate
și ocrotind, odihna clipei mele.

Dormeau și papuceii mici din lână,
iar lângă foc, mănuși mustind de ape...
și eu dormeam...iar tu țineai de mână,
un prunc bălai, ce te știa aproape.

Iar dimineața, musai, fără greș,
găseam, săltând cu mâna perna moale,
ori prin ghetuțele lăsate jos pe preș,
o ciocolată mică, un măr...sau portocale.

Acum, privesc degeaba dragă mamă
ce-n Ceruri ți-ai aflat pe veci, odihnă,
spre perna ce, timid, pe Moș îl cheamă,
căci știu că "Moșul" meu, visează-n tihnă...

VIOREL VASILACHE

Why Culture?

BY ALMA ROSHAN-ZAMIR

Does our culture identify us wholly? Do we need to erase our culture in order to become united? Why is it that in some cultures it is dishonorable to marry someone from a different culture?

Culture is essential to our lives. It is what keeps us evolving and brings us together. It shows us how we can enrich each other from our differences. On the surface, our heritage, background, and experience in life may be a divider among us, but if we look deeper, we discover that our true human identity is, in fact, the character we develop. Culture, in its essence, shapes the way we regard each other. It has the potential to be used as a unifier for humanity, and can be the solution to solve all wars and tension on planet Earth.

Culture is, technically speaking, represented by elements such as the language, religion, food, art, and holidays that each country develops throughout time. Culture is each country's "identity", or its way of life. There are so many things that could be used to describe and explain what culture is, but the main way to describe it is like a personality. If each country is a person, then culture is that persons' likes and dislikes, their religion, the holidays they like to celebrate, etc. As an

example, we could use Romania. Romania's culture is expressed by things like the traditional food, such as sarmale, gogosi, ciorba, and more. Their main religion, Orthodox, is also part of Romania's culture. The holidays Romania celebrates, like Independence Day on the 1st of December, or the Day of Unification of the Provinces on the 24th of January. These are all examples of the technical parts of culture.

But, if we go deeper into the meaning of culture, we can identify culture as the process of unifying countries. Having celebrations like parades and festivals on special holidays brings people of each country together. It infuses joy into our land, even in times of crisis.

There is not only national culture though, for there is also world culture. Think about the Olympics. The Olympics is an event that brings most of our world together. It is part of our world culture, and a way we can remind ourselves to stay together even in times filled with tension.

Being a person of many cultures myself, 1/2 Romanian, 1/2 Persian, and American born, I have experienced many of the aspects of these three countries. While they can be so different, there are many aspects that are similar. If you put these three countries into a Venn Diagram, which is a three-way chart to compare the similarities and differences of three different subjects, the "similar" section would be filled to the brim compared to the "differences" section. Culture can show us how connected we are as a world, if we could look past old arguments and look at the almost invisible bonds connecting us. The bonds are there, but we need to squint so see them. The only way we can strengthen the bond is to see it, and see how much we need to fix it.

In conclusion, culture is the eyeglass that helps us see our connections, and the identity of our countries.

PORTRET: Maria Cuțarida - Crătunescu, prima femeie medic din România

Duminică, 10 februarie 2019, s-au împlinit 162 de ani de la nașterea Mariei Cuțarida - Crătunescu, prima femeie medic din România, și prima femeie doctor în medicină de la noi, cea care a înființat Societatea Maternă și a organizat prima creșă de fabrică din țara noastră, militantă feministă într-o perioadă în care această mișcare din țara noastră începea ofensiva împotriva prejudecăților sociale.

Maria Cuțarida s-a născut la 10 februarie 1857, la Călărași, într-o epocă în care femeile abia dacă terminau opt clase, nu aveau drept de vot, și doar cele din familii burgheze frecventau liceul.

Încurajată de familie și ambiționată de exemplul studentelor la medicină din alte țări europene, a crezut într-o carieră de intelectuală, a parcurs, mai întâi, studiile liceale la Școala Centrală din București și, apoi, la Zürich, iar după absolvire, în anul 1877, se înscrie la Facultatea de Medicină din orașul elvețian. Însă pentru a-i fi recunoscute diplomele, la București, dar și din cauza dificultăților de limbă, se transferă la Montpellier, unde a absolvit Facultatea de medicină.

În toamna anului 1880, o tânără din Călărași, care se afla la Montpellier - eroina poveștii noastre -, scrisese o petiție, în atenția Camerei Deputaților de la București, solicitând să i se acorde o bursă pentru continuarea studiilor, pe motiv că, spunea ea, “mijloacele tatălui nu mă mai pot ajuta și sunt în situația de a întrerupe învățătura”.

În ianuarie 1881, după cercetarea cererii, camera legislativă trimitea răspunsul la petiția tinerei: “Considerînd că o femeie medic poate aduce servicii însemnate societății, considerînd că asemenea știință lăudabilă trebuie încurajată, considerînd că ar fi chiar în dauna societății ca dînsa să-și întrerupă învățătura, se acordă d-rei

Maria Cuțarida o bursă de 2400 de lei pe an, pe timp de patru ani, începînd cu 1 octombrie 1881”.

Să notăm că în Franța acelor ani erau doar 17 fete care studiau medicina, una dintre acestea fiind Maria Cuțarida.

În țară, presa vremii i-a urmărit cu interes evoluția, astfel că în gazetele din România puteau fi citite articole cu titluri precum “O româncă în străinătate vorbește despre succesele sale la studii”, sau “O româncă, doctor în medicină”.

A efectuat apoi stagiatura și pregătirea doctoratului la Facultatea de Medicină din Paris, unde, în anul 1884, obține doctoratul cu lucrarea intitulată “L’hydrorrhée et sa valeur semiologique dans le cancer du corps de l’uterus” – “Despre hidrorree și valoarea ei semiologică în cancerul corpului uterin”, fiind prima femeie cu o astfel de calificare din toate țările est-europene.

În țară, istoricii au afirmat la acea vreme că interesul acesteia pentru ginecologie poate fi

explicat și de faptul că o femeie-doctor, în această specialitate, ar fi putut fi mai ușor acceptată de colegi și de pacienți.

Revine apoi în România, iar pentru a obține libera practică aici, Maria Cuțarida – devenită și Crătunescu prin căsătorie – și-a echivalat diploma din străinătate, promovând examenul cu calificativul “magna cum laude”.

Însă la scurtă vreme avea să se confrunte cu profunde prejudecăți sociale din țară, care considerau că femeia este mult inferioară intelectual bărbatului, fiind respinsă, de multe ori, la concursurile de promovare la care a participat.

Mai întâi își deschide o clinică particulară, însă, în paralel, în anul 1884, solicită un post de medic secundar la serviciul de “boli ale femeilor” în cadrul Spitalului Brâncovenesc, în condițiile în care practica în spital era esențială din perspectivă profesională. Solicitarea îi este, însă, respinsă, fără a fi motivată, primind, în schimb, un post de profesoară de igienă...

Un an mai târziu primește totuși un post de medic secundar la Spitalul “Filantropia” din București, unde oferea consultații gratuite, apoi participă la un concurs în vederea obținerii gradului de medic primar ginecolog al secției de consultații gratuite, însă nu reușește să îl promoveze, tot din cauza acelorași prejudecăți de gen.

În perioada 1885 – 1898, se dedică asistenței medicale la Fabrica de Tutun din București, îngrijind circa 2000 de muncitoare.

Își continuă activitatea benevolă la Spitalul Filantropia, în anul 1886 devine șefa

catedrei de igienă a Azilului “Elena Doamna”, iar din anul 1891, și a secției de ginecologie de la Filantropia.

În anul 1894, Eforia Spitalelor, cea care administra instituțiile medicale din București, modifică profilul secției în care lucra Maria Cuțarida din ginecologie în chirurgie ginecologică, schimbând și programa concursului, ceea ce a determinat protestele vehemente ale doctoriței, care i-a acuzat pe diriguitori că încearcă desființarea secției de ginecologie, protestele ei fiind, evident, inutile, iar în final, Maria Cuțarida își înaintează demisia, și, încheind practica spitalicească, se dedică asistenței medico-sociale a mamei și copilului.

În anii 1897 – 1898, doctorița pune bazele organizației “Leagănul” și “Societății Materna”, care se dedica ocrotirii copiilor nevoiași, fără deosebire de religie, naționalitate sau legitimitate, iar în anul 1899, înființează prima creșă internă din România care avea să sprijine mamele muncitoare cu copii.

Este autoarea lucrărilor “Leucoreea” – în anul 1884 și “Despre leagăne” – în anul 1899.

În anul 1900 a prezentat, la Paris, în cadrul Congresului acțiunilor feministe, lucrarea “Le Travail de la femme en Roumanie” – “Munca femeii în România”, prezentând statistici privind gradul de accedere a femeilor pe scara socială. Iată ce spunea Maria Cuțarida – Crătunescu în prezentarea sa: “Numărul ce rezultă din titlurile academice acordate celor 825 de fete în decurs de 26 de ani vorbește îndeajuns în favoarea activității noastre intelectuale. Într-adevăr, din 1875, de la promovarea primei fete cu bacalaureat în România, numărul lor s-a ridicat până la 432 bacalaureate, 40 licențiate în Litere și 21 licențiate în Științe, 12 doctorese în Medicină..., o doctoreasă în Drept de la Facultatea din Paris, și o licențiată în Drept, 319 profesoare de școală secundară de fete și 2 licențiate în Farmacie. Dacă la acest număr se adaugă cel al artistelor noastre și al femeilor de litere fără titlu, acesta va fi destul de elocvent pentru a arăta cât de mare este la românce elanul entuziasmului pentru munca intelectuală”.

Plasarea sa în fruntea mișcării feministe din țara noastră a făcut să fie invitată și la alte congrese ale genului, cum au fost Congresul Protecției copilului – de la Bruxelles, 12 – 16 septembrie 1907, și la Copenhaga – în anul 1910, unde, în aceste cazuri, a oferit detalii despre dezvoltarea concepției medicale românești împotriva mortalității infantile și despre apariția și dezvoltarea creșelor din România.

În anul 1904 își încheie cabinetul particular, urmând să se ocupe exclusiv de “Societatea Materna”, iar spre finalul vieții, a acordat îngrijiri medicale la Institutul și internatul Evanghelic, denumit Spitalul Militar temporar nr. 134, în anii Primului Război Mondial.

După încheierea ostilităților, având sănătatea șubrezită, Maria Cuțarida – Crătunescu se retrage din activitatea medico-socială, iar la 16 noiembrie 1919, trece la cele veșnice, mult prea devreme, la doar 62 de ani, fiind înconjurată de câteva dintre discipolele sale, care au învățat de la ea ce înseamnă tenacitatea și vocația feminismului.

Maria Cuțarida - Crătunescu a fost o deschizătoare de drumuri pentru emanciparea femeilor din țara noastră, în domeniul medicinei fiind urmată de Olga Secară Tulbure, a doua femeie care a urmat cursuri de medicină, din anul 1880, la Facultatea de Medicină din București, în vremea în care Maria Cuțarida se afla în anul al III-lea la Facultatea de Medicină din Zurich. Olga

Secară Tulbure și-a finalizat studiile mai târziu, din cauza unor probleme de sănătate și fiindcă redactarea tezei de doctorat a durat mai mulți ani, astfel că cea de-a doua femeie-medic din România este considerată Hermina Walch Kaminski care, deși și-a început studiile în anul 1883, la aceeași Facultate de medicină din București, a profesat medicina înaintea Olgăi, din anul 1887.

În contextul în care, la finalul secolului al 19-lea, țara noastră era foarte departe de a oferi femeilor șanse egale la educație cu bărbații, Maria Cuțarida – Crătunescu a fost deschizătoare de drum într-un domeniu în care femeile erau doar infirmiere... surori de caritate, însă ne amintim că pe frontul primului mare război avea să se afle însăși Regina Maria.

Maria Cuțarida – Crătunescu a devenit prima femeie medic și prima femeie cu titlul de doctor în medicină din România, ea fiind dedicată total carierei și extrem de animată de dorința de a demonstra lumii întregi, dar mai ales celor din țara sa, că și femeile pot studia și pot ajunge foarte departe, profesional și intelectual.

ORIENT ROMÂNESC

LIANA SAXONE HORODI

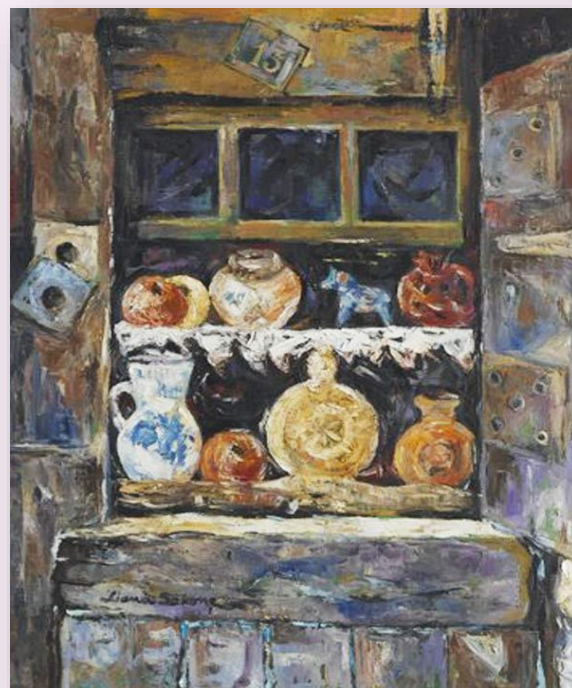
- LIMBAJUL FLORILOR -

Picturile în care florile ocupă un loc central le întâlnim în opera mai tuturor artiștilor plastici din întreaga lume. Picturile florale cu semnături celebre ocupă simenele celor mai faimoase muzee și galerii de artă, acesta fiind unul din cele mai populare subiecte de studiu și categorii. În afară de frumusețea lor de necontestat, florile sunt simbolurile legendare ale iubirii, pasiunii și purității, ale dorului, speranței și optimismului, ale bucuriei, frumuseții și emoțiilor...

Tematica florilor este un gen de sine stătător, așa spune independent, purtătorul multiplelor sentimente, nu întotdeauna mărturisite altfel, ale pictorilor. Este firesc ca aceștia să fie fermecați de coloritul deosebit al florilor și de delicatețea lor. Diviziunea tonurilor, amestecul optic al culorilor pure servesc insidios sensurile estetice și semnificațiilor simbolice. Pentru că, în timp și în spațiu, florile au înțelesuri universale.

Florile sunt unul din subiectele firești în tablourile Liane Saxone Horodi, care i-au însoțit creația picturală din totdeauna... Ea adaugă de obicei, elemente artisanale, câte un vas de lut, un ștergar, un alt obiect semnificativ perfect motivat în spațiu, care sugerează apartenența florilor de un anumit loc sau tradiție. Unicitatea stilului, a lucrării sau a conținutului conferă tablourilor florale semnate de Liana Saxone-Horodi energie creativă, personalitate, independență spirituală și sensibilitate.

Dr. Dorel SCHOR, 21 ianuarie 2019

Simfonie de culoare dedicată geniului artei contemporane, Constantin Brâncuși

Elena Moroza, o artistă de la poalele Ceahlăului și-a pus pe pânză Dorul de Brâncuși. O pictură care o reprezintă, o pictură luminoasă, senină, deosebit de bogată, care bucură ochiul, sufletul și mintea.

Pictura Elenei Moroza înobilează fiind dovada cea mai grăitoare a unui penel sincer, pus în slujba frumosului și a idealurilor neamului românesc. Un penel care onorează memoria marelui sculptor al infinitului și al zborului cel dintâi. Un penel care creează, provoacă prezentul și posteritatea.

Memoria și devenirea sa, sunt elemente constitutive ale unei pasiuni combinatorii pentru pictură și pentru opera celui care reprezintă esența celei mai înalte expresii a purității universale. Pentru Elena Moroza, penelul este suflet, pânza îi este destin. În tablouri se ascunde o lume de culoare, renaște infinitul, sublim, ca o

poezie, pentru sufletul îndrăgostit pe veci de acest univers de măreție a lui Brâncuși.

Domnia sa a avut amabilitatea de a ne trimite la redacție o cronică de artă plastică referitoare la expoziția "Dor de Brâncuși" și câteva fotografii.

"DOR DE BRANCUSI"

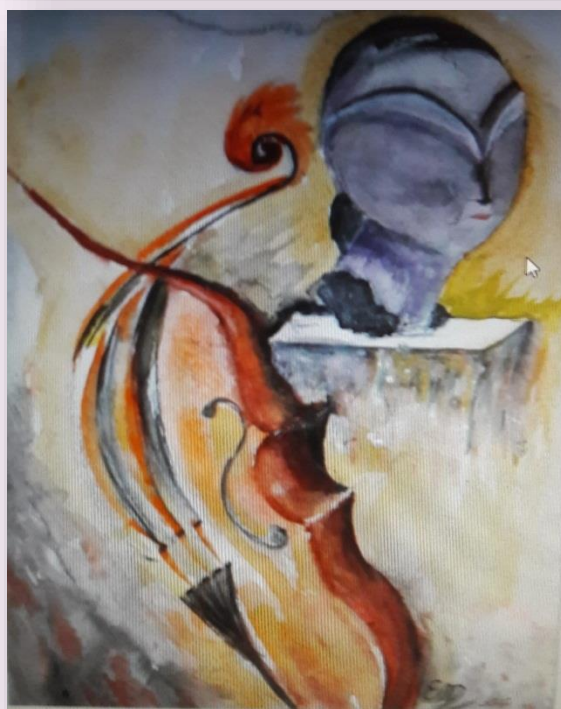
Așa se intitulează Expoziția de pictură a Elenei Moroza, deschisă la Sala Foaier a Centrului Militar Național, din București. Exponatele, prezentate într-o paletă variată, în care culoarea este parcimonios distribuită, îmbinându-se, în mod armonios, cu reprezentări ale operelor marelui Brâncuși și cu elemente din natură, pun în evidență nu doar genialitatea și gândirea profund românească a inegalabilului sculptor, ci și frumusețea creațiilor lui.

Elena Moroza stăpânește bine desenul și compoziția, așa încât tablourile sînt reușite certe. Am reținut, de pildă, farmecul deosebit al picturii în care statuia „Cumințenia pămîntului” este plasată într-un colț de natură mirific, pentru care autoarea folosește un colorit pastelat, propriu peisajului vară-toamnă. „Domnișoara Pogany”, o

altă lucrare de valoare inestimabilă a sculptorului-țăran, așa cum a fost numit Brâncuși, este prezentată în mai multe ipostaze, în tablouri în care domină nuanțele de roz sau de albastru, alături de fragmente din „Coloana infinită”, ilustrând talentul și sensibilitatea cu care este, de fapt, înzestrat Poporul Român.

Preluând câteva dintre cele mai cunoscute amprente artistice ale sculptorului, Elena Morozan le plasează în aproape toate lucrările, uneori savant orchestrate și inedit aranjate. Deși reprezentările par fidele, pictorița reușește să le modifice semnificațiile și, desigur, decorul. „Coloana infinitului” se află în mijocul unei păduri, devenind, potrivit criticului Lucian Strochi, „un arbore al vieții, un arbore cosmic, un arbore gânditor, căci clepsidrele coloanei devin vertebre”. Dar poate cel mai important lucru este, după cum apreciază același critic, „demonstrația implicită a artistei că arta nu are îngrădiri formale, că artele sînt complementare, că limbajul plastic este universal, că monumentul poate deveni miniatural”. Expoziția pictoriței Elena Morozan este un mod inteligent de a pune în valoare opera de neegalat a genialului Constantin Brâncuși, cel care „a făcut piatra să cînte”.

**ANTON VOICU (Publicat
în ROMÂNIA MARE și Polemici, controversate)**

MĂRȚIȘOR

SYMBOLE DU PRINTEMPS EN ROUMANIE

VIVE LE MĂRȚIȘOR - LA TRADITION DE L'ARRIVÉE DU PRINTEMPS EN ROUMANIE

Les Roumains et les Moldaves célèbrent le 1er Mars l'arrivée du Printemps, par la fête de « Mărțișor » (prononcer martzichor, nom populaire du mois de Mars), dont l'origine remonte au temps des Daces et des Romains. Le 1er Mars (martius en langue latine), premier jour du vieux calendrier romain on célébrait « Matroualia », la fête dédiée au dieu Mars, la divinité des forces de la nature, du printemps et de l'agriculture.

La tradition du MĂRȚIȘOR est un héritage de nos ancêtres, les Daces et les Romans. Le mot Mărțișor a des origines latines et c'est le nom populaire du mois de Mars-Martie, considéré le premier mois de l'année. Cette ancienne coutume du printemps est spécifique au peuple roumain et trouve ses origines dans les croyances et les pratiques agraires. Dans de

nombreux sites archéologiques de Roumanie, on a trouvé mărțișoare plus anciens de 8000 ans, sous la forme de petites pierres de rivière, peintes en rouge et en blanc, qui étaient portées autour du cou comme des coliers. Le rouge, symbole du feu, du sang et du soleil, signifie la vie, donc la femme. Le blanc, symbole de la clarté de l'eau, de la brillance des nuages, signifie la sagesse de l'homme. Le fil blanc-rouge exprime ainsi l'inséparabilité de ces deux principes fondamentaux, comme un permanent mouvement de la matière. C'est la genèse et le renouvellement de la nature. Le fil blanc-rouge, une fois en laine, symbolisait aussi le fil des mois pendant une année qui avait deux saisons, selon le clendrier des Géo-Daces: l'été rouge et l'hiver blanc. Chez les Daces, et les Romans l'an commençait le 1er Mars- Martie (lat. Martius). De nos jours, MĂRȚIȘORUL est un symbole du printemps et sa réalisation est un vrai œuvre d'art. Au début c'était seulement le fil, plus tard

à ce fil blanc-rouge on a ajouté une monnaie en or. Aujourd'hui, on y ajoute toutes sortes de petites choses en verre, plastique, os, plumes, pierres sémi-précieuses, métal coloré ou argent. Le jour du 1er Mars, les Roumains offrent avec un immense plaisir un MĂRȚIȘOR à ceux qu'ils aiment. On le porte accroché auprès du coeur, autour du cou ou comme un bracelet. Il y a aussi quelques différences entre le Nord et le Sud du pays. Au Nord, dans la Boukovine et la Moldavie, les femmes offrent le Mărțișor aux hommes, au Sud, les hommes l'offre aux femmes. Il y a aussi des rituels de sortir le Mărțișor: au Sud du pays, par exemple, les gens pensent qu'on doit renoncer au Mărțișor, quand les premières cygnes sont de retour, en rappelant les pratiques anciennes pour prévoir le temps ; les jeunes filles cachent le petit fil blanc-rouge sous une grande pierre et essayent de deviner l'identité de leur futur mari. Dans d'autres régions le fil est accroché sur une branche fleurie d'abricotier, de griottier, de cerisier ou de rosier, pour que celui ou celle qui l'a porté devienne beau (belle) et riche comme l'arbre fleuri ou il est mis à l'icône. A ses origines, le rituel de sortir le Mărțișor avait un but précis: marquer la fin de l'hiver et le début du printemps.

Inséparable de la tradition de Dochia des Carpates, le mărțișor constitue une tradition ancestrale roumaine, attestée dans toutes les zones habitées par les Roumains et les Aroumains, que l'on retrouve aussi chez d'autres peuples du centre et du sud-est de l'Europe.

Le « Mărțișor » est entré au Patrimoine mondial immatériel de l'UNESCO

En décembre 2017, lors de la session de Jéju (République de Corée), le Comité de sauvegarde du patrimoine culturel immatériel de l'UNESCO a décidé l'inclusion des pratiques culturelles associées au 1er Mars dans la Liste du Patrimoine culturel immatériel de l'humanité. Cette reconnaissance de la valeur de cette tradition pour l'humanité représente non seulement un succès diplomatique pour les quatre pays, mais une garantie de plus pour la préservation et la promotion des valeurs et de l'esprit du Mărțișor, tradition vivante et d'une actualité toujours renouvelée.

Les roumains et les moldaves attachent beaucoup d'importance à cette tradition ludique qui inonde les villes de petits comptoirs ambulants qui vendent des « mărțișor » fabriqués surtout à la main par des artistes et artisans.

Dans la tradition populaire, il y a plusieurs légendes concernant l'origine du « mărțișor », dont les plus connues sont la légende de la fée Printemps et la légende de Baba Dochia.

LA LÉGENDE DE LA FÉE PRINTEMPS

Il y a fort longtemps, un 1er Mars, un beau perce-neige, blanc et gentil, sortit de dessous la neige dans la forêt. Le vent d'hiver le vit, se mit en colère et déclencha une tempête de neige sur la fleur. Le gentil perce-neige mordu par le froid cria... La bonne fée du Printemps entendit la fleur sangloter et lui demanda:

- Pourquoi pleures-tu ?

- Je suis couvert de neige et meurs de froid, répondit le perce- neige.

La fée du Printemps ôta la neige sur la fleur. Tandis qu'elle faisait cela, elle se blessa au doigt contre un petit caillou tranchant caché à coté du perce-neige. Son sang tomba sur la racine de la fleur, la réchauffant, et le perce-neige revint à la vie. Une autre goutte de sang tomba sur les pétales qui devinrent rouges. Aussitôt un autre perce-neige, blanc, poussa à coté de lui. C'est ainsi que les deux inséparables clochettes, rouge et blanche, devinrent à la fois le symbole du printemps, de l'amour et de l'espoir, symbole appelé « Mărțișor ».

BABA DOCHIA ET MĂRȚIȘOR

Une autre légende, aux multiples versions, est celle de la méchante sorcière Dochia qui envoie sa bru laver un manteau au torrent glacé. La pauvre jeune fille obéit, mais plus elle lavait le manteau, plus il devenait noir. Désespérée, elle se mit à pleurer. Soudain, un homme nommé Mărțișor, doté de pouvoirs, apparut et demanda pourquoi elle pleurait. Il lui offrit une fleur aux pétales rouges et blancs, lui conseillant de laver le vêtement encore une fois et de rentrer ensuite à la maison. Et le miracle eut lieu ! Lorsque la jeune fille regagna sa maison, le manteau était blanc comme la neige. La vieille Dochia, quand elle vit au retour la fleur dans les cheveux de la fille, elle crut le printemps revenu et partit dans la montagne avec son troupeau et ses 12 manteaux. Après quelques jours de temps doux, quand elle enleva l'un après l'autre ses manteaux, le mauvais temps fut de retour et le gel la transforma en pierre. La vieille Dochia symbolise l'hiver, ou l'année qui meurt après avoir retiré ses 9 manteaux. Ce conte met également en garde contre le « faux printemps » des premiers jours du mois de mars. Le Mărțișor apporte de la joie et du bonheur même si l'hiver se manifeste encore en sa plénitude.

**UN JOYEUX ET HEUREUX
PRINTEMPS !**

Primăvara românească în Liban

Cu măștișoare, zâmbete, flori, expoziții, cu multă dăruire și căldură sufletească, membrii Asociației România Levant au întâmpinat primăvara, poate cel mai frumos anotimp al anului, când se naște iar pământul, se nasc iar bucurii. Copiii noștri au prezentat în desenele lor o primăvară îmbrăcată în haine vii, cu ștergare, vase și costume populare românești, o primăvară venită din adâncimi de soare, cu alai de flori, care poposește pe plaiul mioritic în fiecare an, aducând o simfonie de culore și miresme.

Culorile curcubeului, cântecul și poezia le-au folosit pentru a-și exprima dragostea nețărmurită pentru cea care le-a dăruit lumina vieții - Mama, cea care întruchipează dragostea nesfârșită, căldura și zâmbetul, bunătatea și iertarea, povața și exemplul.

Și pentru că este luna Martie, cinstim renașterea, frumusețea, cinstim Femeia. Cu ocazia Zilei Internaționale a Femeii, Asociația România Levant împreună cu Ambasada României din Liban, au organizat un eveniment special dedicat în exclusivitate femeilor la care au participat membrii ai asociației și invitați libanezi. Cu această ocazie, aducem mulțumirile noastre Dnei. LAURA MIRCEA, Ministru Consilier la Ambasada României din Liban pentru sprijinul, susținerea și ajutorul acordat.

În această primăvară, Asociația România Levant va organiza evenimente cu ocazia Zilelor Francofoniei în Liban și se pregătește pentru întâmpinarea Sărbătorilor Pacale.

Orient Românesc, martie, 2019

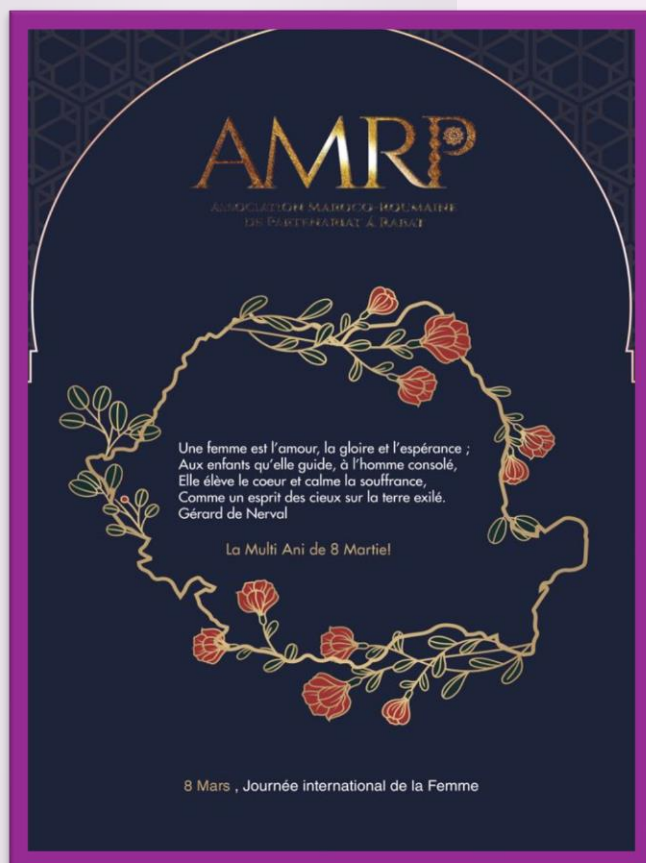
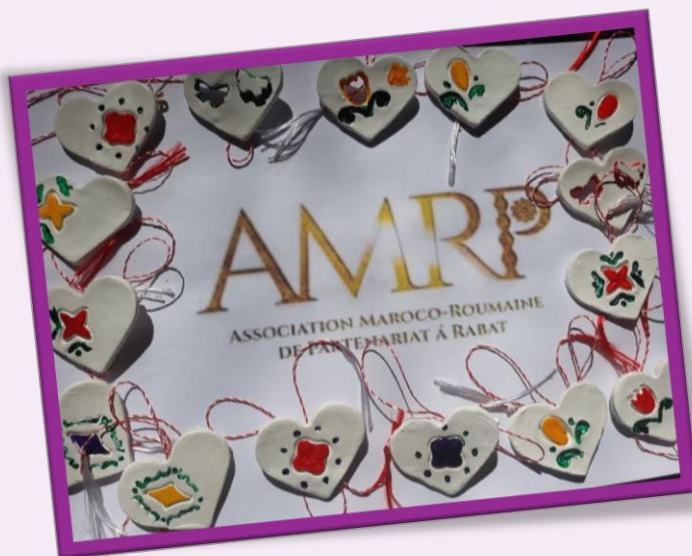
Tunisia

Mărțișorul, una din cele mai vechi tradiții românești care celebrează venirea primăverii a fost sărbătorit în Tunisia la Ambasada României din Tunis în prezența **ES Dl. Ambassador Dan Stoenescu**. Ambasada și-a deschis porțile pentru o zi deosebită, specială, cu mărțișoare, flori, voie bună și un program artistic pentru copiii Asociației Românilor din Tunisia.

Maroc

În Maroc, tradițiile românești sunt perpetuate prin intermediul **Asociației Marocano-Română de Parteneriat** din Rabat. S-au confecționat manual măștișoare care au fost distribuite comunității românești și s-a organizat o seară dedicată Zilei Internaționale a Femeii.

Iordania

În Iordania, *Asociația Iordaniano Română Pentru Cultură* a organizat concursul “*Mărțișorul românesc realizat manual*”, în scopul promovării și revigorării tradiției mărțișorului românesc.

Concursul s-a desfășura pe două categorii și în două etape - Mărțișoare create de copii și Mărțișoare create de adulți. Concurenții au prezentat unul sau mai multe mărțișoare, felicitări, realizate prin diverse tehnici de lucru manual: împletit, tricotat, croșetat, modelaj, pictură, înșirat mărgelă, etc. O activitate care se află la a patra ediție consecutiv și care are mult succes în rândul comunității românești din Iordania.

